

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİ
KAPSAMINDA RİSK ANALİZİ, DENETİM VE BİR
FİRMA UYGULAMASI**

Nurgül ÇAKIROĞLU

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Özlem İpekgil DOĞAN

İzmir, 2007

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tez olarak sunduğum “ İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../2007

Nurgül ÇAKIROğLU

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Nurgül ÇAKIROĞLU
Anabilim Dalı : Toplam Kalite Yönetimi
Programı : Toplam Kalite Yönetimi
Tez Konusu : İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi

Kapsamında Risk Analizi, Denetim Ve Bir Firma Uygulaması

Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	<input type="radio"/>	OY BİRLİĞİ ile	<input type="radio"/>
DÜZELTME	<input type="radio"/>	OY ÇOKLUĞU	<input type="radio"/>
RED edilmesine	<input type="radio"/>	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***
Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

	Evet
Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	<input type="radio"/>
Tez mevcut hali ile basılabilir.	<input type="radio"/>
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.	<input type="radio"/>
Tezin basımı gerekliliği yoktur.	<input type="radio"/>

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	<input type="checkbox"/> Başarılı	<input type="checkbox"/> Düzeltme	<input type="checkbox"/> Red
.....	<input type="checkbox"/> Başarılı	<input type="checkbox"/> Düzeltme	<input type="checkbox"/> Red
.....	<input type="checkbox"/> Başarılı	<input type="checkbox"/> Düzeltme	<input type="checkbox"/> Red

ÖZET

Tezli Yüksek Lisans Projesi
İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve
Bir Firma Uygulaması

Nurgül ÇAKIROĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Toplam Kalite Yönetimi Ana Bilim Dalı

Toplam Kalite Yönetimi Programı

OHSAS/TS 18001 (Occupational Health and Safety Management System); işyerlerinde olabilecek kaza ve etkilerden korunmak ve daha iyi çalışma ortamı sağlamak amacıyla sistemli bir şekilde tehlike ve risklere yönelik önlemlerin alındığı bir yaklaşımdır.

Kuruluşlarda karşılaşılan en önemli insan kaynakları sorunlarından biri, çalışanların emniyetli ve sağlıklı bir çalışma ortamına sahip olmamalarıdır. Kuruluşların günümüzün rekabet ortamlarında ayakta kalabilmesi ve işlerliğini devam ettirebilmesi için çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda planlı ve sistemli çalışmalar yürütmeleri gerekmektedir. OHSAS/TS 18001 sistemi bu planı oluşturmada bize yol göstermektedir. Günümüz şartlarında, ülkemizin kaybettiği ekonomik kayıpların ciddi rakamlara ulaşması yanında insanımızın da çektiği acıların dindirilmesi de, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemelerinin sağlanmasının önemini artırmaktadır.

10 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren yeni iş kanunu; eski kanunda karşılaşılan sıkıntılara ve Avrupa birliğinin isteklerine daha iyi cevap verebilmek için yeniden hazırlanarak yürürlüğe girdi. İş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek teknolojik imkan gerektirir ancak bu yetmez, bu imkanları kullanmaya zorlayacak yasaları da beraberinde gerektirir.

Bu çalışma İSG (İş Sağlığı ve Güvenliği), İSGYS (İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi), OHSAS (Occupational Health and Safety Management System) gibi temel iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kavramları ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Ayrıca iş kanununa değinerek OHSAS ile ilişkisini daha iyi kavranmasına yardımcı olmaktadır. Bu tezde; OHSAS/TS 18001 sistemini firmalarına uygulamak isteyen kişilere de yol gösterici bir uygulama yer almaktadır.

**Anahtar Kelime: 1. İş Sağlığı ve Güvenliği 2. Kalite 3. OHSAS/TS 18001
4. Risk Değerlendirme 5. Denetim**

ABSTRACT

Master Programme

Occupational Health and Safety Management System with in the context of Risk Analysis and Audit and an Organization Implementation

Nurgül ÇAKIROĞLU

**Dokuz Eylul University
Institute of Social Sciences**

Total Quality Management

OHSAS/TS 18001 (Occupational Health and Safety Management System); is an approach in which the precautions against hazards and risks are taken systematically in order to avoid possible accidents and impacts in the workplaces and provide a better working climate.

One of the most important human resources problems faced in enterprises is that the employees do not have a safe and healthy working climate. In order to survive and keep on operating in the today's competitive environment, enterprises should carry on planned and systematic studies on occupational safety and health. The system of OHSAS/TS 18001 guide us in the way to form this plan. In today's conditions, next to the arrival of economic losses, which our country faces, to serious amounts, the stop of sufferings of our people also increase the importance of providing regulations related to occupational safety and health.

Our new labour law, has inurred on June 10, 2003 being reprepared for responding to difficulties faced in the former law and the demands of European Union better. Preventing the work accidents and professional disease requires technological circumstances, however, it is not enough, it also requires the codes that enforce the usage of these circumstances.

This study defines the concepts related to occupational safety and health, like ISG (Occupational Health and Safety), ISGYS (Occupational Health and Safety Management System), OHSAS (Occupational Health and Safety Management System), in detail. Nonetheless, touching labour law on, helps to better understanding its relationship to OHSAS. This thesis also includes an application guiding the people who wants to adopt OHSAS/TS 18001 system to their businesses.

**Key Words: 1. Occupational Health and Safety 2. Quality 3. OHSAS/TS 18001
4. Risk Assesment 5. Audit**

**İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİ KAPSAMINDA RİSK
ANALİZİ, DENETİM VE BİR FİRMA UYGULAMASI
İÇİNDEKİLER**

YEMİN MENİ	II
TUTANAK	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	XII
ŞEKİLLER	XIV
TABLolar	XV
GRAFİKLER	XVI
FOTOĞRAFLAR	XVII
EKLER	XVIII
GİRİŞ	XIX

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

1.1 Genel	1
1.1.1 İş Sağlığı ve Güvenliği Tarafları	3
1.1.2.Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği	3
1.1.2.1 1996-2005 Yılları Arasında SSK İstatistikleri	4
1.1.3 Dünyada İş Sağlığı ve Güvenliği	12
1.2 İş Kazası	14
1.3 Meslek Hastalığı	15
1.4 İş Mevzuatında İş Sağlığı ve Güvenliği Hükümleri	16
1.4.1 Avrupa Birliği Sürecinde İş Sağlığı ve Güvenliği	16
1.4.2 İşverenler İçin Yükümlülükler	19
1.4.3 İşçiler İçin Yükümlülükler	22

1.5 İş Sağlığı ve Güvenliği İle Yapılan Faaliyetler	22
1.6 İş Sağlığı ve Güvenliğinin Faydaları	23
1.7 İş Sağlığı ve Güvenliğinde Hedefler	24
1.8 İş Sağlığı Yönetim Sistemi	24
1.9 İş Güvenliği Yönetim Sistemi	25
1.10 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi	29
1.10.1 Genel	29
1.10.2 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kültürü	31
1.10.3 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi Unsurları	32
1.10.3.1 Yönetim Liderliği ve Çalışanların Katılımı	33
1.10.3.1.1 Yönetimin Liderliği	34
1.10.3.1.2 Çalışanların Katılımı	35
1.10.3.1.3 Görev, Yetki ve Sorumluluk	36
1.10.3.1.4 İş Süreçlerinin Gözden Geçirilmesi / Tetkiki	37
1.10.3.2 Çalışma Alanı Analizi	37
1.10.3.3 Risk Önleme ve Kontrol	40
1.10.3.4 İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi	42

İKİNCİ BÖLÜM

OHSAS / TS 18001

(OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY MANAGEMENT SYSTEM)

2.1 Genel	43
2.2 Standardın Gelişimi	49
2.3 Standardın Tarihçesi	51
2.4 Neden OHSAS/TS 18001	52
2.5 Türkiye’de OHSAS/TS 18001	53
2.6 Dünyada OHSAS/TS 18001	53
2.7 Risk Değerlendirme	54
2.8 İşyeri Denetimi	57
2.9 OHSAS/TS 18001’in Yararları	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİ KAPSAMINDA RİSK ANALİZİ, DENETİM VE BİR FİRMA UYGULAMASI

3.1 Uygulama Firmasının Tanıtımı	59
3.1.1 Tetra Pak İzmir Fabrika	60
3.1.2 Organizasyon Şeması	62
3.2 Tetra Pak İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları	63
3.2.1 İş Güvenliği ve Çevre Sütun Üyeleri	63
3.2.2 İş Sağlığı ve Güvenliği Misyonu, Göstergeler ve Hedefler	64
3.2.3 Master Plan	64
3.2.4 Sütunlar Arası İlişkiler	65
3.3 İş Sağlığı ve Güvenliği Planı	65
3.3.1 Politika ve İlk Değerlendirme	66
3.3.1.1 Güncel Durum Değerlendirilmesi	66
3.3.1.1.1 Politika	67
3.3.1.1.2 İş Sağlığı Ve Güvenliği Kapsamında Uygulanan Tüm Kanuni Şartlar	68
3.3.1.1.3 Kanunların Takip Süreci	69
3.3.1.1.4 İş Sağlığı ve Güvenliği Performans Göstergelerinin , Gerçek Sonuçlarının & Uzun Dönem Hedeflerin Belirlenmesi	70
3.3.1.1.5 Veri Toplama Sistemi	72
3.3.1.1.6 Dokümantasyon, Kayıt Sistemi, Veri Kontrol Kuralları Ve Akışların Tanımlanması ve Uygulanması	74
3.3.2 Planlama ve Uygulama	78
3.3.2.1 Güncel Durumun İyileştirilmesi	78
3.3.2.1.1 Kritik Alanları Belirlemek İçin Kazaların, Vakaların, Kayıpların Dağılımı	78

3.3.2.1.2	Güvenlik Etiket Yönetimi	80
3.3.2.1.3	Güvenlik Etiketlerinin 2006 Yılı İncelemesi	83
3.3.2.1.4	Podar (Gözlem) Kartı	84
3.3.2.1.5	Günlük Gözlem Turları	86
3.3.2.2	Kaza Analizi	88
3.3.2.3	Risk Analizi	88
3.3.2.3.1	Risk Düzeyine Göre Kritik Faaliyetler (Operasyon & Bakım) İçin Standartların Belirlenmesi ve Uygulanması	88
3.3.2.3.2	Risk Seviyesine Göre Operasyonel Kontroller	90
3.3.2.3.3	Risk Analiz Sistemi	92
3.3.3	Düzeltilici Ve Önleyici Faaliyetler	97
3.3.3.1	Denetleme Sistemi ve Vaka Analizi	97
3.3.3.1.1	Kaza Analiz Sistemi	97
3.3.3.1.2	İş Sağlığı ve Güvenliği Denetleme Sistemi	99
3.3.3.1.3	Yönetim Sisteminin Düzenli Gözden Geçirilmesi	99
3.3.3.2	Çalışma Ortamını Geliştirme	99
3.3.3.2.1	Sağlık Şikayet Verilerini Toplama Sistemi	99
3.3.3.2.2	Kritik Noktalar İçin Ergonomi Değerlendirmesi	101
3.3.3.2.3	Ergonomik Açıdan Kritik Olan Noktaları Ortadan Kaldırmak İçin Plan	102
	SONUÇ VE ÖNERİLER	105
	KAYNAKÇA	110
	EKLER	116

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

CEN : Avrupa Standartlar Komisyonu

FMEA : Potansiyel Arıza Tipi ve Etkileri Analizi

HSC : Sağlık ve Güvenlik Komisyonu

ISO : Uluslar arası Standardizasyon Organizasyonu

IOSH: İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü

İLO : Uluslar Arası Çalışma Örgütü

İSG : İş Sağlığı ve Güvenliği

İGYYS : İş Güvenliği Yönetim Sistemi

İSYS : İş Sağlığı Yönetim Sistemi

İSGYS : İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi

PPE : Kişisel Koruyucu Ekipman

PUKÖ : Planla- Uygula- Kontrol Et- nlem Al

SHE : Güvenlik- Sağlık- Çevre

SSK : Sosyal Sigortalar Kurumu

T: Hedef

TP : Tetra Pak

TSE : Türk Standartları Enstitüsü

WCM: Dünya Sınıfı Üretim

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER

Şekil 1. İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Taraflar	3
Şekil 2 : İş Sağlığı Yönetim sistemi	24
Şekil 3. Temel Güvenlik Yönetim Çatısı	26
Şekil 4. Çalışma Alanı Riskleri Teşhis Planı	39
Şekil 5. PUKÖ Döngüsü	45
Şekil 6. Tetra Pak Organizasyon Şeması	62
Şekil 7: Tetra Pak WCM Sütunları	63
Şekil 8: İş Güvenliği Master Planı	64
Şekil 9. Sütunlar arası İlişkiler	65
Şekil 10. İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili Kanunların Takip Süreci	69
Şekil 11. İş Kazası Raporu	72
Şekil 12. Güvenlik Etiket Örneği	80
Şekil 13. Güvenlik Etiketlerinin İzlendiği Mentor Sistemi	82
Şekil 14. PODAR Kartı örneği	84
Şekil 15. Tetra Pak Frank Bird Piramidi	85
Şekil 16. Kaza Analiz Sistem Araçları	98
Şekil 17. Bel Kazalarına Neden Olabilecek Uygunsuzluk tespitinde 5 WHY analizi	102

TABLÖLAR

Tablo 1. 2005 yılı için İş Kazalarının Nedenleri	11
Tablo 2. Dünya’da İş Sağlığı ve Güvenliği Durumu	13
Tablo 3. SSK ‘2003 Çalışma Raporu’	19
Tablo 4. Yıllara göre Kazalar ve Risk Seviyeleri	64
Tablo 5. İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili yönetmeliklerin listesi	68
Tablo 6. Kazalar için X matris	77
Tablo 7. Günlük Gözlem Turları Tablosu	87
Tablo 8. Potansiyel Arıza Tipi ve Etkileri Analizi Tablosu Örneği	95
Tablo 9. Risk analizinde kullanılan FMEA Tablosu	96

GRAFİKLER

Grafik 1. 1995-2005 yılları arasındaki İşyeri Sayılarının Dağılımı	5
Grafik 2. 1996- 2005 yılları arasında İşçi Kadın ve Erkek sayılarının Dağılımı	5
Grafik 3. 1996- 2005 Yılları Arasında Gerçekleşen İş Kazalarının Dağılımı	6
Grafik 4. 1996- 2005 Yılları Arasında Gerçekleşen Meslek Hastalıklarının Dağılımı	7
Grafik 5. 1996- 2005 yılları arasında İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sonucu Ölüm Sayılarını Dağılımı	7
Grafik 6. 1996- 2005 Yılları Arasında Ölümlerin Ölüm sebeplerine Göre Dağılımı	8
Grafik 7. 1996- 2005 Yılları Arasında İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sonucu Kaybedilen İş Günü Sayıları	9
Grafik 8. 2005 Yılı SSK İstatistiklerine Göre; İş Kazalarının Kaza Tiplerine Göre Dağılımı	10
Grafik 9. 2005 Yılı SSK İstatistiklerine Göre; İş Kazalarının Sektörlere Göre Dağılımı	12
Grafik 10. Kazaların ve Iskalamaların Yıllara göre Dağılımı	70
Grafik 11. Risk Seviyesinin Yıllara Göre Dağılımı	71
Grafik 12. 1995 – 2006 yılları arasında bölümlere göre gerçekleşen kaza sayıları	78
Grafik 13. 1995 - 2006 yılları arasında vücut bölgelerine göre meydana gelen kaza sayıları	79
Grafik 14. Güvenlik Etiketlerinin 200 Yılı İçersinde Rakamsal Dağılımı	83
Grafik 15. Bölümlere Göre 2005 – 2006 Yılı Karşılaştırmalı Risk Seviyesi Grafiği	89
Grafik 16. Sağlık Şikayetlerinin Dağılımı	100

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1. Tetra Pak İzmir	60
Fotoğraf 2. Merdiven Koyularak Yapılan İyileştirmenin Sonucu	90
Fotoğraf 3. Silindirler Sayesinde Yapılan İyileştirme	91
Fotoğraf 4. Kişisel Koruyucu Ekipmanlar	92
Fotoğraf 5. Küçük Şaftların Kesme Makinesine Takılması Esnasında Bel İncinmesi Olasılığı hali	94
Fotoğraf 6. Kırpıntı Pres Kapağının Kaldırılmasının Zor Olduğu Önceki Hali	103
Fotoğraf 7. Kırpıntı pres kapağının kaldırılmasını kolaylaştıran ekipman ile sonraki hali	104

EKLER

EK 1. İş Kanununun İlgili Beşinci Bölümü- İş Sağlığı ve Güvenliği	116
EK 2. TS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim sistemleri - Şartlar	124

GİRİŞ

İnsanın hayatındaki tüm kayıplar önemlidir. Kaybedilen para, mal, mülk ve diğer sabit kıymetler geri kazanılabilir değerlerdir. Ancak insan ve hele de üreten insanın kaybedilmesi çok daha önemli ve anlamlıdır. Sonucunda çalışan, işveren ve devlet olarak kişilerin ve toplumun sosyal, ekonomik, kültürel dengelerini etkiler, hatta bozabilir. İş kazaları ve meslek hastalıkları üreten insan kayıplarının temel sebebidir.

İş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle binlerce insanımız hayatını kaybetmekte, daha fazla sayıda insanımız da sakat kalmaktadır. Ülkemizin bu şekilde kaybettiği ekonomik kayıpların ciddi rakamlara ulaşması yanında insanımızın da çektiği acıların dindirilmesi de, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemelerinin sağlanmasının önemini artırmaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıklarından korunmanın yolu, kabul görmüş güncel ve en ileri iş güvenliği ve sağlığı yönetim, uygulama ve takip sistemleridir. OHSAS 18001 bu yönetim sistemlerinden birine örnek teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde; İş Sağlığı ve Güvenliği kapsamındaki bilgiler detaylandırılmıştır. Sağlık, İş sağlığı ve Güvenliği, İş Sağlığı Yönetim Sistemi, İş Güvenliği Yönetim Sistemi, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim sistemi gibi kavramlar açıklanmış ve istatistik bilgilerine dayanarak açıklamalar yapılmıştır. Birinci bölümün eki (Ek 1) ise İş Kanunundan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise; orijinal standart (Ek 2) ile birlikte OHSAS 18001 hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Son bölüm olan üçüncü bölümde; İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi kapsamında Risk Analizi; Denetim ve bir firma uygulamasına yer verilmiştir. Bu çalışma; İş sağlığı ve Güvenliği konusunda sistemli olarak çalışmak isteyen firmalara yol gösterici mahiyettedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

1.1 Genel

Günümüzde, insan sağlığı artık yaşanan çevrenin sağlığı ile birlikte anılmaktadır. Yaşanılan ortamda bulunan çok sayıdaki endüstriyel ve tarımsal kimyasallar, ve bunlara maruz kalma sonucunda organizmadaki hormonlar ile etkileşime girmekte ve onların etkilerini taklit ederek veya yapısını bozarak insan sağlığını olumsuz yönde etkiliyor. İçinde bulunulan durum ise tehlikenin boyutlarını ortaya koymaktadır.¹

‘*Sağlık*, yalnızca sakatlık ve hastalığın bulunmaması demek olmayıp fiziksel, ruhsal ve sosyal tam iyilik halidir’. Geçmişte yalnızca fiziksel bozukluğun ve sakatlığın bulunmaması olarak kabul edilen sağlığın yeni tanımındaki, ruhsal ve sosyal tam iyilik kavramı, toplumların gelişme süreci içinde değişen gereksinimlerden kaynaklanmaktadır.²

Türkiye’nin 1947’de üyesi olduğu Dünya Sağlık Örgütü (WHO) anayasasında şöyle denilmektedir:

- Erişilebilecek en yüksek düzeyde sağlıklı olmak; ırk, din, dil, politik inanç, ekonomik ve sosyal koşullar gözetmeksizin her insanın temel haklarından biridir.
- Hükümetler, kendi halklarının sağlığından sorumludurlar. Bunu, ancak sağlık ve sosyal önlemler almak koşulu ile gerçekleştirebilirler.
- Halk sağlığının geliştirilmesinde halkın bu konuda aydınlatılması ve aktif işbirliği büyük önem taşır.
- Tüm ulusların sağlığı, barış ve güvenliğe ulaşmak için temel öge olup; bireyler ve devletlerarasında tam bir işbirliğine bağlıdır.³

¹ http://www.kanbankasi.com/haber_ayrinti.asp?id=1030, Erişim: 16.10.2006

² Sabuncu, H., İş sağlığı ve Güvenliğine evrensel yaklaşım, *İş Hukuku ve güvenliği Hukuku Dergisi*, Yıl: 2005, Sayı:5, s. 106

³y.a.g.e., s.106 -107

İş sağlığı, her meslekte çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal yapılarını en yüksek düzeye getirmek ve bu düzeyi sürdürmek, sağlıklarına gelebilecek zararları önleyerek işçiyi fizyolojik ve psikolojik yeteneklerine uygun işlere yerleştirmek ve böylece işi insana ve insanı işine uyarlamayı amaçlayan bir tıp dalıdır.⁴

İş Güvenliğinin amacı; çalışanları korumak, üretim güvenliğini sağlamak, işletme güvenliğini sağlamaktır.

İş yerlerinde işin yapılması ve yürütülmesi ile ilgili olarak oluşan tehlikelerden ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan korumak için ve daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için yapılan metotlu çalışmalara iş güvenliği denir.⁵

İSG (İş Sağlığı ve Güvenliği) nasıl kullanılır? sorusuna cevap olarak, şirketlerde İSG' nin nasıl kullanıldığına dair tanımlar yapılmıştır. Sağlık ve güvenlik birliklerine ve eğitim programlarına katılan bir çok kişi İSG faaliyetlerini spesifik olarak tanımlayabilmektedirler. Diğer cevaplayamayan kişiler ise sistematik yaklaşım açısından; 'sorumluluk zinciri, düzenli kontrol, prosedürler ve problem tespiti' gibi ve sıradan yaklaşım açısından da; 'soruları cevaplama, binaları dolanma' gibi kavramları içeren tanımlamalar yapmaktadırlar. Aslında İSG kavramının anlamının oturması da eğitim desteği gerektirmektedir.⁶

İşin yürütülmesi sırasında, çeşitli nedenlerden kaynaklanan sağlığa zarar verebilecek kaza ve diğer etkenlerden korunmak ve daha iyi çalışma ortamı sağlamak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalara **İş Sağlığı ve Güvenliği** denir.

Günlük yaşantımızın ortalama üçte birinin geçirildiği iş yerlerinde daha sağlıklı ve güvenli şekilde yaşamamız için alınması gereken tedbirlerde her çalışanın ve yöneticinin temel sorumluluğu bulunmaktadır. İnsana yaraşan bu güvenli ortamları

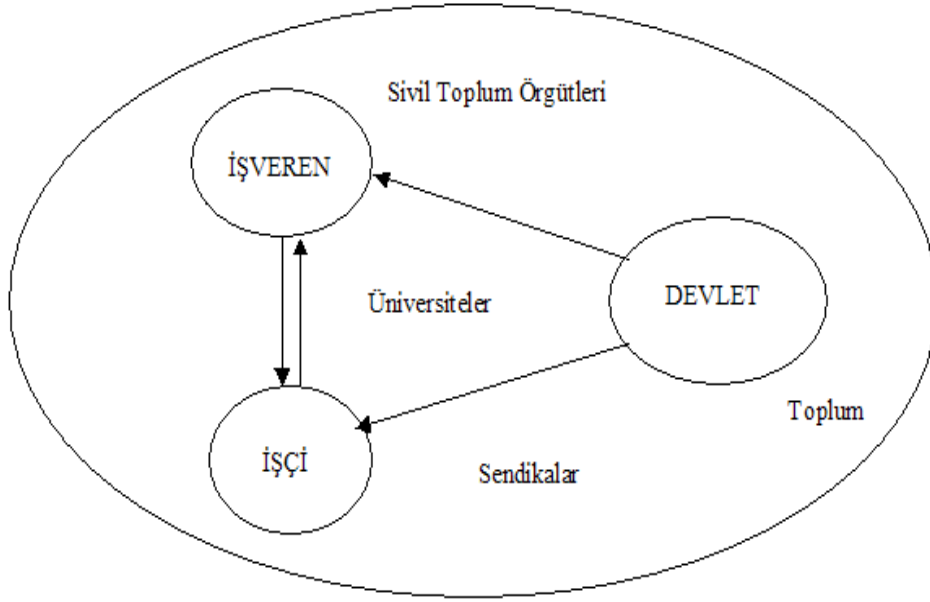
⁴ <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/intro/>, Erişim: 16.10.2006

⁵ Türk Standartları Enstitüsü, İş sağlığı ve güvenliği eğitim notu, 2006, s. 2

⁶ Barbeau, E., Roelofs, C., Youngstrom, R., Sorensen, G., Stoddard, A., D. Lamontagne, A. (2004). Assessment of Occupational Safety and Health Programs in Small Businesses, *American Journal of Industrial Medicine*, Volume: 45, s. 371-379

sağlayabilmek ancak bu husustaki kuralları yaşam tarzı olarak benimsemekle sağlanabilir.⁷

1.1.1 İş Sağlığı ve Güvenliğin ile İlgili Taraflar



Şekil 1. İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Taraflar

(Kaynak: ENGİN, Yrd. Doç. Dr. Orhan. (2006). İş Sağlığı Ve Güvenliği Geliştirme Semineri, KOBİ’lerde Güvenlik Kültürü Oluşturma Süreci, Selçuk Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Endüstri Mühendisliği Bölümü, Erişim: 04.01.2007, <http://isggm.calisma.gov.tr/dosyalar.asp>)

1.1.2 Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği

Ülkemiz trafik kazalarında olduğu gibi, iş kazalarında da Avrupa’ nın en çok kaza olaylarının olduğu ülkelerden biridir. Her yıl ortalama 140,000 iş kazası, 2,600 malûlüyet, 1,500 ölümlü iş kazası meydana gelmektedir.

⁷ <http://www.kaliteofisi.com/makale/makaleler.asp?makale=163&ad=Kalite%20Standartları&id=19>, Erişim: 03.09.2006

Türkiye’ de iş kazalarının büyük bir çoğunluğu küçük çaplı işletmelerde meydana gelmektedir. Ancak büyük endüstriyel işletmeler aynı konuda faaliyet gösteren Avrupa ülkeleri işletmeleri ile karşılaştırıldığında İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği bakımından ne kadar yetersiz düzeyde olduğumuz ortaya çıkmaktadır⁸

Sosyal Sigortalar Kurumu istatistiklerine göre 2005 yılında 73.923 iş kazası, 519 meslek hastalığı vakası meydana gelmiş, bunların 1.096’sı ölümlle sonuçlanmıştır. 2005 yılında iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kaybedilen iş günü sayısı ise, 1.797.917’dir. Bu rakamların yanı sıra SSK istatistiklerine yansımayan iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kayıplar da ayrıca dikkate alınmalıdır.

Bazı kaynaklarca, endüstrileşmiş ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin, bu ülkelerin Gayri Safi Milli Hasıllarının % 1’i ile %3’ü oranında değiştiği belirtilmektedir. Ülkemizde ise en iyimser yaklaşımla, iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin yılda 4 katrilyon TL olacağı tahmin edilebilir.

Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu maddi ve manevi kayıplar, ülke ekonomisi açısından fevkalade önemli boyutlara ulaşmaktadır. Bu nedenle ülkemizde de iş sağlığı ve güvenliği alanında çok ciddi tedbirlerin alınması zorunluluğu vardır.⁹

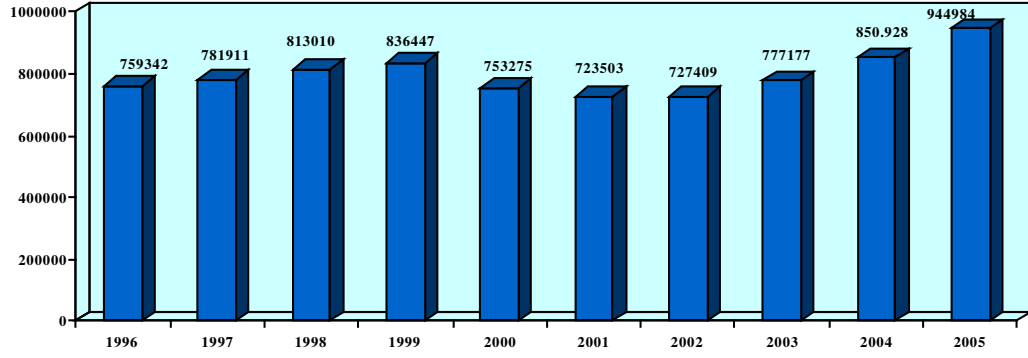
1.1.2.1 1996-2005 Yılları Arasında SSK İstatistikleri

Grafik 1’ deki mavi sütunlar 1995 ve 2005 yılları arasındaki işyeri sayıları ele incelenmiştir. Rakamlar 600.000 ile 1.000.000 arasında değişimi göstermektedir. 1996’dan 1999’a kadar olan süreçte işyeri sayıları artış göstermiştir. Daha sonra

⁸ <http://www.kaliteofisi.com/makale/makaleler.asp?makale=163&ad=Kalite%20Standartları&id=19>, Erişim: 03.09.2006

⁹ Güvercinci, M., İş sağlığı ve Güvenliği konusunda Yeni Dönem, **İşveren dergisi**, Cilt:43, No:9, Haziran 2005, s. 28-30

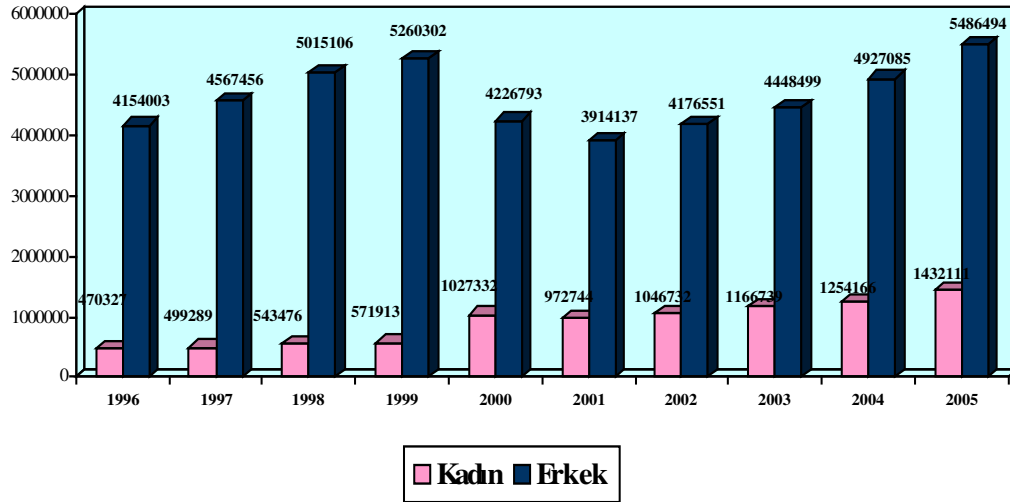
2002 yılına kadar azalmış ancak 2002' den sonra 2005' e kadar yükseliş görülmektedir. SSK' nın verilerine göre; 2005' teki işyeri sayısı 994.984'tür.



Grafik 1. 1995-2005 yılları arasındaki İşyeri Sayılarının Dağılımı

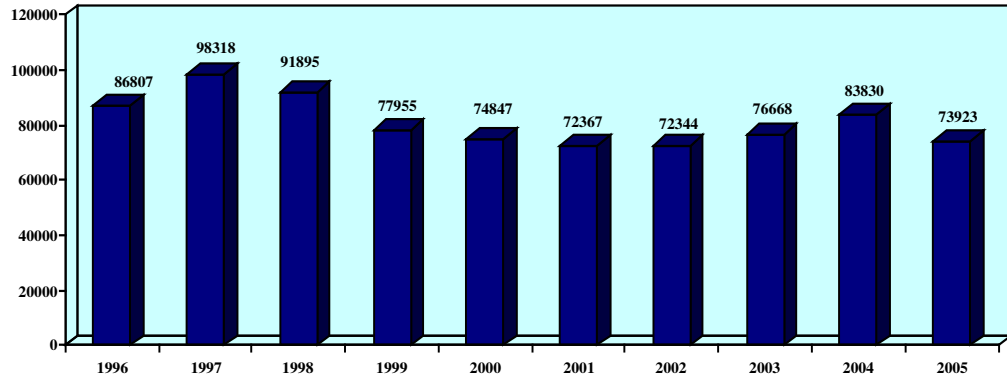
(Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

Grafik 2' de işçi erkek sayısı 3.000.000 ile 6.000.000 arasında dağılım göstermektedir. Kadın işçilerin sayısı ise 400.000 ile 2.000.000 arasında ise değişim göstermektedir. Son yıllarda erkek ve kadın işçi sayılarında artış gözlemlenmektedir.



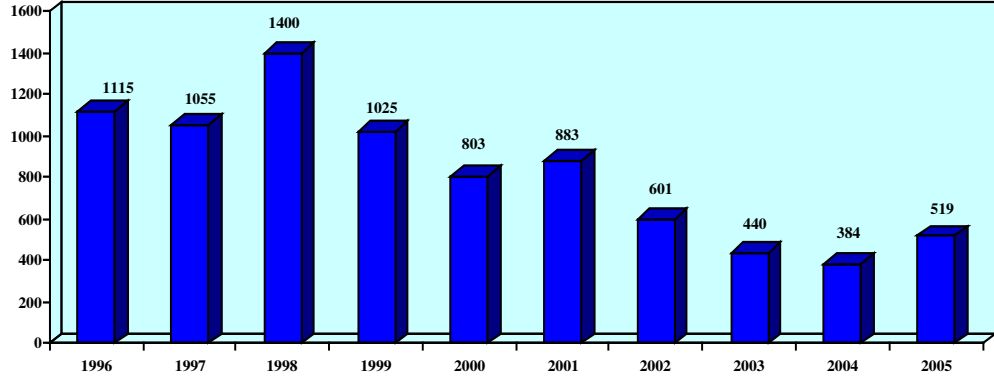
Grafik 2. 1996- 2005 yılları arasında İşçi Kadın ve Erkek sayılarının Dağılımı
(Kaynak: Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

Grafik 3’ te 98.318 rakamı ile en fazla iş kazası 1997 yılında gerçekleşmiştir. En az iş kazasının gerçekleştiği yıl ise 72.344 ile 2002’ dir. 2005 yılında ise 2004’ e oranla düşüş görülmektedir.



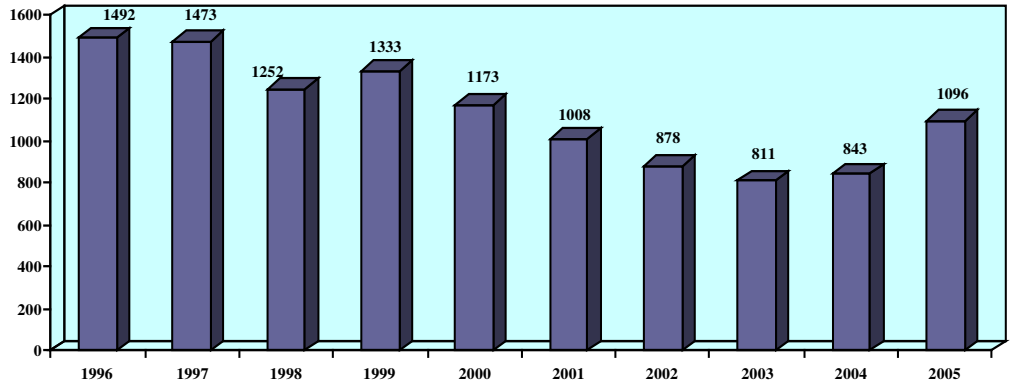
Grafik 3. 1996- 2005 Yılları Arasında Gerçekleşen İş Kazalarının Dağılımı
(Kaynak: Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

Grafik 4’ e göre en fazla meslek hastalığının gerçekleştiği yıl 1998’ dir. Grafiğin dağılımı 300 ile 1400 arasında değişme göstermektedir. 1998’ den sonra azalış görülmektedir. 2005 rakamı ise 519’ dur.



Grafik 4. 1996- 2005 Yılları Arasında Gerçekleşen Meslek Hastalıklarının Dağılımı
(Kaynak: Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

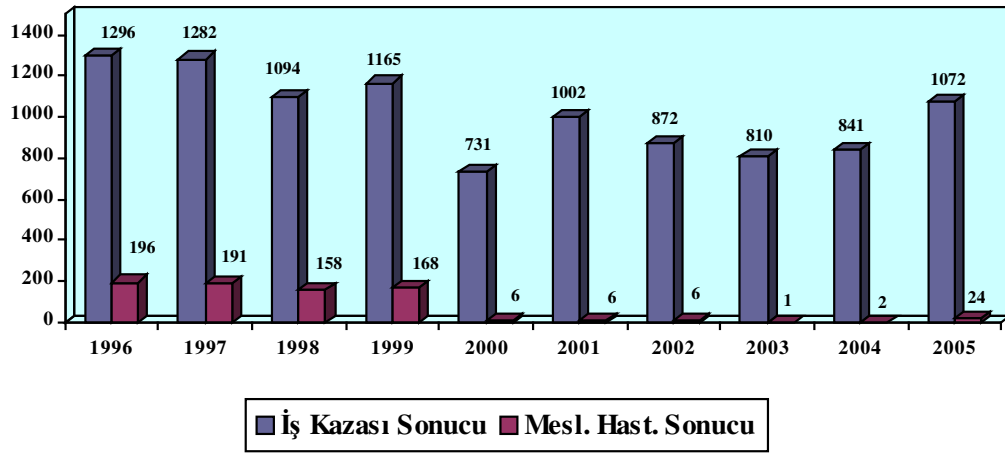
Grafik 5' te iş kazalarından ve meslek hastalıklarından ölen kişilerin toplam sayıları 800 ile 1500 arasında değişim göstermektedir. 1996 ve 1997 yıllarında rakamların oldukça yüksek olduğu görülmektedir. 2005 yılında ise, ölümlerin toplam sayısı 1096 rakamından anlaşılacağı üzere ciddi önlemleri gerektirmektedir.



Grafik 5. 1996- 2005 yılları arasında İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sonucu Ölüm Sayılarını Dağılımı

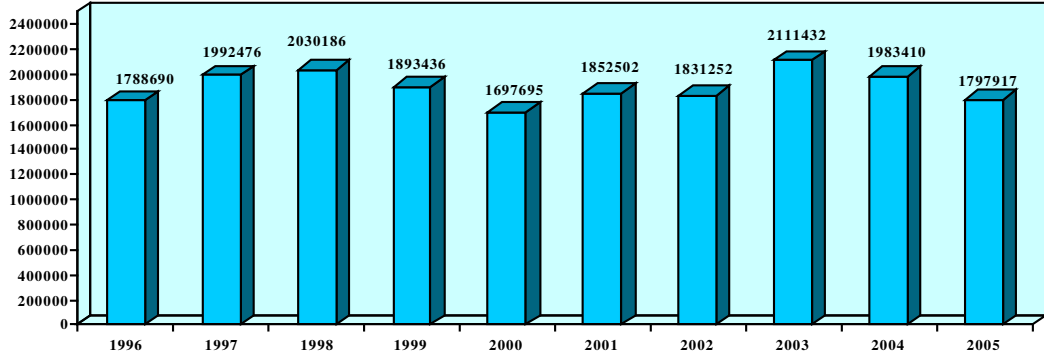
(Kaynak: Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

Grafik 6' daki rakamlardan da anlaşılacağı üzere, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu maddi ve manevi kayıplar, ülke ekonomisi açısından fevkalade önemli boyutlara ulaşmaktadır. Bu nedenle ülkemizde de iş sağlığı ve güvenliği alanında çok ciddi tedbirlerin alınması mecburiyeti vardır.



Grafik 6. 1996- 2005 Yılları Arasında Ölümlerin Ölüm sebeplerine Göre Dağılımı
(Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

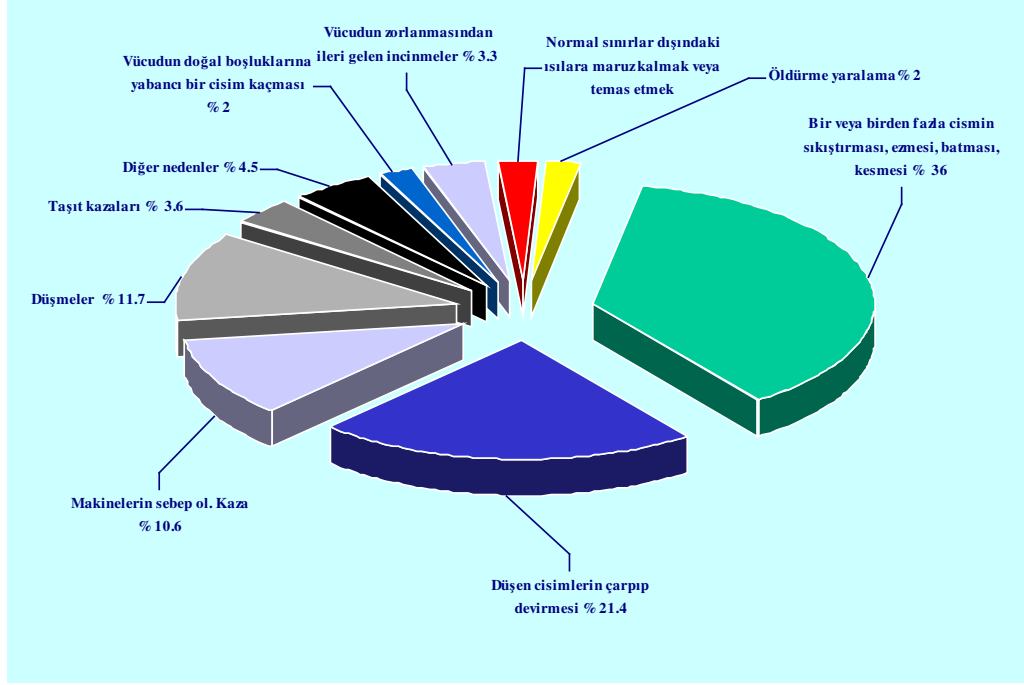
Grafik 7' de kaybedilen iş günü sayısının yıllara göre dağılımı görülmektedir. Bu da ekonomide ve işgücünde büyük kayıplar demektir. 2003' ten buyana kaybedilen işgünü sayılarında azalmıştır.



Grafik 7. 1996- 2005 Yılları Arasında İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sonucu Kaybedilen İş Günü Sayıları

(Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

Grafik 8' e göre iş kazalarında en fazla oran, % 36 ile 'Bir veya birden fazla cismin sıkıştırması, emmesi, batması, kesmesi' kaza tipinde gerçekleşmiştir. Bu kaza tipini, 'Düşen cisimlerin çarpıp devirmesi' (%21,4), 'düşmeler' (11,7), 'Makinenin sebep olduğu kaza' (%10,6), 'Diğer nedenler' (% 4,5), 'Taşıt kazaları'(% 3,6), 'vücudun zorlamasından ileri gelen incinmeler' (%3,3), 'Öldürme , yaralama ve vücudun doğal boşluklarına cisim kaçması'(%2) gibi kazalar oranlarına göre takip etmektedir.



Grafik 8. 2005 Yılı SSK İstatistiklerine Göre; İş Kazalarının Kaza Tiplerine Göre Dağılımı

Not : Sayısı 1000 in altında olan kaza tipleri dahil edilmemiştir.

(Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

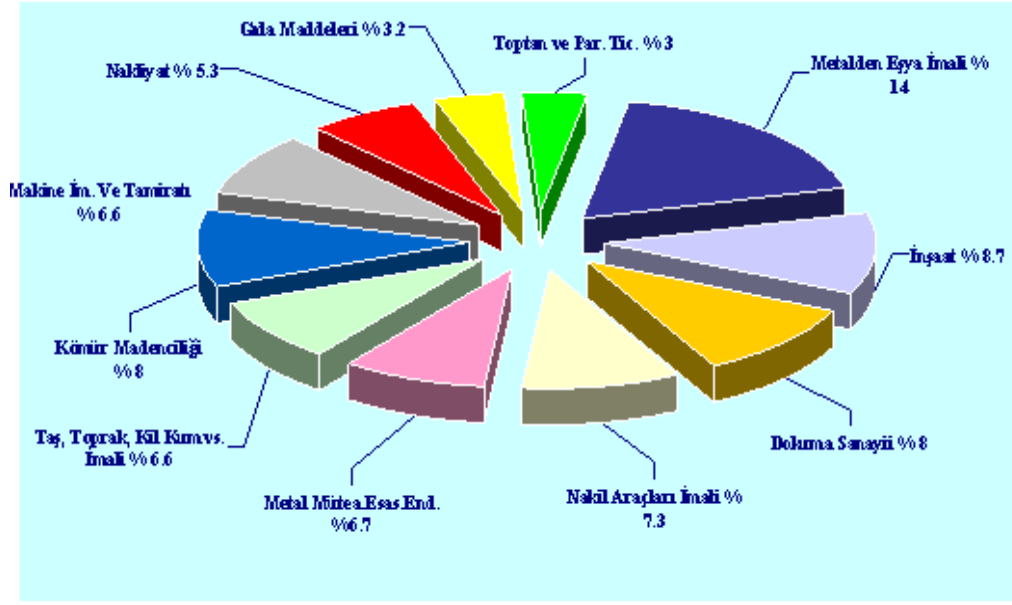
İş Kazalarının nedenlerine rakamlar üzerinden bakmak gerekirse Tablo 1 rakamların ne kadar ciddi olduğunu bize göstermektedir.

Tablo 1. 2005 yılı için İş Kazalarının Nedenleri

Neden	Kadın	Erkek	Toplam
Taşıt kazaları	162	2542	2704
Kaza neticesi zehirlenme	3	47	50
Düşme	526	8134	8660
Makinelerin sebep olduğu kazalar	380	7444	7824
Patlama	9	755	764
Isıya maruz kalma ve temas etme	66	1630	1696
Düşen cisimler	406	15385	15791
Cisimlerin sıkıştırması ezmesi v.s.	1471	25510	6981
Elektrik akım	5	320	325
Vücut zorlanmasından meydana gelen kazalar	82	2377	2459
Vücudun boşluklarına doğal cisim kaçması	31	1473	1504
Hayvan ısırması, sokması v.s.	1	36	37
Tedaviye bağlı kazalar	0	0	0
Kazadan sonra meydana gelen akibetler	0	2	2
Kaynak yaparken meydana gelen kazalar	0	304	304
Öldürme ve yaralanma	41	1332	1373
Savaş, terör ve toplumsal olaylardan meydana gelen travmalar	0	4	4
Zararlı maddeler ve radyasyon	6	69	75
Diğer nedenler	145	3225	3370
TOPLAM	3334	70589	73923

(Kaynak: Özçelik, B.(19.11.2006). İş Kazasına Karşı Eğitim Kampı, *Hürriyet Gazetesi İnsan Kaynakları Eki*, s.12)

Grafik 9’ daki gibi sektörlere göre iş kazalarının dağılımında ise en çok oran ‘Maden Eşya’ imalatıdır. Diğer Sektörlerin dağılımı da ayrıntılı olarak grafik 9’ da incelenmiştir.



Grafik 9. 2005 Yılı SSK İstatistiklerine Göre; İş Kazalarının Sektörlere Göre Dağılımı

(Kaynak: <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/sskistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006)

1.1.3 Dünyada İş Sağlığı ve Güvenliği

Giderek tüm dünyada etkileri yoğunlaşan küreselleşme hareketleri ile birlikte, alabildiğince hızlanan teknolojik ilerlemelerin sınır tanımaz bir biçimde değişmelere yol açtığı son yıllarda, ekonomik sınırların neredeyse ortadan kalkması sonucunda; mal, hizmet ve sermaye akışının hızlanması, ülke ekonomilerini her geçen gün daha zorlu bir rekabet mücadelesi ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Yaşanan rekabetin ardından bu ekonomik ve sosyal gelişmelerle ilgili süreç, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeni arayış ve düzenlemeleri de gündeme getirmiştir. İşletmelerde görülen iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları, makro ekonomik ve politik çevrede yaşanan değişim rüzgarlarına bağlı olarak gelişme göstermektedir.¹⁰

¹⁰ Güvercinci, M., İş sağlığı ve Güvenliği konusunda Yeni Dönem, **İşveren dergisi**, Cilt:43, No:9, Haziran 2005, s. 28-30

Tablo 2. Dünya’da İş Sağlığı ve Güvenliği Durumu

Bölge	Ekonomik olarak Aktif Nüfus	Toplam İşgücü	Ölümlle Sonuçlanan Kazalar (İLO tahmini)	Ölümlle Sonuçlanan Kazaların Aktif Nüfusa Oranı (%)	3 Günlük İş Kaybı ile Sonuçlanan Kazalar (Tahmini)	3 Günlük İş Kaybı ile sonuçlanan Kazaların Aktif Nüfusa Oranı (%)
Gelişmiş Pazar Ekonomileri	419.732.002	394.72.947	15.879	0,004	12.118.393	3
Eski Sosyalist Ekonomiler	183.089.714	161.762.008	17.416	0,010	13.291.068	7
Hindistan	443.860.000	402.510.000	40.133	0,009	30.627.865	7
Çin	740.703.800	733.705.100	90.295	0,012	68.909.715	9
Adalar ve Diğer Asya	415.527.598	344.569.424	76.886	0,019	58.676.113	1
Sahra Güneyi Afrika	279.680.390	19.347.698	53.29	0,019	40.670.012	5
Güney Amerika ve Karayipler	219.083.179	192.033.807	39.372	0,018	30.046.941	14
Orta Doğu Haili	135.220.721	76.443.255	17.977	0,013	13.719.565	10
Dünya	2.836.897.404	2.325.092.239	351.250	0,012	268.059.672	9

(Kaynak : ILO 2005. Aktaran; Güvercinci, M.)

Tablo 2’ de görüleceği üzere ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri iş kazalarının sayısı ile ters orantılıdır. Araştırmalar iş kazalarının başlıca 3 sebepten kaynaklandığını işaret etmektedir. Bunlar: ‘Yüzde 81 insan hatası, Yüzde 17 işyeri ortamı koşulları veya mekanik hatalar ve Yüzde 2 Öngörülemeyen nedenler’ olarak gösterilebilir. Görüldüğü gibi iş kazalarının yüzde 98 oranında

önlenebilir olması, ‘iş sağlığı ve Güvenliği’ konusunda yeterli ve etkin önlemler alındığı takdirde azaltılabileceği gerçeğini ortaya koymaktadır.¹¹

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yapılan istatistiklere göre günümüzde her üç dakikada bir, dünyanın herhangi bir yerinde bir işçi, işinde yaralanma veya hastalanma sonucu hayatını kaybetmekte ve her geçen saniyede en az üç kişi yaralanmaktadır.¹²

1.2 İş Kazası

İş kazası, doktrinde en genel şekliyle ‘sigortalıyı işveren otoritesi altında bulunduğu sırada gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla aniden veya dıştan gelen bir etkiyle bedensel yada ruhsal zarara uğratan olay’ olarak tanımlanmaktadır.¹³

Kazaların maliyetleri; 3 şekilde incelenmektedir; Direkt maliyetler, İndirekt maliyetler ve Dolaylı maliyetlerdir.

Direkt maliyetler; yaralanan kişilerin ücretler, tedavi masraflar, tazminatlar, cezalar mahkeme masrafları, tamir v.b.

İndirekt maliyetler ; başkasını çalıştırma (eğitim), üretim kayıpları (verim), iş gücü kaybı (zaman)dır.

Dolaylı maliyetlere gelince işyerinde kaza olduğu zaman çalışanlar önemli bir süre kazanın etkisinden kurtulamayacaklar ayrıca, güvensiz çalışma ortamından dolayı çalışanlar tedirgin olacak ve işleri yavaşlatacaklardır. Bu da ciddi verim kayıpları demektir.¹⁴

¹¹ Güvercinci, a.g.e.,s. 28-30

¹² <http://www.kaliteofisi.com/makale/makaleler.asp?makale=163&ad=Kalite%20Standartları&id=19>, Erişim: 03.09.2006

¹³ Odaman, S. (2005). 4857 İş Kanunu Döneminde İş Sağlığı ve Güvenliği Hükümlerinin Önemi ve OHSAS 18001 Yönetim Sistemi, *Mercek Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 39, Temmuz 2005, s. 133

¹⁴ Türk Standartları Enstitüsü, İş sağlığı ve güvenliği eğitim notu, 2006, s. 4

İş kazalarının etkileri sosyolojik, psikolojik, tıbbi ve ekonomiktir. İş gören açısından değerlendirdiğimizde; çalıştığı sürece ücret alabilir ve geçimini sağlayabilir, sakat kalabilir hayatını kaybedebilir. İşveren açısından bakıldığında ise; üretim ve verim işi olumsuz yönde etkiler, ülke ekonomisi açısından sosyal güvenlik sistemi zarar görür, ülke kaynakları israf olur, ve milli refah olumsuz etkilenmiş olur.¹⁵

1.3. Meslek Hastalığı

Mesleğin yapılması kişide bu faaliyetlerle doğrudan bağlantılı hastalıklara yol açabilir. Meslek hastalığı doktrinde genel olarak *'işçinin işverenin emir ve talimatı altında çalışmakta iken işin niteliğine göre yinelenen bir nedenle veya işin yürütüm koşulları nedeniyle maruz kaldığı bedeni ve ruhi arıza'* şeklinde tanımlanmaktadır. İş kazasında olduğu gibi meslek hastalığına yakalanan sigortalının bu hastalık sonucu geçici veya sürekli olarak bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması, kendisine yapılacak sigorta yardımlarının ön koşuludur.

Meslek hastalığında iş kazasından farklı olarak tümüyle mesleki özellikler taşır.¹⁶

Meslek hastalığını etkileyen faktörler :

1. Kişiyeye bağlı faktörler(Beslenme alışkanlıkları,temizlik alışkanlıkları)
2. Ortam
 - Fiziki ortam (sıcak,Soğuk,havalandırma)
 - Biyolojik ortam (Tarım ,hayvancılık, bakteriler, mikroorganizmalar)
 - Sosyal ortam (Gelenekler, Kültür, İnançlar)
 - Psikolojik ortam (Dalgınlık , sinir, ilgisizlik, dikkatsizlik)
3. Diğer etkenler (kalıtsal)

¹⁵ y.a.g.e., s. 4

¹⁶ Odaman, a.g.e., s.133-134

Mesleki Hastalık Grupları:

- Kimyasal maddeden olanlar
- Deri hastalıkları
- Pnomokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları
- Mesleki bulaşıcı hastalıklar
- Fiziki etkenleri olan hastalıklar¹⁷

1.4. İş Mevzuatında İş Sağlığı ve Güvenliği Hükümleri

1.4.1 Avrupa Birliği Sürecinde İş Sağlığı ve Güvenliği

Günümüzde tüm ülkeleri etkisi altına alan küreselleşme, uluslararası alanda artan rekabet, başta işletmesel düzeyde olmak üzere ülke genelinde belirli ortak hedefler için sosyal diyalog ve işbirliğinin ön plana çıkmasını gerektirmiş ve iş sağlığı ve güvenliği konusu da öncelikli konular arasında yerini almıştır. Bireyleri sağlıklı bir toplumun, mutlu ve huzurlu olması, sağlıklı ve güvenli şartlarda sürdürülen ekonomik faaliyetlerin devamlılığını getirmekte bu da sonuçta iş sağlığı ve güvenliğinin önemini bir kat daha artırmaktadır.

Adaylık sürecini yaşadığımız Avrupa Birliği, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili global bir yaklaşıma Avrupa Topluluğunun kurulmasıyla birlikte ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu nedenle Avrupa Birliği iş sağlığı ve güvenliği konusuna özel bir ilgi göstererek, üye devletlerin bu konudaki mevzuatının yakınlaştırılmasını öncelikli konuları arasına almıştır. Gerçekten üye ülkelerin uymakla yükümlü buldukları Direktiflerin önemli bir bölümünün iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olduğu görülmektedir.¹⁸

Bu bağlamda 4857 sayılı İş Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerle iş sağlığı ve güvenliği sistemimiz yeniden şekillendirilirken AB Direktiflerine birebir uyum sağlanmıştır. Öyle ki Yönetmeliklerin hazırlanmasında

¹⁷ Türk Standartları Enstitüsü, İş sağlığı ve güvenliği eğitim notu, 2006, s. 9

¹⁸ Kudatgobilik, T., İş Sağlığı ve Güvenliğinde Alınan Yol, *İşveren Dergisi*, Erişim: 16.11.2006, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1423&id=76

Konsey Direktifleri'nin birebir çevirilerinin kullanılması AB tarafından dahi eleştirilmiştir.

Yeni sistem işçi işveren kesimlerinin iş sağlığı ve güvenliği gibi önemli bir ortak hedef için güçlerini birleştirmelerini ve sosyal diyalogun geliştirilmesinin ilk adımlarını atmalarını teşvik etmiştir. Konunun önemi dolayısıyla devlet, işveren ve işçi işbirliğinin güçlendirilmesini olanaklı kılacak mekanizmaları kurulmaya ve işletilmeye başlanmıştır.

Nitekim AB ile müzakere sürecinin başlamasından itibaren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde sosyal tarafların katılımıyla yürütülen olan “**İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Projesi**”, Avrupa Birliği tarafından desteklenmiş, Türkiye’de daha etkin ve etkili bir iş sağlığı ve güvenliği yönetiminin geliştirilmesini hedeflemiştir.¹⁹

Bu proje kapsamında elde edilen çıktılarının hepsi çok önemlidir.

- Öncelikle konuyla ilgili tüm sosyal tarafların katıldığı “**Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi**” oluşturulmuş ve Konseyin çalışma usul ve esasları müştereken belirlenmiştir.
- Ulusal İSG Konseyi, 2006–2008 yıllarına yönelik olarak **Ulusal İSG Politika Belgesi**'ni hazırlamıştır.
- Yine bu belgeye paralel, 2006–2008 yılları için de **Eylem Planı** oluşturulmuştur.
- Ayrıca Konfederasyonumuzun da içinde yer aldığı, tüm sosyal tarafların katıldığı **Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı**'nın **İrtibat Birimi** faaliyete geçmiştir.

Diğer yandan, istihdamın özellikle standart dışı çalışma türlerine doğru kayması nedeniyle, iş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemleri çok yönlü değerlendirilmeye başlanmıştır.

Avrupa Birliği açısından yasal mevzuatın yakınlaştırılması dışında bir diğer önemli faktör de iş sağlığı ve güvenliği konusunda yapılacak iyileştirmelerde sosyal

¹⁹ http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1423&id=76, Erişim: 16.11.2006

tarafların katılımının sağlanmasıdır. Bu itibarla **“işyerinde sağlık ve güvenlik politikaları”** bir başka deyişle “güvenlik kültürü”nün oluşumu Avrupa Birliği düzeyinde sosyal tarafların son yıllarda odaklaştıkları sosyal diyalog konularının başında gelmektedir.²⁰

Küresel Dünya ekonomisi içinde yer alan ve özellikle AB üyelik sürecinde bulunan ülkemizin uluslararası gelişmeler ve bu gelişmeleri yönlendiren kuruluşlardan bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği ve muhakkak küresel gelişmelerin/normların Türkiye’ de de benimseneceği kaçınılmazdır.

AB’ ye adaylık sürecindeki uyum çalışmaları, Türkiye’ nin siyasi ve sosyo-ekonomik yapısını, çalışma hayatını derinden etkileyen değişiklikler getirmektedir.

Bir yandan AB’ ye tam üyelik yolunda uyum çalışmaları sürdürülürken bir yandan da uluslar arası uluslar arası normlar çerçevesinde hazırlanarak yürürlüğe konulan 4857 sayılı iş kanunu, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin pek çok yeniliği çalışma hayatımıza taşımıştır. Ancak bu konuda yaşanan temel sorunların çözüldüğünü söyleyebilmek mümkün olmadığı gibi, şu an mevzuat kargaşası yaşandığını söylemek gerekir.²¹

İş kazası ve meslek hastalığının gerek ülke gerekse işletmeler açısından sonuçların değerlendirildiği son veriler Tablo 3’ te gösterilmiştir. Bu tabloda iş kazalarını, meslek hastalıkları nedeniyle yaşanan mağduriyetlerin yanı sıra, kaybedilen yetmişmiş eleman, işgücü kayıpları ve tedavi giderleri açısından ülke ekonomisine olan etkileri çarpıcı biçimde görülmektedir.

²⁰ http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1423&id=76, Erişim: 1611.2006

²¹ Güvercinci, a.g.e., s. 30

Tablo 3. SSK ‘2003 Çalışma Raporu’

VAKALAR	2003
İş Kazaları	76 bin 668 kişi
Meslek Hastalıkları	440 kişi
Ölüm	881 kişi
Sürekli İş Görmezlik	1.596 kişi
Hastanede Geçen Gün	110 bin 335 gün
Geçici İş Görmezlik	2 milyon 111 bin 432 gün
GELİR ALANLAR	2003
Sürekli İş Görmezlik	51 bin 959 kişi
Hak Sahipleri	74 bin 969 kişi
TOPLAM	126 bin 928 kişi

(Kaynak: Güvercinci, a.g.e., s. 28-30)

1.4.2 İşverenler için Yükümlülükler

- İşçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi alma yükümlülüğü

4857 sayılı işçi kanununun m.77/1’ de ‘işverenlerin işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçlerin noksansız bulundurmakla...’ yükümlü olduğu hükme bağlanmamıştır. Burada korunan hukuki varlık işçinin hayatı ve sağlığı yani fiziki ve ruhi, vücut bütünlüğü, can ve mal varlığıdır. O halde işçinin sağlığı can ve mal varlığını (işçinin, işverenin bilgisi dahilinde beraberinde getirdiği mülkiyetindeki mallar) koruyucu nitelikte işveren tarafından işyeri veya işletmede alınması gereken bu önlemlerin tümüne ‘iş Güvenliği Önlemleri’ demek mümkündür. Bu önlemler hukuki, teknik ve tıbbi

nitelikte olabilir ve işyeri veya işletmede yapılan işin maliyetine göre bu önlemlerin kapsam ve muhtevası değişiklik gösterebilir.²²

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için 'gerekli her türlü önlemi almak' yükümlülüğündedir. Her işyeri veya işletmede işveren tarafından alınması gerekli iş güvenliği önlemleri o işyeri veya işletmenin ekonomik, teknik ve mali özellikleri ve yapısı ile bağlantılıdır. Ayrıca, her somut olayda işverenin koruyucu önlemleri alma borcunun kapsamı gereklilik, o andaki teknik ilerlemenin durumuna elverişlilik ve yapılan işin niteliği dikkate alınarak tespit edilir.

İşverenin iş sağlığı ve güvenliği açısından her türlü önlemi alma yükümlülüğü gereği olarak, işçinin seçiminde özen göstermesi, işyerinde gerekli tesisat ve donanımını yapması, gerekli koruyucu araç ve gereçleri işçiye vermesi, işyerinde gerekli iş düzenini kurması, bu düzenin sağlanması için gerekli emir ve talimatları vermesi, alınan önlemlere uyulup uyulmadığının, verilen emir ve talimatlar doğrultusunda çalışıp çalışmadığının denetlenmesi gerekir (M.77/I,II). Ayrıca işveren işyeri hakkında gerekli bilgileri işçilere vererek işe bağlı tehlikelere karşı onları ikaz etmek ve alınması ve uyulması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek gerekli bilgileri işçilere vererek, işe bağlı tehlikelere karşı onları ikaz etmek alınması ve uyulması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadır. Ayrıca işveren almak zorunda olduğu tedbirlerin uygulamasında tecrübeli işçiler yönünden göstereceği dikkat ve ihtimamın daha fazlasını çırak ve özürlü işçiler için göstermelidir. Zamanımızda çırak ve genç işçilerin makine ve motorlara karşı duyduğu ilgi tehlike riskini arttırmaktadır. Bu durum ilke olarak özel önlemler alınmasını gerektirmez ancak alınan önlemlere uyulmasının temini için daha dikkatli davranılması işverenin işçiyi koruma ve gözetme borcunun gereğidir. Ayrıca 4857' de getirilen düzenlemeye göre iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin kanun, tüzük ve yönetmeliklerde yer alan hükümler çıraklar ve stajyerlere de uygulanır (M.77/IV).²³

²² Kaplan, T.S.(2005). 4857 Sayılı İş Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği'ne ilişkin olarak Getirilen Yükümlülükler, İşveren Dergisi, Cilt: 43, Sayı:9, s.48-51

²³ y.a.g.e., s.4-50

Diğer taraftan işverenler, işyerlerinde meydana gelen iş kazasını ve meslek hastalığı en geç 2 iş günü içinde yazı ile ilgili bölge müdürlüğüne bildirmek zorundadır (M.77/V).

Yine Sosyal Sigortalar kanunu hükümlerine göre, işveren işyerini ve çalıştırılan sigortalıları bildirmek, iş kazasına uğrayan sigortalıya kurum devreye girene kadar gerekli yardımları yapmakla yükümlüdür. Ayrıca, ağır ve tehlikeli işlerde yaş ve sağlık açısından koruyucu düzenlemeler yanında gebe ve çocuk emziren kadınları koruyucu emredici nitelikte düzenleme de getirilmiştir.²⁴

- İş sağlığı ve Güvenliği Kurulu Kurma Yükümlülüğü

İş kanununun 80. maddesinde 'Bu kanuna göre sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde her işveren bir iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurmakla yükümlü' olacağı hükmü yer almıştır (M.80f.1). Ayrıca işveren iş sağlığı ve güvenliği kurulları tarafından iş sağlığı ve güvenliği kurulları tarafından iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun olarak verilen kararları uygulamakla yükümlüdür (M.80/II). O kurulların oluşumu, çalışma yöntemleri ödev yetki ve yükümlülükleri '*iş sağlığı ve güvenliği kurulları hakkında yönetmelik*' te gösterilmiştir.

- İşyeri Hekimi Çalıştırma ve İşyeri Sağlık Birimi Oluşturma Yükümlülüğü

Devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran işverenler, Sosyal Sigortalar Kurumunca sağlanan tedavi hizmetleri dışında kalan, işçilerin sağlık durumunu ve alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin sağlanması, ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık hizmetlerini yürütmek üzere işyerindeki işçi sayısına ve işin tehlike derecesine göre bir veya daha fazla işyeri hekimi çalıştırmak ve bir işyeri sağlık birimi oluşturmakla yükümlüdür. Bu konuda yönetmelik çıkarılmıştır.

²⁴ y.a.g.e., s. 50-51

- İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik eleman Görevlendirme Yükümlülüğü

İş kanununa göre sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işverenler , işyerinin iş güvenliği önemlerinin sağlanması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi için alınacak önlemlerin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi hizmetlerini yürütmek üzere işyerindeki işçi sayısına, işyerinin niteliğine ve tehlikelilik derecesine göre bir veya daha fazla mühendis ve teknik eleman görevlendirmekle yükümlüdür (M.82,I). İlgili yönetmelikte mühendis ve teknik elemanların seçilme ve çalışma koşulları, eğitimleri, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir.²⁵

1.4.3 İşçi açısından Yükümlülükler

İşçi sadakat borcu gereği, işverenin yönetim hakkına dayanarak verdiği, işin ifasına ve işçi sağlığı ve güvenliğine yönelik emir ve talimatlarına uymak zorundadır. Ayrıca sadece iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınması işverence denetim ve eğitim görevlerinin ifası iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmelerinde yeterli olmamaktadır. Bu nedenlerle işçilerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür (M.77/I). Her türlü koruma önlemlerinin alınmasına rağmen işçi kendi ağır kusuru ile kazaya uğrarsa bu durumda işverenin sorumluluğu söz konusu olamaz.

Kanununun 83. maddesinde işyerinde iş sağlığı ve güvenliği açısından alınması gereken tedbirlerin alınmaması durumunda işçilerin işverene karşı hakları düzenlenmiştir.²⁶

1.5 İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Yapılan Faaliyetler

İş Sağlığı ve Güvenliği kapsamında yapılan faaliyetleri sıralamak gerekirse;

²⁵ y.a.g.e., 51

²⁶ y.a.g.e.,51

- İş sağlığı ve güvenliği konusunda sürekli iyileştirme yapılması,
- İş kazaları ve meslek hastalıkları oluşmadan önce önleyici tedbirlerin alınması,
- İş akış sürecinin her basamağındaki risklerin değerlendirilmesi, tehlikelerin tespiti ve gerekli tedbirlerin alınması,
- Ortak bir çalışma alanını kullanan farklı işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak birlikte hareket etmeleri, işbirliği yapması, çalışanların, işyerinde ve iş akış sürecinde, karşılaşılabilecek riskler konusunda önceden bilgilendirilmesi,
- Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda görüş ve önerilerinin alınması,
- 50' den fazla işçi çalıştıran işletmelerde, sağlık-güvenlik görevlisi ve sağlık-güvenlik işçi temsilcisi bulundurulmasıdır.²⁷

1.6 İş Sağlığı ve Güvenliğinin Faydaları

İş Sağlığı ve Güvenliğinin sağladığı faydaları sıralamak gerekir ise;

- Çalışanlara, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamını oluşturur,
- Çalışan memnuniyeti sağlandığı için üretim kalitesi artırılmış olur,
- Üretim kalitesinin artması verimi artırır,
- Firmanın karlılığı artar,
- İş kazası ve meslek hastalıklarından dolayı ortaya çıkan kayıplar azalır,
- Kalifiye eleman sayısı artar,
- Çalışanların ve toplumun yaşam kalitesi artar,
- Çalışma barışını ve kalkınmayı sağlar,
- Rekabeti artırır.²⁸

²⁷ Engin, O., *İş Sağlığı ve Güvenliği Geliştirme Seminer Sunusu: KOBİ'ler de Güvenlik Kültürü Oluşturma Süreci*, s.13-14, Erişim: 02.09.2006, <http://isggm.calisma.gov.tr/dosyalar.asp>

²⁸ y.a.g.e., s.16-17

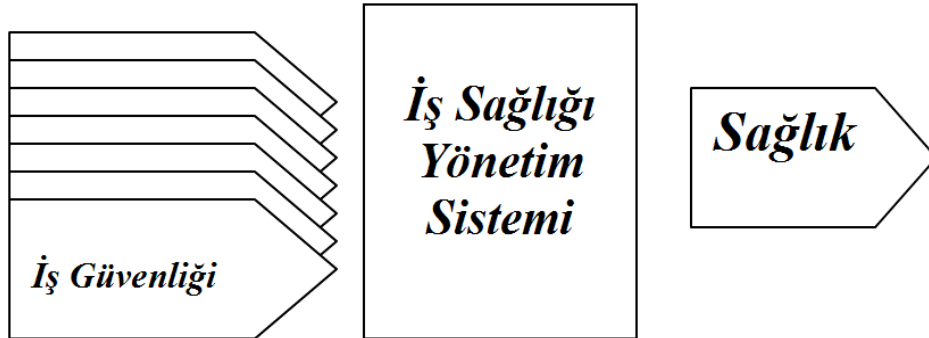
1.7 İş Sağlığı ve Güvenliğinde Hedefler

İş Sağlığı ve Güvenliğinin hedefleri şöyle sıralanmaktadır;

- Sıfır risk,
- Sıfır İş Kazası,
- Sıfır Meslek Hastalığı,
- Tam güvenli bir iş ortamı.²⁹

1.8. İş Sağlığı Yönetim Sistemi

Sağlık, bir fabrikanın girdileri olarak kabul edilirse , sağlık üreten bu sistemin fabrikanın girdilerine ayrıntılı bakmak gerekir. Sağlık denilen çok önemli ürünün elde edildiği bir sistemin (fabrikanın), girdilerinin oldukça çeşitli olduğunu (beslenme, ücret, yasalar, alt yapı hizmetleri, kişisel hijyen,spor , güvenlik v.b.) ve bu girdileri sağlayan meslek gruplarının da (hukukçular, iktisatçılar, beslenme uzmanları, mühendisler, hekimler, hemşireler, spor uzmanları,v.b.) çok disiplinli olduğu açıkça ve rahatlıkla görülür.



Şekil 2 : İş Sağlığı Yönetim sistemi

(Kaynak: Sabuncu, H., İş sağlığı ve Güvenliğine evrensel yaklaşım, *İş Hukuku ve güvenliği Hukuku Dergisi*, Yıl: 2005, Sayı:5, s. 106-107)

²⁹ Engin, a.g.e., 18

O halde sağlığın en yüksek düzeyde elde edilmesi, sağlığı korunacak kişiden başlayıp ve en üst düzey yöneticiye kadar bir çok kişinin görev aldığı ve sorumluluk taşıdığı, bir yönetim sistemini gerektirir. İş ortamında sağlığı koruyan ve geliştiren bu yönetim sisteminin adı ‘İş Sağlığı Yönetim Sistemi’ dir.³⁰

1.9. İş Güvenliği Yönetim Sistemi

Güvenlik kültürünün yapısal hali çoğunlukla kuruluş için güvenli yönetim sistemi olarak tanımlanan düzenlemeleri kapsar.

Güçlü güvenlik kültürüne sahip kuruluşların tüm personelinde deŖteđi ve sahiplenmesiyle, etkili bir güvenlik sistemi olacaktır. Bununla birlikte, İş Güvenliği Yönetim Sisteminin (İSGYS) genişleyen yapısı güvenlikle ilgili olan planlama, kontrol, denetim gibi faaliyetlerin performansını garantilemeyi sağlar. Bunun karşılığında İş Güvenliği Yönetim Sistemi (İGYS) güçlü güvenlik kültürünü destekler ve arttırır. Özellikle, sistem çevreyi Ŗekillendirecektir ve ayrıca çalışanların hareket ve davranışlarını güvenliğe doğru etkileyecektir. İGYS’ nin varlığı, kuruluşun diğer işlerini güvenliğinden ayrı tutmamalıdır.³¹

Güvenlik planları tanımlanmış ve uygulanmış olmaktadır. İGYS’ i, organizasyonun güvenlik kültürünü arttırmak ve güvenlik performansını başarmak için özel planlardan oluşur. Bunlar;

1. Tüm operasyon aşamalarında güvenlikle eylemlerin denetimi, kontrolü ve planı yardımıyla güvenlik performansını arttırma
2. Bireysel ve takım davranışları ile güvenliği güçlendirmek ve güvenlik kültürünü desteklemek ve bytmek

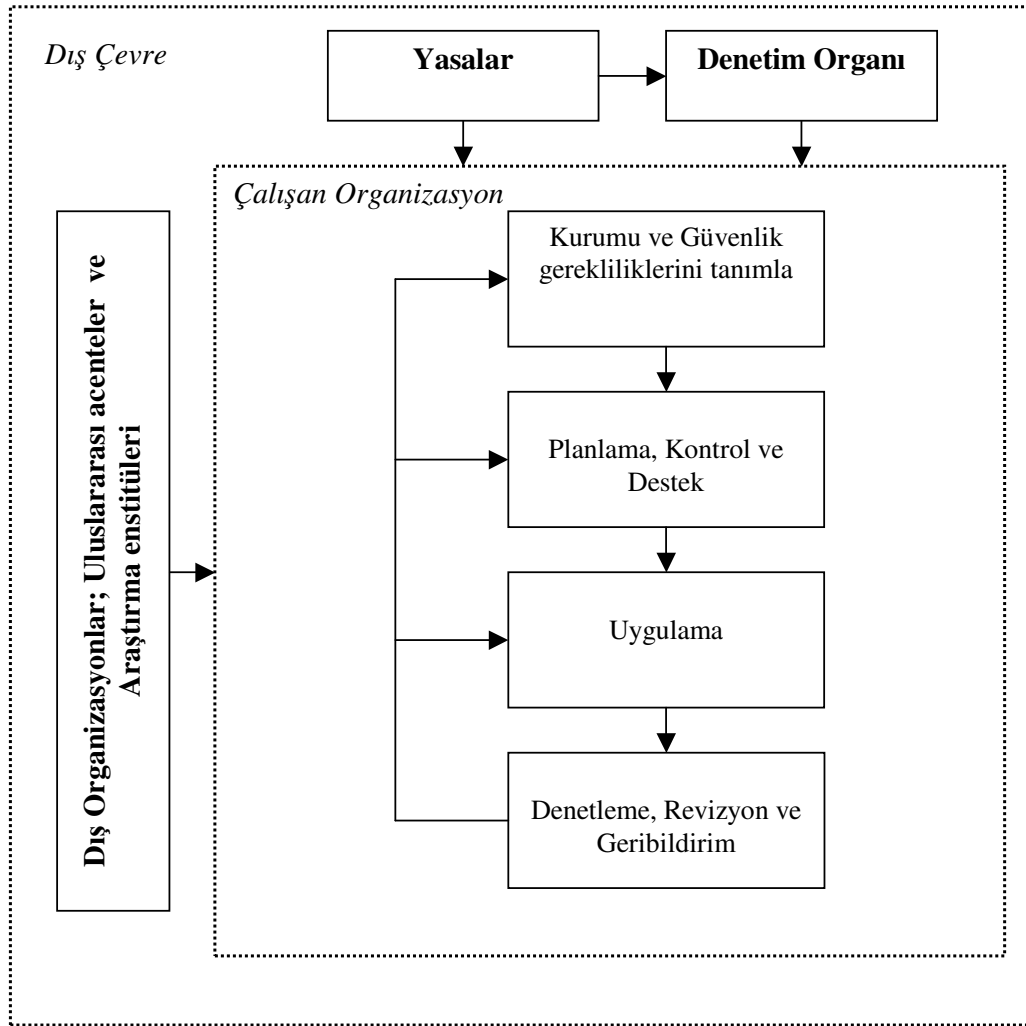
³⁰ Sabuncu, H., İş sağlığı ve Güvenliğine evrensel yaklaşım, *İş Hukuku ve güvenliği Hukuku Dergisi*, Yıl: 2005, Sayı:5, s. 106-107

³¹ Beckmerhagen, I.A., Berg, H.P., Karapetrovic, S.V., Willborn, W.O. (2003). Integration of management systems: focus on safety in the nuclear industry, **International Journal of Quality & Reliability Management**, Volume 20, No 2, s. 210-228

Güvenlik yönetim sisteminin tipik bileşenleri, doğrulayıcı eylemlerin tanımlanması ve uygulanmasıyla birlikte güvenlik gereksinimlerinin doğru tanımlanması ve uygulama için planlama, denetim, sistem uygulaması, revizyonunu gerektirmektedir.

İGYs' nin ek bileşenleri;

- İnsan faktörleri sistemi
- Tecrübe geribildirimi
- Olası ve belirleyici değerlendirme
- İşletmede güvenliğe dayalı operasyonların izlenmesi
- Güvenlik performansının ileri gelişimi için stratejik planlama³²



Şekil 3. Temel Güvenlik Yönetim Çatısı

(Kaynak: Management of Operational Safety in Nuclear Power Plants, International Nuclear Safety Advisory Group, INSAG-13, International Atomic Energy Agency, Vienna., Aktaran ; Beckmerhagen, I.A., Berg, H.P., Karapetrovic, S.V., Willborn, W.O.)

Şekil 3. Temel güvenlik yönetim çatısını şöyle dört süreçle tanımlar :

- Güvenlik gerekliliklerini ve kurumu tanımlama
- Planlama,kontrol ve destek
- Uygulama
- Denetleme, revizyon, geribildirim.³³

Başarısız iş güvenliği politikaları iş kazalarına neden olabilir. Bunun için, İş Güvenliği Yönetim uygulamalarına şirkette yer vermek potansiyel riskleri önceden belirleme yeteneği için gereklidir. Endüstride güvenli yönetim uygulamalarının en yaygın yaklaşımları İş Güvenliği sözleşmeleri, düzenlemeleri, ve kıyaslamadır. Ayrıca birçok organizasyon kendi iş güvenliği yönetim sistemlerini geliştirmek için Ulusal ve uluslar arası güvenlik standartların rehber olarak kullanmaktadırlar. İş Güvenliği yönetim sistemi, iş kazaların engellemeyi ve çalışan sağlığını korumayı ve iş güvenliğini arttırmayı hedefleyen standartlardan , prosedürlerden ve planlardan ve gözlemlerden oluşmaktadır. Ayrıca Güvenli yönetim sisteminin ana fonksiyonları; iş alanı, tehlike analizi, kontrol mekanizmasının gelişimi ve uygulaması, geribildirim sistemleridir. Organizasyonlarda Güvenli Yönetim sistem adaptasyonunu harekete geçiren bir çok güç vardır. Bunları içerir:

- Rekabetin artması
- Yasa ve kanunlara uyma
- Toplumun iyi niyetinin artması
- Finansal kayıpların azaltılması
- Kesin görev tanımlarından kaçınma

³² y.a.g.e., s. 210-228

³³ Beckmerhagen, Berg, Karapetrovic, Willborn, a.g.e., s. 210-228

- Güvenli çalışma için mekanizma geliştirme
- Sürekli gelişimi destekleyen kalite girişimlerini destekleme
- Kaynak dağılımını ve risk tanımlamasını sistematik olarak geliştirme
- Çalışan sorumluluğuna ve bağlılığına destek.³⁴

Güvenlik eğitimi; kuruluş içinde, bireysel yeterliliği arttırmayı değil de güvenlik kültürünü geliştirmeyi hedeflemelidir. Çalışanlar; güvenli çalışma koşulları için sağlık ve güvenlik sorunlarını ve bunların önemini anlamalı ve bilincinde olmalıdır. En sonunda, ne olursa olsun organizasyon yönetimi, personelin sağlık, güvenlik ve refahından sorumludur. Yöneticiler etkili sağlık ve güvenlik uygulamalarını sağlamak ve başlatmak için uygun bilgi ve eğitim sağlamalıdır.

İş sağlığı ve güvenliği enstitüsü 17,500' ü aşkın üyesiyle birlikte; İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda bireylerde profesyonel bağlılığı yol göstericisi konumundadır. İş sağlığı ve güvenliği konusunda bireysel uygulamacıların yanı sıra, her aşamada sağlık ve güvenlik bilincini arttırmayı hedefler ve etkili işyeri güvenlik kültürünü geliştirmeyi hedefleyen iki eğitim paketi sunar. 'Güvenli Yönetim' konusu denetmen ve yöneticileri hedefler ve merkez iş stratejilerinde iş sağlığı ve güvenliği programını birleştirmenin önemini belirtmek için tasarlanmıştır. 'Güvenli Çalışma' astları; makine ve press operatörlerini, ofis ve süreç operatörlerini ve resmi olmayan iş sağlığı ve güvenliği denetimi yapan gözlemcileri hedef alan eğitimleri içerir.³⁵

Güvenli Yönetim sistemine üyeliğin (İGYS) problem ve zorlukları

Son günlerde, bir çok çalışma güvenli yönetim stratejilerini ve uygulamalarının gelişimini araştırmayı üstlenmiştir. Bazı güvenlik literatürleri ayrıca güvenli yönetim sistemini kurma, uygulama ve sürdürme konusunda güçlükleri ve problemleri belirtir. Birçok yandaşın güvenli yönetim sisteme dahil olmayı desteklemesine rağmen, diğerleri önemli maliyetler ve uygulama engellerini belirlemiştir. Eleştiriler

³⁴ Pun, K. P., Hui, I.K. (2002). Integrating the safety dimension into quality management systems: a process model, *Total Quality Management*, Volume 13, No 3, s. 373-391

³⁵ Woollatt, C. (1996). Managing Safely, *Industrial Management & Data Systems*, Volume 96, No 6, s. 20-22

İGYs' nin aşırı yeniden eğitim maliyetine yol açtığını, gereksiz yönetim zamanını aldığını, formaliteyi ve kağıt üzerinde çalışmayı, gerçekçi olmayan işçi sözlerini arttırdığını ve fazla sonuçlu süreçleri vurguladığını iddia etmektedir.³⁶

Anlaşmazlık ve hataların sebepleri; uyumsuz kurumsal kültür, yetersiz eğitim, yönetimde liderliğin finansal bağlantıların, ve koordinasyonun eksikliğidir. Hong Kong ve Singapur' da belgelenmiş olan şirketlerin İGYs tecrübelerini göz önüne aldığımızda, en zor problemler üyelik ile ilgilidir:

- Değişime Direnç
- İnsan kaynakları eksikliği
- Prosedürlerdeki yetersiz bilgi eksikliği
- Departmanlar arası iletişim eksikliği
- Eğitim
- Personel devir hızının sık olması
- Üyelik için zaman baskısı³⁷

1.10. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi

1.10.1 Genel

İşyerlerinde işlerin gerçekleştirilmesi esnasında, çeşitli nedenlerden kaynaklanan sağlığa zarar verebilecek kaza ve diğer etkenlerden korunmak ve daha iyi çalışma ortamı sağlamak amacıyla sistemli ve bilimsel bir şekilde tehlikelerin ve risklerin belirlenmesi ve bu tehlikelere ve risklere yönelik önlemlerin alınması çalışmalarının gerçekleştirildiği yaklaşıma **İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi** denir.³⁸

³⁶ Pun, K. F., Yam, R. C. M., Lewis, W. G. (2003). Safety management system registration in the shipping industry, *International Journal of Quality & Reliability Management*, Volume 20, No 6,704-721

³⁷ y.a.g.e.,s. 704-721

³⁸ <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/labinsp/dussrep.pdf>, Erişim: 18.10.2006

İngiliz Standartları Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim sistemini; organizasyonun yönetim sisteminin bir parçası ve organizasyonun iş risklerini yönetme kolaylığı olarak tanımlamaktadır. İSGYS; organizasyonel yapıyı, faaliyetleri, sorumlulukları, uygulamaları, prosedürleri, süreçleri planlamayı ve kaynakların elde edilmesini, geliştirmesini, değerlendirilmesini ve organizasyonun İSG politikasının sürekliliğini sağlar.³⁹

İş sağlığı ve Güvenliği Yönetim sistemi; iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin kuruluşların genel stratejileri ile uyumlu olarak sistematik şekilde ele alınıp sürekli iyileştirme yaklaşımı çerçevesinde çözümlenmesi için bir araçtır. Ülkemizde İSG faaliyetleri kişisel koruyucuların kullanımı çağrıştırmakta ve geleneksel olarak ayrıca yapılması gereken iş olarak algılanmaktadır. İSG yönetim sisteminde çalışanlar, yönetenler ve denetleyenlerin rol ve sorumlulukları açık hale getirilerek çalışanların katılımını sağlanacaktır.

Bu sistemle çalışanlar, İSG risklerinin belirlendiği ve önlemlerle asgari seviyeye indirildiği, yasalara uyan hedeflerin yönetim programları ile hayata geçirildiği uygun İSG eğitimlerinin uygun kişilere verildiği, acil durumlara hazır, performansını izleyen, izleme sonuçlarını iyileştirme faaliyetlerini başlatmak için kullanan, faaliyetlerini denetleyen, yaptıklarını gözden geçiren ve dokümente eden bir kuruluşta İSG faaliyetlerine gereken önemi veren bir sistemin parçası olacaklardır.⁴⁰

İş sağlığı ve güvenliği danışmanlığına gelince, çoğu zaman, müşteri ne istediğini bilir ve bu da bir 'Yönetim Sistemidir'. Genellikle bu 'sistem'; kurumun güvenli işlemesi için yapılacak şeyleri tanımlayan ve bunların kimsenin adlandırmadığı doğru yerlere dağıtan fazla dokümantasyonu içerir. Danışman kurum ise uygun dokümantasyonun sağlanması için sıkı çalışacaktır, ancak neredeyse her zaman, sistemin, kurumun İSG performansına yada çalışma alanındaki yaralı insan

³⁹ McAleer, Shannon. L.(2001). *Recommendations for the Integration of an Occupational Health and Safety Management System and an Environmental Management System*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.Calgary University, Alberta. S.34-38

⁴⁰ Türk Standartları Enstitüsü, *Tanıtım dergisi*, 2006, s. 12

sayısına etkisi yoktur. Bununla beraber, üst yönetime kurumdaki İSG kontrolü hakkında soru sorulduğunda hepsi bir ağızdan bu sistemin yönetişim süreci olduğuna işaret ederler.⁴¹

1.10. 2 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kültürü

Toplumların temel yapısını oluşturan önemli öğelerden biri olan kültür kavramı aynı zamanda örgütler içinde de çok önemlidir. Nasıl ki toplumun üyeleri o topluma ait olan kültürü ve ona ait olan değerleri, davranışları ve normları kabul edip onlara göre yaşarsa bir örgütte çalışan kişiler de örgütün kültürünü anlayıp işlerini ve iş dışındaki ilişkilerini de bu kültüre göre şekillendirmelidirler.

Kültür organizasyonlarının; tutumları, davranışları, inançları, değerleri, işi yapma şekilleri, belirli bir grup insanın diğer paylaşmış olduğu tüm özelliklerin birleşimidir.⁴²

Örgüt Kültürü; iş görenlere yaratılarak ileri kuşaklara iletilen, sürdürülen; örgüte, örgütün amaçlarına, işlevlerine ilişkin değer ve düzgülerden oluşan bir örüntüdür. Böylece örgütün kültürünün öğeleri kendine özgü değer ve düzgülerdir.⁴³

Güçlü Bir İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü;

- Tüm yönetim kademelerinde pozitif çalışma koşullarının sağlanması,
- İşgücünün her konuda katılımını sağlama ve işgücü bağlılığı oluşturma,
- Ortak, amaç odaklı ve ölçülebilir iş sağlığı ve güvenliği hedeflerinin belirlenmesi,
- Tavsiye araçları olan politikaların ve prosedürlerin oluşturulması,
- Organizasyonun her seviyesinde personel eğitimin yapılması sonucunda oluşur.⁴⁴

⁴¹Tepe, S., Haslet t, T. (2002). Occupational Health and Safety Systems, Corporate Governance and Viable Systems Diagnosis: An Action Research Approach, *Systemic Practice and Action Research*, Volume 15, No. 6, s. 509-522

⁴²http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/mod2_culture.html, Erişim: 29.11.2006

⁴³Başaran, İbrahim., Ethem.(1982). *Örgütsel Davranış*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. Ankara.

⁴⁴http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/mod2_culture.html, Erişim:29.11.2006

İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürünün temel elemanları şunlardır;

- Organizasyonun içinde tüm çalışanlar, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği haklarına sahip olduklarını bilirler,
- Tüm çalışanlar sağlık ve güvenliğini sağlamak için kişisel sorumluluklarını kabul ederler,
- Tüm çalışanlar başkalarının sağlık ve güvenliğini korumayı görev bilirler.⁴⁵

İngiltere’ de, düzenleyici otorite olan Sağlık ve Güvenlik Komisyonu (HSC), işletmelerin ‘Pozitif Güvenlik Kültürü’nü sürekli geliştirerek kazaları önleyebilmelerini ve güvenli bir ortamı sağlayabilmelerini önerdi. Kurumun güvenlik kültürü temel varsayımlar ve kurum üyelerinin günlük olaylarıyla ilgili inançlarıyla; yani yöneticileri, danışmanları, iş gücünü etkileyen inanış, değer ve davranış normları ilgilidir ve şirketin güvenlik politikası, kuralları ve prosedürlerinin delilidir. Pozitif güvenlik kültürü herkesçe bilinen bir tanımlama olmasına rağmen, tanımlar yaygın olarak güvenliğin önceliğini anlamaya dayalıdır. ‘İYİ Güvenlik Kültürü’ olumlu güvenlik davranışları ve iş gücünü anlamayı yansıtır. Çalışanların güvenli davranışlarının güvenlik kültürünün önemli bir yüzü olduğu ve davranışları ölçmeye odaklanmış olan araçların ölçümü tartışılmaktadır. Çalışanların güvenli davranışlarının ölçümünün deneye dayanmayan çalışmalarının özeti şu temel alanlarla ilgili olduğunu destekler; güvenlik sisteminin ayarlanması; çalışma çevresi, ve bireysel sorumluluk yada yeterlilik. Geçerlik süresi olumlu kültürel davranışlar ve daha iyi güvenlik kayıtlarının arasındaki ilişkiyi desteklemektedir.⁴⁶

1.10.3 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi Unsurları

İSGYS konusunda uluslar arası bir standart olmadığı için Kanada İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi 11 İSGYS unsuru belirlemiştir. Bunlar;

- Bireysel Sorumluluk
- İSG akımına katılım

⁴⁵ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/mod2_culture.html, Erişim: 29.10.2006

⁴⁶ Clarke, S. (2003).The Contemporary Workforce: Implications for Organizational Safety Culture, *Personal Review*, Volume 32, No 1,s. 40-57

- İş Sağlığı ve Güvenliği Kuralları
- Doğru çalışma prosedürleri
- Alışanların oryantasyonu ve eğitimi
- İşyeri denetimi
- Kaza araştırma ve raporlama
- Acil durum prosedürleri
- Sağlık ve ilk yardım
- Sağlık ve Güvenliği arttırmak
- İşyerine özgü parçalar.⁴⁷

İş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin tüm unsurları birbirleriyle ilişkilidir. Tüm parçalar, diğer parçalarla bağlantı kurar. Bundan dolayı sistem bir bütündür. Bu unsurlar şunlardır: Yönetim Liderliği ve Çalışanların Katılımı, Çalışma Alanı Analizi, Risk Önleme ve Kontrol, İSG Eğitimidir.⁴⁸

1.10.3.1 Yönetim Liderliği ve Çalışanların Katılımı

Yönetim Liderliği ve çalışanların katılımı birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Çünkü biri olmadan diğeri etkili olamaz. Yöneticiler ve çalışanlar iş sağlığı ve güvenliğinde üstünlük sağlamak için birlikte çalışırlar. Yönetici ve çalışan iletişimi bu konuda oldukça önemlidir.

Yönetici taahhütlerinin yerine getirilmesinde ve yönetici bağlılığı doğrultusunda çalışan katılımının sağlanması için yapılması gereken şunlardır;

- Firmanın yazılı iş sağlığı ve güvenliği politikasını herkesin göreceği yere asmak,
- Sağlık ve güvenlik konuları üzerine politika oluşturmada çalışanların katılımını sağlamak,
- Yöneticilerin ve çalışanların güvenlik faaliyetlerinde aktif olarak rol almasını sağlamak,

⁴⁷ McAleer, a.g.e., s. 35

⁴⁸ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_ques.html, Erişim:29.10.2006

- Çalışanların sağlık ve güvenliği üzerine odaklanılan, toplantıların düzenlenmesini sağlamak tüm iş sağlığı ve güvenliği kurallarına hem çalışanların hem yöneticilerin uymasını sağlamak,
- İş sağlığı ve güvenliği programı için firmadaki herkesin zaman, güç ve para harcamasını olanaklı kılmak.⁴⁹

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimine (OSHA) göre ise; Yönetim liderliği ve çalışanların katılımı dört ana bölümde incelenmektedir. Bunlar; Yönetim Liderliği, Çalışanların Katılımı, Görev, Yetki ve Sorumluluk, İş Süreçlerinin Gözden Geçirilmesi/Tetkikidir.⁵⁰

1.10.3.1.1 Yönetimin Liderliği

İş tehlikelerinden etkili koruma, üst yönetimin liderliğini ve sorumluluğunu gerektirir. Yönetim lideri kuruluş içinde faaliyetlerin organize edilmesi ve kontrolü için kaynakları ve motivasyonu sağlar. Etkili bir iş sağlığı ve güvenliği programında yönetim, çalışanların sağlık ve güvenliğini temel değer olarak dikkate almalıdır. Bununla, imkanlar doğrultusunda, tüm çalışanların sağlık ve güvenliğinin her durumu ile ilgilendiği ifade edilmiş olur.

Yönetim liderliği, açık olarak yönetim bağlılığını ortaya koymalıdır. Çalışanların sorumluluklarını belirlemeli ve onlara sorumluluklarını anlatmalıdır. Çalışanların sorumluluklarını belirlemeli ve onlara sorumluluklarını anlatmalıdır. Çalışanların sorumlulukları ile ilgili yetkilerini ve kaynaklarını belirlemelidir. Buna ek olarak, yöneticiler, çalışanları; risk, kaza belirtileri, yaralanmalar, hastalıklar ile ilgili rapor tutmaya teşvik etmelidir.⁵¹

Açık yönetim bağlılığını ortaya koyan başarılı üst yöneticiler, çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunmasını içeren bir çok metot kullanabilirler. Bu metotlar

⁴⁹ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_ques.html, Erişim:29.10.2006

⁵⁰ <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1.html>, Erişim: 29.10.2006

⁵¹ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_mgt_lead.html, Erişim: 30.10.2006

yöneticilerin kendi çalışma tarzlarına ve çalışma alanlarına uygun olmalıdır. Metotlardan bazıları şunlardır;

- Resmi tetkikler veya resmi olmayan tetkikler boyunca yöneticilerin görülebilir ve erişilebilir olması,
- Yöneticilerin her zaman kolay bulunur olması,
- Yöneticilerin; tüm kurulları bilmesi ve takip etmesi beklenen çalışanlara, aynı konularda örnek olması,
- Yönetim liderinin, firmada iş sağlığı ve Güvenliği grubuna katılması şeklinde sıralanabilir.⁵²

1.10.3.1.2 Çalışanların Katılımı

Çalışan katılımı; çalışanların kendileri ve diğer iş arkadaşları için sağlık ve güvenlik ile ilgili sorumluluklarını ifade etme ve geliştirmelerini içerir. Çalışanların katılımı önemlidir. Çünkü;

- Çalışanlar potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri ile direkt bağlantılıdır. Etkili bir risk önleme programı ile ilgilenme hakkına sahiptirler,
- Grup kararları, çalışanların geniş deneyim alanının, avantajına sahiptir,
- Çalışanlar girdi oldukları programları, kullanmaya ve desteklemeye eğilimlidirler.⁵³

Çalışan Katılımının sağlanması için çalışanların yapması gerekenler:

- Yönetici – Çalışan komitelerine, danışman niteliğinde ve özel amaçlı komitelere katılmalıdırlar,
- Çalışma alanı tetkiklerini yürütmelidirler,
- Sürecin veya işin her aşamasında rutin riskleri analiz ederek, güvenilir çalışma ortamı oluşturulmalıdırlar,
- Çalışma yeri sağlık ve güvenlik kurallarını geliştirmeli ve revize etmelidirler,

⁵² http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_mgt_lead.html, Erişim: 30.10.2006

⁵³ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_empl_envolv.html, Erişim: 30.10.2006

- Tüm çalışanlar (yeni gelenler dahil) eğitime tabi tutulmalıdırlar,
- Çalışanların İSG toplantılarında sunumlar ve programlar oluşturmaları sağlanmalıdırlar,
- Kaza / olay incelenmelerini yürütmelidirler,
- Riskleri raporlanmalıdırlar,
- Kontrol esnasında tehlikeleri veya riskler belirlenmelidirler,
- Risklerden sağlanan geri bildirimler yoluyla iş arkadaşlarını desteklemeli, bilgilendirmeli ve risklerin elimine edilmesine edilmesinde birbirlerine yardım etmeleri sağlanmalıdır,
- Kaza / olay araştırmalarına katılmalılar,
- Çalışanların yeni süreçler ve ekipmanlar için değişim analizi veya ön kullanma analizi yapmalarını sağlamak ve bu yolla potansiyel riskleri önlemek amaçlanmalıdır.⁵⁴

1.10.3.1.3 Görev, Yetki ve Sorumluluk

Görev veya yetki sahibi olduğunda, ister istemez performans ölçülmez. Ama sorumluluk verilirse, performans standartlara veya hedeflere göre ölçülebilir.

Firma sahibi veya üst yönetici bazı görevlerini başka çalışma alanındaki yöneticilerine delege edebilir. Ancak, firma sahibi veya üst yönetici, diğer yöneticinin görevlerini yerine getirmesine müdahale edecek şekilde otoritesini sarsmaktan sakınmalıdır. Aynı zamanda firma sahibi veya üst yönetici, çalışanları koruma ve iş sağlığı ve güvenliği risklerini azaltma taahhütlerini ispatlamak ister. Bunu yapabilmesi etkili sorumluluk sisteminin elemanlarına bağlıdır. Herhangi bir sorumluluk sistemi, etkili olabilmek için şu elemanlara sahip olmalıdır:

- Çalışanlara, iş sağlığı ve güvenliği performans standartlarının açıkça belirtildiği, firma politikaları, prosedürleri ve kuralları doğrultusunda kurulmuş standartların öğretilmesi,

⁵⁴ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_empl_envolv.html, Erişim: 30.10.2006

- Standartlara ulaşmak için ihtiyaç duyulan kaynakların tahsis edilmesi. Örneğin: güvenli ve sağlıklı çalışma yeri, etkili eğitim, iş süreçlerinin uygun denetlenmesi,
- Kabul edilebilir performansları belirtilen ölçüm sistemi oluşturulması,
- Olumlu ve olumsuz sonuçların belirtilmesi,
- Sorumluluk sisteminin tüm yönetim seviyelerinde uygulanması.⁵⁵

1.10.3.1.4 İş Süreçlerinin Gözden Geçirilmesi / Tetkiki

Amaç ve hedeflere ulaşma başarılarının değerlendirilmesi için iş süreçlerinin yıllık geçirilmesi söz konusudur. Ayrıntılı denetim programı, işyeri risklerine karşı koruma sağlayan; iş sağlığı ve güvenliği süreçlerini, metotlarını ve araçlarını değerlendirmeye ihtiyaç duyar. Bu denetim, planlanmış politika ve prosedürlerin uygulanıp uygulanmadığını ve İSG programının amaçlara ulaşip ulaşmadığını belirler. Bu denetim, iyileştirme için fırsatların belirlenmesine ve bir sonraki yılın planlama sürecini belirlemeye fırsat verir.⁵⁶

1.10.3.2 Çalışma Alanı Analizi

Çalışma Alanı analizi, yöneticiler ve çalışanların, tüm işyeri ve çalışma koşullarını belirlemesi ve potansiyel veya varolan riskleri elimine etmesini ifade etmektedir. Periyodik güncelleştirme sistemini de kapsayan geniş çaplı bir taban araştırması yapılmalıdır. Çalışma Alanı analizini yapmaya yardımcı olması için şunlara dikkat edilmelidir;

- Firma içindeki risklerin farkına varılmalıdır,
- İş sağlığı ve Güvenliği takımları kurulmalıdır,
- Risklerin Raporlanması için çalışanlar teşvik edilmelidir,
- Raporlanan riskleri için uygun bir sistem kurulmalıdır,
- İş yeri risklerinin ve düzeltilmiş risklerin incelenmesinin yürütecek eğitilmiş kadroya sahip olunmalıdır.

⁵⁵ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_responsibility.html, Erişim: 30.10.2006

⁵⁶ http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_review_program.html, Erişim: 08.11.2006

- Herhangi bir süreçteki değişikliğin veya yeni risklerin gözden geçirilmesi sağlanmalıdır.
- İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarından destek istenmelidir.⁵⁷

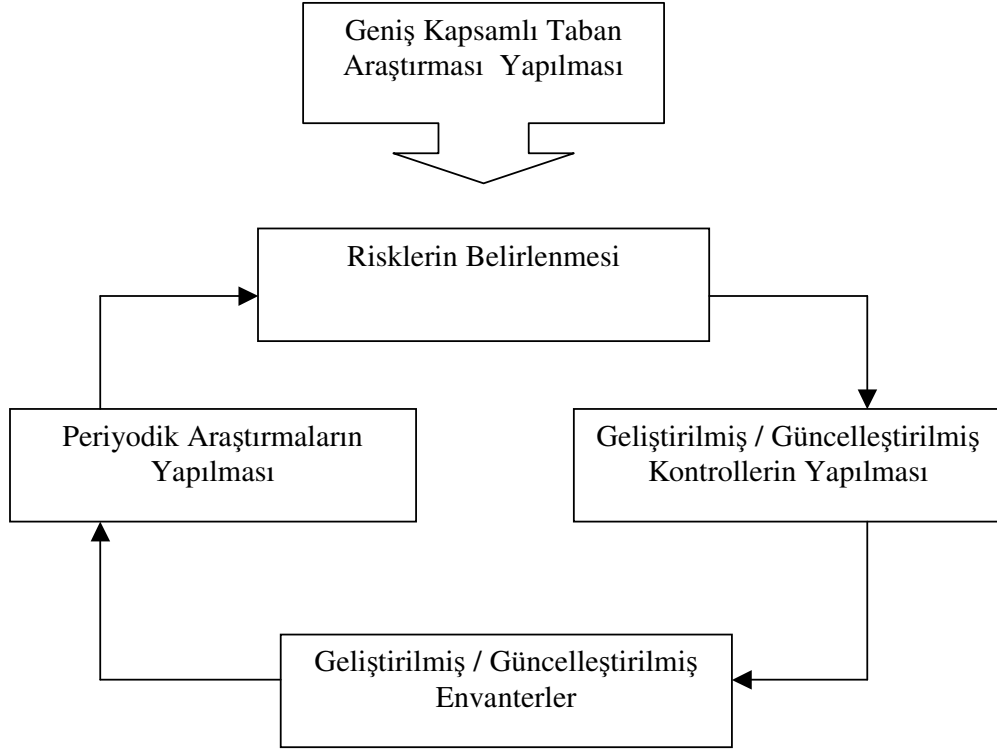
Çalışma alanı analizi, sadece varolan riskleri değil, değişikliği risk yaratabilecek olan koşullar ve süreçleri de belirleyen, çok çeşitli çalışma alanı incelemelerini kapsar. Etkili yönetim, işi ve çalışma alanını, sakıncalı olayları önlemek veya önceden sezinlemek için, aktif olarak analiz eder. Tüm çalışma alanı risklerini teşhis etmek için önerilen plan, Şekil 4. Çalışma Alanı Riskleri teşhis Planı'nda gösterilmiştir. Buna göre:

- İş sağlığı ve Güvenliği için geniş kapsamlı taban araştırması ve periyodik olarak geniş kapsamlı güncelleştirilmiş araştırmaların yapılması,
- Planlanmış veya yeni tesisat, bina, süreç, materyal ve ekipmanın değişim analizinin yapılması,
- Alışılmış Risk Analizinin yapılması,

Günlük ve periyodik iş sağlığı ve güvenliği incelemelerinin yapılması gereklidir.⁵⁸

⁵⁷ <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp2.html>, Erişim: 09.11.2006

⁵⁸ <http://www.osha.gov/Publications/osha2209.pdf>, Erişim: 09.11.2006



Şekil 4. Çalışma Alanı Riskleri Teşhis Planı

(Kaynak: <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safethealth/mod1.html>, Erişim: 09.11.2006)

Risk önleme ve risk kontrolünün geliştirilmesine, temel olan aktiviteler ise çeşitli kaynaklardan yararlanılması sonucunda şunlar belirtilmiştir:

- **Geniş Kapsamlı Araştırmalar:** Geniş kapsamlı araştırmalarda; endüstriyel sağlık araştırması, tüm firma içinde kullanılan kimyasalların ve zararlı maddelerin listesinin yapılması, risk değerlendirme programlarının gözden geçirilmesi, hava kalitesinin ölçümlerinin yapılması, gürültü seviyesi ölçümü, havalandırma programının gözden geçirilmesi, ergonomik risk faktörlerinin gözden geçirilmesi gibi faaliyetler yapılabilir,

- **Yenilik Analizi:** Firma içinde değişiklikler yapılacaksa değişim analizi / yenilik analizi yapılmalıdır. Bu değişiklikler; yeni bir bina kurmak veya kiralamak, yeni ekipmanlar almak, yeni maddeler kullanmak, yeni süreçler oluşturmak ve yeni personel olabilir. Yenilik analizi, problemler oluşmadan önlemeye yardımcı olur,

- **Risk Analizi:** Planlanmış veya mevcut kontrollerin yeterli olup olmadığını belirlemek, zarar ortaya çıkmadan riskleri kontrol edilebilir duruma getirmek amacıyla risk analizi yapılır. Bir çok risk analizi yöntemi vardır. Bunlardan bazıları; 'Böyle olsa' metodu (what if), Kontrol Listesi, Hata Modu Etki Analizi, Tehlike Çalışabilirlik Analizi, Hata Ağaç Analizi, Olay Ağaç Analizi, 5x5 Matris Yöntemidir.

- **Sağlık ve Güvenlik Tetkikleri: Rutin İSG denetimleri, çeşitli aşamalarda** gözden kaçan gözden kaçan risklerin tespit edilmesini sağlar. Tetkik işyerinin tüm fonksiyonlarını kapsamalıdır. Belirli aralıklarla yapılmalıdır. Firma içi denetimler risklerin kontrol edilmesi ve tanınması için eğitilmelidirler. Belirlenen risklerin düzeltici faaliyetleri izlenmelidir. Tetkiklerden sağlanan bilgiler, risk önleme ve kontrol programının iyileştirilmesinde kullanılmalıdır.⁵⁹

1.10.3.3 Risk Önleme ve Kontrol

Tüm mevcut ve potansiyel riskler önlenmeli veya kontrol altına alınmalıdır. Risk Önleme ve Kontrol İçin Kullanılan Yöntemler:

- **Mühendislik Kontrolleri:** Riskleri kaynağında kontrol etme firmaların uygulayabileceği en iyi stratejidir. Mühendislik kontrolleri ile risklerin kaynağında kontrolü sağlanır. Mühendislik kontrollerinin dayandığı temel kavram; mümkün olduğunca iş çevresi ve işin kendisi, risk oluşumunu azaltma veya riskleri elimine etme şeklinde planlanmalıdır. Binaların ve ekipmanların tasarlanması veya riskleri yok etmenin planlanması mühendisli kontrollerine örnektir.

⁵⁹ <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp2.html>, Erişim: 13.11.2006

• **Güvenli İş Uygulamaları:** Firmanın işyeri kurallarını ve diğer süreçlerinin özel kurallarını içerir. Solunum sistemini koruma, risk iletişimi, laboratuvar kimyasalları ile ilgili sağlık bilgisi gibi bazı özel alanları içerir,

• **İşletme Kontrolleri:** Çalışanların risklerle karşılaşmalarını azaltma kontrol hedeflerine ek olarak, çalışanlar için yardım ve çalışanların rotasyon egzersizlerini de kapsar,

• **Kişisel Koruma Donanımları:** Kişisel Koruma Donanımı; bir veya birden fazla sağlık ve güvenlik tehlikesine karşı korunmak için kişilerce giyilmek, takılmak veya taşınmak amacıyla tasarlanmış herhangi bir cihaz, alet veya malzemeyi ifade etmektedir,

• **Risk Düzeltici Faaliyetleri İzleme Sistemi:** İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'nin bir önemli noktası da tüm risk önleme ve kontrol programlarına rağmen riske engel olamamak ve riskin oluşmasına meydan vermektir. Burada düzeltme faaliyetleri ile ilgili çalışanların ve yönetimin tuttuğu kayıtlar ile ilgili dokümantasyon önemlidir. Bu kayıtlar düzeltme faaliyetlerinin izlenmesini sağlar,

• **Önleyici Bakım Sistemi:** Etkili bir şekilde risk kontrollerinin devam ettirilmesini sağlar. Ekipman arızalarına bağlı olarak ortaya çıkabilecek olan, yeni riskleri önler. Güvenilir listeleme ve dokümantasyonun sürdürülmesi faaliyetleri gereklidir. Bilgiye dayalı listeleme ile hangi bakıma ihtiyaç duyulduğu ve ne kadar aralıklarla bakıma ihtiyaç duyulduğunun bilinmesi sağlanır,

• **Acil Durum Hazırlıkları:** Firmalar, olası acil durumların farkında olmak zorundadır. Ortaya çıkabilecek riskleri, en iyi şekilde kontrol etmek ve önlemek planlanmalıdır. Acil durum planı içinde; olası acil durumların araştırılması, acil durumların işyerindeki etkisinin azaltılması için planlama, acil durumlarla ilgili çalışanları bilgilendirme ve çalışanlara eğitim verme, gereken acil durum tatbikatları olmalıdır,

• **Medikal Programlar:** Firmaların medikal programları; İş Sağlığı ve Güvenliği' nin önemli bir parçasıdır. Hastalık ve yaralanmalara sebep olan riskleri önlemek için oluşturulur. Yaralanma ve hastalıkların belirlenmesinde, tedavi edilmesinde yararlanır ve işle bağlantılı olan ciddi hastalık ve yaralanmaları engeller. Büyük firmalarda uzman tıp doktorlarından da faydalanılabilir.⁶⁰

1.10.3.4 İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi

Bir firmanın eğitim programının içeriği ve eğitim metotları, belirli işgücünün özelliklerini ve gerekliliklerini yansıtmalıdır. Bu yüzden, eğitim planında ilk basamak gerekliliklerin belirlenmesidir. Bu süreçteki herkes için bundan sonra eğitim daha etkili olacaktır.

Eğitim programının etkinliğinin artırılması için öğrenme ve öğretmenin beş prensibi olarak şunlar göz önüne alınmalıdır;

- Eğitilenler, Eğitimin ne amaçla yapıldığını bilmelidir,
- Eğitim bilgileri, maksimum verimlilik alınacak şekilde düzenlenmelidir,
- Eğitilenler, yeni öğrendikleri bilgi ve becerileri, doğrudan doğruya pratik yaparak ve uygulama ile en iyi şekilde öğrenirler,
- Eğitilenlerin, uygulamalarından geri dönüşüm sağlanmalıdır,
- İnsanlar değişik şekilde öğrenirler, bu nedenle etkili bir program çok çeşitli eğitim metotlarını birleştirmelidir.⁶¹

⁶⁰ <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp3.html>, Erişim: 13.11.2006

⁶¹ <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp4.html>, Erişim: 13.11.2006

İKİNCİ BÖLÜM

OHSAS / TS 18001

(OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY MANAGEMENT SYSTEM)

2.1 Genel

Kuruluşlarda karşılaşılan en önemli insan kaynakları sorunlarından biri, çalışanların emniyetli ve sağlıklı bir çalışma ortamına sahip olmamalarıdır. Kuruluşların daha iyi rekabet koşullarına ulaşabilmesi için çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda planlı ve sistemli çalışmalar yürütmeleri gerekmektedir. ISO 9001 VE ISO 14001 gibi Standartlar kalite ve çevre yönetimleri üzerine yoğunlaşmış, dolayısıyla kuruluşlarda iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürekli iyileştirilerek korunabilmesi için ayrı bir standarda gereksinim duyulmuştur.⁶²

OHSAS/TS 18001 kuruluşun işleriyle ilgili İSG risklerinin yönetimini kolaylaştıran tüm yönetim sisteminin bir parçası olarak tanımlanır. Bu organizasyonun İSG politikasının geliştirme , uygulama, değerlendirme ve sürdürme için organizasyon yapısını , faaliyet planlamasını , sorumlulukları, uygulamaları, prosedürleri, süreçleri ve kaynakları içermektedir.⁶³

Avrupa birliği ile entegrasyonda da en önemli konulardan olan İş Sağlığı ve Güvenliği ayrıca Çalışma Kanununda da yaklaşık olarak bu standardın bütün isteklerini içermektedir.

Kuruluşlarda karşılaşılan en önemli insan kaynakları sorunlarından biri, çalışanların emniyetli ve sağlıklı bir çalışma ortamına sahip olmamalarıdır.

⁶² <http://www.tse.org.tr/Turkish/KaliteYonetimi/18001bilgi.asp>, Erişim: 28.07.2006

⁶³ Wilkinson, G.,Dale, B.G. (2002). An Examination Of The Iso 9001:2000 Standard And Its Influence On The Integration Of Management Systems, *Production Planning & Control*, Volume 13, No. 3, 284-297

Kuruluşların daha iyi rekabet koşullarına ulaşabilmesi için çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda planlı ve sistemli çalışmalar yürütmeleri gerekmektedir.⁶⁴

ISO 9001 ve ISO 14001 gibi Standartlar, kalite ve çevre yönetimleri üzerine yoğunlaşmış, dolayısıyla kuruluşlarda iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürekli iyileştirilerek korunabilmesi için ayrı bir standarda gereksinim duyulmuştur.

Ulusal düzeydeki bir çok ülke (e.g., the United Kingdom, the Netherlands, Australia, New Zealand, and Spain), İSGYS alanında belgelendirmeye paralel olarak İSGYS' nin uluslar arası bir standart olarak gelişmesi açısından teşebbüsleri olmuştur. İlk girişimin sonucu olarak OHSAS/TS 18001 gelişmiştir (ISO,1999). Resmi standart sürecinden ortaya çıkmamıştır, uluslar arası bir duruma sahip değildir.⁶⁵

OHSAS/TS 18001, BSI (British Standards Institute) tarafından yayınlanmış olan "İş Sağlığı ve Güvenliği" standardıdır.

OHSAS/TS 18001; ISO 9000 ve ISO 14000 gibi diğer uluslararası standartlardan farklı olarak bazı ulusal standart kuruluşları ve belgelendirme kuruluşlarının birlikte çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir ve bir ISO standardı değildir.

OHSAS/TS 18001 kuruluşların ürün ve hizmetlerinin güvenliğinden çok çalışanın sağlığına ve işin güvenliğine yönelik bir standarttır.⁶⁶

OHSAS/TS 18001 standardı sürekli gelişmeyi vurgulayan PLANLA-UYGULA-KONTROL ET- ÖNLEM AL döngüsünü izler. Bu model ISO 14001 de olduğu gibi diğer yönetim sistem dokümanlarının yapısına uyar. Yönetim

⁶⁴ Podgórski, D. (2006). Factors Influencing Implementation of Occupational Safety and Health Management Systems by Enterprises in Poland, *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing*, Volume 16, No 3, 255–267

⁶⁵ y.a.g.e., s 255–267

⁶⁶ http://www.standartkalite.com/ohsas18001_nedir.htm, Erişim: 31.07.2006

sistemlerinin bu şekilde uyuşması Yönetim sistemlerinin entegrasyonunu basitleştirmeye yardımcı olur.⁶⁷

OHSAS/TS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri standardının asıl amacı önleyici olmasıdır. Bununla beraber sistem her ne kadar önleyicilik üzerine kurulmuşsa da, gerekli kontrol mekanizmalarını, düzeltici faaliyetleri ve geri besleme mekanizmalarını da içermektedir.

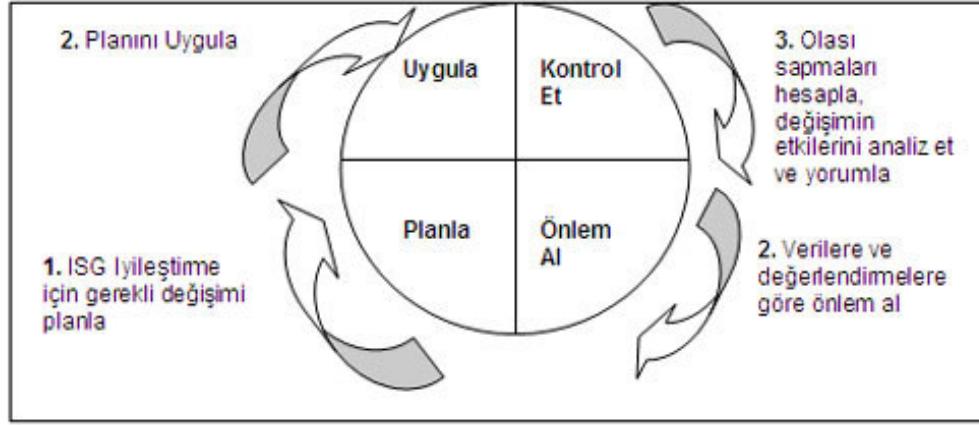
Önleyici sistem yaklaşımında hatalar ortaya çıkmadan önlemeye çalışıldığından iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminde gelişme ve iyileşme sağlanmakta ve böylece maruz kalınabilecek risklerde azaltılabilmektedir.⁶⁸

OHSAS/TS 18001 standardı, kuruluşlara ekonomik ve iş sağlığı ve güvenliğine yönelik amaçlarına ulaşabilmeleri konusunda yardımcı olmak için, diğer yönetim gerekleriyle bütünleştirilmiş olan etkin bir İSG yönetim sisteminin başlıca unsurlarını sağlama niyetiyle düzenlenmektedir. Bu yaklaşımın temeli PUKÖ döngüsüdür. “PUKÖ” döngüsü değişkenliğin sebeplerini tespit etmek ve kaliteyi iyileştirmek için kullanılan sistematik bir yöntem olarak tanımlanabilir. Bu döngü organizasyonların üretim sistemlerini iyileştirmenin bir yolu olarak Walter Shewhart (1939) tarafından geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Şekil 5’ te Deming tarafından uyarlanmış PUKÖ döngüsü görülmektedir.⁶⁹

⁶⁷ <http://www.bsiamericas.com/OHS/ImplementingOHSMS/index.xalter>, Erişim: 04.01.2007

⁶⁸ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006

⁶⁹ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006



Şekil 5. PUKÖ Döngüsü

(Kaynak: <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006)

PUKÖ döngüsünün aşamalarını inceleyecek olursak;

PLANLA

- İş Sağlığı ve Güvenliği açısından amacın belirlenmesi (neyi başarmak istiyoruz, nerede, ne zaman)
- Mevcut durumu analiz etme
- Hedeflerin belirlenmesi
- Kayıtların analizi
- Tehlikelerin Belirlenmesi
- Risk değerlendirme metotlarının belirlenmesi
- Detaylı plan hazırlaması (uygulama planı)
- İç talimatlar hazırlama

UYGULA

- Riskleri Değerlendirme
- Risklerin kabul edilebilir olup olmadığına karar verme
- Kontrol Önlemlerinin seçimi ve uygulaması
- Her bölümdeki İlgili kişileri bilgilendirme, eğitme ve katılımını sağlama
- Faaliyet planını izleme ve gerçekleştirme

- Uygulama sonuçlarını yakın takip etme

KONTROL ET

- Hedef veya hedeflere ulaşıldı mı?
- İç talimatlar ve yönergeleri gözden geçirme
- Olası sapmaları tespit etme ve kaydetme
- İlgili kişileri bilgilendirme

ÖNLEM AL

- Kalıcı bir denetleme sistemi kurma
- Etkili önlemleri standartlaştırma
- Gerekli eğitim ve yönlendirmeleri sağlama⁷⁰

Son zamanlarda Amerikan İş Sağlığı ve Güvenliği Kurumu iş sağlığı ve güvenliği değerlendirme serilerini (OHSAS/TS 18001:1999) yayınladı. OHSAS/TS 18001 standardı BS 8800 de belirtilen ilkeleri içermektedir. Bu standart risk faktörleri yönetimini ve iyi çalışma koşullarını arttırmayı, sistemleştirmeye yardım etmeyi ve desteklemeyi amaçlar. İş sağlığı ve güvenliği yönetimi çalışanların sağlığını korumak ve sürdürmek için güvenli çalışma ortamı sağlamayı ve yaratmayı hedefler. OHSAS/TS 18001 iyi çalışma koşulları sayesinde riske maruz kalan çalışanlar/işbirlikçiler/işçiler için uygun risk yönetimini sistemleştirmeye katkı sağlar ve destekler.

OHSAS/TS 18001' in yapısı kalite yönetim (9000) ve çevre yönetim (14000) sistem standardı ile bağdaşarak gelişmiştir. OHSAS/TS 18001 organizasyonun sağlık ve güvenlik ile ilgili performansını geliştirmesini sağlayarak mesleki risk yönetiminin proaktif olarak yönetilmesini amaçlar.⁷¹

⁷⁰ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006

⁷¹ Matias, J.C.O., Coelho, D.A. (2002). The İntegration Of The Standards Systems Of Quality Management, Environmental Management And Occupational Health And Safety Management, *Taylor And Francis Group*, Volume 40, No 15, 3857-3866

OHSAS/TS 18001:İş sağlığı ve Güvenliği Değerlendirme Serisi- İş sağlığı ve güvenliği Yönetim Sistemi Spesifikasyonu⁷²

İşçi Sağlığı ve Güvenliği Değerlendirme serisi (OHSAS) spesifikasyonu, bir kuruluşun İSG risklerin kontrol etmesini ve performansının iyileştirmesini sağlamak için bir İşçi Sağlığı ve Güvenliği (İSG) yönetim sistemine dair şartları verir. Belirli İSG performans kriterleri belirtilmediği gibi, bir yönetim sisteminin tasarımına dair detaylı spesifikasyonlar da vermez.⁷³

OHSAS/TS 18002: İş sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri OHSAS/TS 18001 uygulama rehberi⁷⁴

OHSAS/TS 18002'ye göre OHSAS spesifikasyonu, aşağıdakileri yapmak isteyen her kuruluşa uygulanabilir:

- a) Faaliyetleriyle ilişkili olarak İSG risklerine maruz kalabilecek çalışmaları ve diğer ilgili taraflar üzerindeki riski bertaraf etmek üzere en aza indirmek amacıyla bir İSG yönetim sistemi oluşturmak;
- b) Bir İSG Yönetim sistemini uygulamak, muhafaza etmek ve sürekli iyileştirmek;
- c) Kendisinin belirlediği İSG politikasına kendisinin uyduğundan emin olmak;
- d) Böyle bir uygunluğu başkalarına göstermek;
- e) İSG yönetim sisteminin dışardan bir kuruluşça belgelendirilmesini / tescilini istemek:
veya
- f) Bu OHSAS spesifikasyonuna uygunluğu kendi kendine tespit ve beyan etmek.

OHSAS/TS 18001, 09 NİSAN 2001'de TSE tarafından Türk standardı olarak kabul edilmiştir (TS 18001). Ancak şu husus da unutulmamalıdır ki OHSAS/TS 18001 iş sağlığı ve güvenliği değerlendirme serisi yayını ile uyumlu olmak, tek başına yasal gerekliliklerin yerine getirildiği anlamına gelmemektedir.⁷⁵

⁷² Türk Standartları Enstitüsü Yönetim Sistemleri tanıtım dergisi, 2006, s. 16

⁷³ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006

⁷⁴ Türk Standartları Enstitüsü Yönetim Sistemleri tanıtım dergisi, 2006, s. 16

⁷⁵ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006

2.2 Standardın Gelişimi

Birçok organizasyon güvenlik standartlarını organizasyona uyarlama yolunda eğilim göstermektedirler. Uluslar arası standardizasyon kuruluşu (ISO) üye kuruluşları ile birlikte kendi standardına sahiptir. Standardizasyon için Avrupa birliği komisyonu bütün ulusal standart gruplarını kapsayan üyelere oluşur. Örneğin İngiliz Standartları Enstitüsü 1996' da BS 8800 iş sağlığı ve güvenliği standardını yayınladı. Avustralya standardı BS 8800 standardına benzer olarak ancak zaman aşımına uğramış olan AS 1470 standardı olarak yayınlandı. Ek olarak Fransız standart birliği iş sağlığı ve güvenliği için ayrıca bir standart geliştirdi. Waring (1996) ISO' nun diğer ulusal standart grupları ile çalışmalarını ve standartlarını birleştirdiğini öne sürmektedir. İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistem standardına artan talebe cevap olarak , 1999' da BSI yeni (OHSAS) İş sağlığı ve güvenliği değerlendirme serileri standardını öz değerlendirme ve taleplere uymak için yayınladı.⁷⁶

OHSAS/TS 18001 Uluslar arası İş sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistem standardıdır. BS 8800 ve diğer yayınları da kapsayan 18001 ve 18002 olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Dünyadaki birçok uluslar arası standartların birlikleri, belgelendirme kuruluşları ve uzman danışmanların oluşturdukları yol üzerinden gidilerek ortaya çıkmış bir standarttır.⁷⁷

OHSAS/TS 18001'in oluşturulmasına katkıda bulunan organizasyonlar aşağıda sıralanmıştır;

- İngiliz Standartları Enstitüsü (British Standards Institution)
- Avustralya Standartları (Standards Australia)
- İrlanda Ulusal Standart Kurumu (National Standards Authority of Ireland)
- Güney Afrika Standart Bürosu (South African Bureau of Standards)
- Malezya- Endüstriyel Araştırma ve Standart Enstitüsü (Standards and Industry Research Institute of Malaysia-Quality)

⁷⁶ Pun, K. P., Hui, I.K, y.a.g.e, s. 373-391

⁷⁷ <http://www.ohsas-18001-occupational-health-and-safety.com/>, Erişim: 28.07.2006

- İspanya Standart ve Sertifikasyon Birliği (Asociacion Espaola de Normalizaciony Certificacion)
- Uluslararası Güvenlik Yönetimi Organizasyonu (International Safety Management Organisation Ltd)
- SFS Sertifikasyon (SFS Certification)
- SGS Yarsley Uluslararası Sertifikasyon Servisi (SGS Yarsley International Certification Services)
- Ulusal Kalite Güvence (National Quality Assurance)
- Güvence Servisleri (Assurance Services)
- Uluslararası Sertifikasyon Servisleri (International Certification Services)
- Bureau Veritas Uluslararası Kalite (Bureau Veritas Quality International)
- Det Norske Veritas (Det Norske Veritas)
- Lloyds Register Kalite Güvence (Lloyds Register Quality Assurance)⁷⁸

OHSAS Spesifikasyonu geliştirilirken referans alınan dokümanlar aşağıda sıralanmaktadır:

- BS 8800 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri İçin Rehber (BS 8800: 1996 Guide To Occupational Health and Safety Management Systems)
- Taslak AS/NZ 4801: AS/NZ 4801 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Spesifikasyonu ve Kullanma Kılavuzu (Draft AS/NZ 4801 Occupational Health and Safety Management Systems - Specification With Guidance For Use)
- NPR 5001 : 1997 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri İçin Rehber (Technical Report NPR 5001 : 1997 Guide To an Occupational Health and Safety Management System)
- BVQI İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Standardı (BVQI Safety Cert: Occupational Safety and Health Management Standard)
- Taslak NSAI SR 320 : İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi İçin Öneriler (Draft NSAI SR 320 : Recommendation For an Occupational Health and Safety (OH and S) Management System)

⁷⁸ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006

- SGS & ISMOL ISO 2000 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri İçin Şartlar (SGS & ISMOL ISO 2000 : 1997 Requirements For Safety and Health Management Systems)
- Taslak BS I PAS 088 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi (Draft BSI PAS 088 Occupational Health and Safety Management Systems)
- DNV İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri Belgelendirme Standardı (DNV Standard For Certification of Occupational Health and Safety Management Systems (OHSMS):1997)
- Taslak LRQA SMS 8800 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Denetim Kriterleri(Draft LRQA SMS 8800 Health & Safety Management Systems Assessment Criteria)
- UNE 81900 Serisi İş Riskleri Önleme Ön- Standardı (UNE 81900 Series of Pre-Standards On The Prevention of Occupational Risks)⁷⁹

2.3 Standardın Tarihçesi

Kılavuz niteliği taşıyan ilk sağlık ve güvenlik standardı olan "BS 8800 Mesleki Sağlık ve Güvenlik Yönetim Sistem Rehberi" 1996'da İngiliz Standartlar Enstitüsü (BSI) tarafından yayınlanmıştır. Kılavuz niteliği taşıyan bu ilk standart kurumların belgelendirilmesine yönelik bir temel teşkil etmemektedir.⁸⁰

Sonraları başka belgelendirme kuruluşları da bu konuda standartlar yayınlamışlardır. Ancak yayınlanan bu standartlar BS 8800' u temel almalarına rağmen birbirlerinden içerik ve uygulama bakımından farklılıklar göstermekteydi. Bunun üzerine BSI öncülüğünde uluslararası kabul edilebilecek bir sağlık ve güvenlik standardı hazırlanmasına yönelik bir komisyon toplanması kararlaştırılmış ve bu komisyonun çalışmaları sonucunda 1999 yılında OHSAS/TS 18001 standardı oluşturulmuştur.

⁷⁹ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, 28.07.2006

⁸⁰ http://www.avrupapatent.com/standart_kalite_ohsas_18001.htm ,Erişim: 28.07.2006

Hazırlanan bu standart, 2001 yılında TSE (Türk Standartları Enstitüsü) tarafından kabul edilerek TS-18001 olarak yayınlanmıştır.⁸¹

Genel Olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'ni Uygulayan Kurumlar:

- İş sağlığı ve güvenliği risklerini belirlemiş ve bu riskleri gerekli önlemlerle asgari seviyeye indirmiş,
- İlgili mevzuat, yasa ve kanunların gerekliliklerini yerine getirmiş,
- İş Sağlığı ve Güvenliği'ne yönelik hedefler belirlemiş ve bu hedeflere ulaşmak için yönetim programları geliştirmiş,
- Gerekli eğitimleri uygun kişilere sağlamış,
- Acil durumlara (kazalar, vb) yönelik gerekli hazırlıkları yapmış,
- İş Sağlığı ve Güvenliği sisteminin performansını denetimlerle izleyen,
- İzleme sonuçlarına bağlı olarak gerektiğinde iyileştirme faaliyetlerini başlatan,
- İş Sağlığı ve Güvenliği'ne yönelik çalışmalarını dokümente eden ve sonuçlarını kayıt altına alan kurumlardır.⁸²

2.4 Neden OHSAS/TS 18001

OHSAS/TS 18001 standardının uygulama nedenleri şöyle sıralanmaktadır:

- Karlılığı arttırmak
- İSG çalışmalarını diğer faaliyetlere entegre ederek kaynakların korunmasını sağlamak
- Yönetimin taahhüdünün sağlandığını göstermek
- Motivasyon ve katılımı arttırmak
- Ulusal yasa ve dünya Standardlarına uyum süresini ve maliyetini azaltmak
- Paydaşların istek ve beklentilerini karşılayarak rekabeti arttırmak
- Kuruluşlar tarafından sürdürülmekte olan İSG faaliyetlerinin sistematik olarak yayılımını sağlamak için bu sistem uygulanmalıdır.⁸³

⁸¹ http://www.avrupapatent.com/standart_kalite_ohsas_18001.htm ,Erişim: 28.07.2006

⁸² http://www.avrupapatent.com/standart_kalite_ohsas_18001.htm ,Erişim: 28.07.2006

2.5 Türkiye’de OHSAS/TS 18001

İş sağlığı ve güvenliği sistemini uygulayan kurumlar;

- İş sağlığı ve güvenliği risklerini belirlemiş ve bu riskleri gerekli önlemlerle asgari seviyeye indirmiş,
- İlgili mevzuat, yasa ve kanunların gerekliliklerini yerine getirmiş,
- İş Sağlığı ve Güvenliği'ne yönelik hedefler belirlemiş ve bu hedeflere ulaşmak için yönetim programları geliştirmiş,
- Gerekli eğitimleri uygun kişilere sağlamış,
- Acil durumlara (kazalar, vb) yönelik gerekli hazırlıkları yapmış,
- İş Sağlığı ve Güvenliği sisteminin performansını denetimlerle izleyen,
- İzleme sonuçlarına bağlı olarak gerektiğinde iyileştirme faaliyetlerini başlatan,
- İş Sağlığı ve Güvenliği'ne yönelik çalışmalarını dokümante eden ve sonuçlarını kayıt altına alan kurumlardır.⁸⁴

2.6 Dünyada OHSAS/TS 18001

Son yıllarda, bir çok ülkede kalite sağlık ve güvenlik gereksinimleri daha zorlayıcı hale gelmektedir. Yeni güvenlik yasası ve güvenlik standartları baskıları yönlendirmektedir. Amerika, Asya ve Pasifik Asya bölgelerindeki birçok organizasyonlarda tehlikeleri ve riskleri daha iyi kontrol altında tutabilmek için ve çalışma yeri problemlerini ve kazalarını çözmek için güvenlik yönetim uygulamaları benimsenmektedir. Bu tip güvenlik yönetim uygulamaları organizasyonel gelişim aşamaları ve organizasyon tipleri ile çeşitlenebilir. İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları; İSG yasalarına uyum ve İSG risklerini yönetmek açısından organizasyonlara yardımcı olduğunu iddia eder.⁸⁵

İş kazaları ve hastalıklarını azaltmayı hedefleyen, çalışanlar için üstün bir stratejidir. Uluslar arası alanda iş sağlığı ve güvenliğine sistematik veya programlı

⁸³ <http://www.kaliteofisi.com/makale/makaleler.asp?makale=163&ad=Kalite%20Standartları&id=19>, Erişim: 03.09.2006

⁸⁴ http://www.standartkalite.com/ohsas18001_nedir.htm, Erişim: 31.07.2006

⁸⁵ Pun, K. P., Hui, I.K, y.a.g.e., s. 373-391

bir şekilde yaklaşılmaktadır. Amerika'yı de içine alan bir çok ülke İSG program yasalarını ve ilkelerini geliştirmişlerdir. Amerika (United States), iş sağlığı ve güvenliği birliği (OSHA) 1989' dan beri İSG programının gönüllü olarak ana hatlarını belirledi, ve 1998'de İSG program kurallarının taslağına yayın izni verdi.⁸⁶

2.7 Risk Değerlendirme

Risk, bazı tehlikeli olayların olma olasılığı ve eğer olursa bunların sonuçlarının birleşimidir. Tehlikenin birçok kaynağı vardır (fiziksel, biyolojik kimyasal, mekanik ,insan hataları, doğal nedenler v.s.) ancak dört çeşit hedef vardır- çalışanlar, nüfus, çevre, varlıklar (binalar ve teknoloji) ve tehlike iletimi için üç yol var- yığın, enerji, bilgi transferi. Çoğu zaman tehlikenin aynı kaynağı farklı yönetim alanlarında riske yol açabilir, örneğin; uygunsuz ürün üretimi. Uygunsuz üretim azalmasının anlamı;

- Artık veya yeniden işleme nedeniyle ortaya çıkan kayıp riskini azaltma
- Müşteriye iletilen kötü kaliteli ürün riskini azaltma
- Çevre riskini azaltma (hammadde ve enerji tüketimi azaltma, ve atıkların azaltılması)
- Çalışanlar için risk (süreçler iyi anlaşılırsa kaza olasılığı düşecektir)
- Müşteriler için risk azaltma (Uygunsuz ürün kazanın nedeni olabilir.)
- Mevcut bilinen standartlara göre İSGYS uygulaması risk değerlendirme ve yönetimini gerektirir.⁸⁷

İş dünyasının çoğu, her alanda kolay ve az maliyetli önlemler istemektedir. (eğer mümkünse, tek bir gösterge) Böyle bir önlem eğer olsaydı optimal olurdu, ancak, iş sağlığı ve güvenliği uzmanları böyle basit bir önlemin iş sağlığı ve güvenliğini ölçmek için tamamen uygun olamayacağını söylemektedirler. Bunun sebebi iş sağlığı ve güvenliği konuları dinamik yapıdadır. İngiltere'deki (United Kingdom) dış endüstrideki üst düzey İş Sağlığı ve Güvenliği yöneticilerinin tartışmaları bu varsayımı desteklemektedir. İş sağlığı ve güvenliği yönetiminde bir

⁸⁶ Barbeau, E., Roelofs, C., Youngstrom, R., Sorensen, G., Stoddard, A., D. Lamontagne,A., y.a.g.e., s. 371-379

⁸⁷ Labodova, A. (2004). Implementing integrated management systems using a risk analysis based approach, *Journal of Cleaner Production*, Volume 12, 571-580

problem halledildiğinde bir diğer problem ortaya çıkar. Bunun sebebi büyük bir ihtimalle kıyıda uzakta, nükleer, kimyasal ve havacılık gibi yüksek risk ve güvenilirlik gerektiren soysa-teknik sistemlerin karmaşık olmasındandır. Bazı kuramcılar nerde insanlar ve karmaşık teknoloji varsa, sistem işlediği sürece güvenlik problemleri ve kazalar olacağını söylerler.⁸⁸

Bu teoriye göre, uygulamada riskler yönetilebilir ancak tamamen azaltılamaz. Diğer bir deyişle, 'sıfır risk' yoktur. Bunun anlamını da; kuruluşlar kendi iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinde olabildiğince riski düşük tutmak için ve potansiyel zayıflıklarını tespit etmek için sürekli nöbet halinde olmalıdırlar. İzleme süreci, kazalar, olaylar gibi sağlık ve güvenlik performansı üzerinde etkisi olan temel performans göstergelerinin tanımlanmasıyla çok daha iyi duruma gelecektir.

Sağlık ve Güvenlik yöneticiler tarafından ölçülen birçok alandan farklıdır çünkü yaralanma veya hastalanma gibi bir sonucun ortaya çıkması değil çıkmaması başarıdır.. Ancak düşük yaralanma ve hastalık oranı, yıllar süren bir periyodu aşkındır, risklerin kontrol altında tutulacağını ve yaralanma ve hastalıkların gelecekte kontrol altında tutulacağını garantisizdir. Bu bilhassa kaza olasılığı düşük olan kuruluşlarda düşüktür, ancak önemli tehlikeler bulunur. Burada güvenlik performansının aldatıcı bir göstergesi bulunabilmektedir.⁸⁹

Dünya Sağlık Örgütünü (WHO) incelersek, 1977 den beri 'herkes için sağlık' amacını sürdürmektedir. WHO' nun çalışanlarının sağlık programı hedefleri: işte sağlık için ulusal ve uluslar arası politikaları geliştirmek, sağlıklı çalışma çevresini geliştirmek, sağlıklı çalışma uygulamalarını ve sağlıklı iyileştirmeyi geliştirmek, iş sağlığı bakım ve hizmetlerini arttırmak, iş sağlığı için uygun destek bulmak, bilime dayalı iş sağlığı standardını geliştirmek, uygun bilgi sistemi kurmak, ve halk bilincini arttırmak; araştırmaları arttırmak, iş birlik çabalarını büyütme.

⁸⁸ Mearns, K., Havold, J.I. (2003). Occupational health and safety and the balanced scorecard, *The TQM Magazine*, Volume 15, Number 6, 408-423

⁸⁹ y.a.g.e, s. 408-423

Uluslar arası çalışma örgütünün şimdiki iş gücünü temel alan son tahminlerine göre çoğunluğu işe bir ay gitmemeyi gerektiren ve çoğunluğu üretim kapasitesini düşüren yada kalıcı sakatlığa yol açan 10 milyon ciddi yaralanma dahil yılın her 3 gününde 125 milyon yaralı yada iş gücü kaybı olmaktadır. Her yıl dünyada işyeri kazaları neticesinde 220000 ölüm olmaktadır.⁹⁰

Ne tip hastalıklar iş riskleriyle ilgilidir? Bu yüzyılın sonunda gözlemlenen çalışma hayatındaki değişimlerle birlikte, fiziksel ve zihni fazla doldurmak v.b. gibi risk faktörlerinin rolü artmıştır. Buna da çok faktörlü sağlık karmaşası denilebilir. Bunlar toplumun işle ilgili hastalıklarının önemini işle ve işle ilgisiz risk ile birleştirilmiştir. WHO (World Health Organization) uzmanları tarafından tanımlandığı gibi aşağıda gösterilmektedir:

1. Davranışsal ve ruhsal kökenli bedensel hastalıkların düzensizliği

Risk faktörleri : aşırı yükleme, az yükleme, vardiyalı iş, kurumdaki rol, kişiler arası ilişkiler, yaşam stili faktörleri (sigara , alkolü kötüye kullanma)

2. Hiper tansiyon, (büyük duygusal gerilim)

Risk faktörleri: beden ağırlığı, yüksek tuz alımı, diyet kuralları, yüksek alkol tüketimi, fiziksel hareketsizlik, stres içeren psikolojik faktörler

3. Kalp hastalığı.

Risk faktörleri: yüksek tansiyon, sigara, diyet, psikolojik faktörler-stres.

4. Kronik solunum hastalıkları.

Risk faktörleri: hava kirliliği, iklim,sigara, genetik faktörler, çocukluk solunum hastalığı⁹¹

Bilimsel risk değerlendirmesini temel alan iş sağlığı standardının gelişimi;

İşteki sağlık ve güvenliğin temel aşamaları sağlanmalıdır. Burada bilimsel risk değerlendirmesini temel alan standartlara ihtiyaç duyulur. Çeşitli durumların ve diğer çalışma koşullarının güvenlik aşamaları belirlenir. . Standartların belirlenmesi İş sağlığı hakkındaki ulusal programlara dahil edilmesi gereken bir iştir. Standartlar

⁹⁰ Mikheev, M. I. (1997). Occupational health for all: the strategy of the World Health Organization, *Environmental Management and Health*, Volume 8, No 5, 199–201

⁹¹ y.a.g.e., s. 199–201

aynı zamanda planlamacılar için kılavuz sağlar, iş çevresinin izlenmesinin sonuçlarını değerlendirmede bir referans olarak kullanılır.⁹²

2.8 İşyeri Denetimi

İşyeri denetimi potansiyel arıza veya varolan riskleri tanımlayarak, uygun düzeltici aksiyon planına olanak sağlar. İşyeri denetimlerini sağlık ve güvenlik yasaları da gerektirmektedir ve Birleşmiş Sağlık ve Güvenlik Birliklerinin üyelerine de yol göstermektedir. Sık yapılan denetimler; yasalar tarafından da dikte edilmektedir ve çok sık meydana gelen ciddi kaza ve yaralanmaları önlemektedir. Bu tip denetimler; her meslekteki işyerini ev idaresi de dahil olmak üzere sorgular ve ilk yardım ve elektrik ile ilgili güvenlik faaliyetlerini de içermektedir.⁹³

2.9 OHSAS/TS 18001 Yararları

OHSAS/TS 18001 standardının yararlarını sıralamak gerekirse;

- Çalışanları işyerinin olumsuz etkilerinden ve kazalardan koruyarak, rahat ve güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlamak.
- Çalışan motivasyonu ve çalışan katılımını artırmak.
- İş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle oluşabilecek iş ve iş gücü kayıplarını en aza indirgeyerek, iş veriminde artışın sağlanması ve maliyetlerin düşürülmesi.
- Çalışma ortamlarında alınan tedbirlerle, işletmeyi tehlikeye sokabilecek yangın, patlama, makine arızaları vb. durumların ortadan kaldırılması neticesinde işletme güvenliğinin sağlanması.
- Ulusal ve uluslararası yasa ve standartlara uyum sağlamak.
- İş performansını artırmak;
- Diğer işletmeler ya da müşterilere karşı duyarlı, sorumlu bir imaj yaratmak.
- Rakiplere karşı üstünlük sağlamak.

⁹² y.a.g.e., s. 199–201

⁹³ McAleer, a.g.e., s. 38

- Resmi makamlar önünde, kuruluşun iş güvenliğine olan duyarlılığının kanıtlanabilmesi⁹⁴
- Çalışanların memnuyeti, müşteri memnuyeti ve üretim maliyetlerinde azalma sağlanır.
- OHSAS/TS 18001, ISO 9001:2000 ve ISO 14001 ile uyumludur, mevcut kalite sistemi OHSAS/TS 18001'i de içerecek şekilde var olan alt yapı geliştirilir ve daha kapsamlı hale getirilir.
- İsteyen işyerleri, OHSAS/TS 18001'e göre oluşturdukları yönetim sistemini belgelendirebilirler.
- Bu yönetim sistemi, işletmede çalışanların sağlığını dolayısı ile verimliliği ve üretimi de arttıran bir faktördür.⁹⁵

⁹⁴ http://www.avrupapatent.com/standart_kalite_ohsas_18001.htm, Erişim: 28.07.2006

⁹⁵ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİ KAPSAMINDA RİSK ANALİZİ, DENETİM VE BİR FİRMA UYGULAMASI

3.1 Uygulama Firmasının Tanıtımı

Tetra Pak dünyanın önde gelen sıvı gıda işleme ve paketlenme üreticilerinden biridir. 20.900 çalışanı ile faaliyet gösterdiği 165 pazarda müşterileri ve üreticilerle birlikte dünya tüketicilerine güvenli gıdalar sunmaktadır. Global işletme odağımız olan işleme, karton paketlenme ve plastik paketlenme çözümleri bizi müşterilerine toplam çözüm sunan bir ortak haline getirmektedir.

1971 yılından bu yana Türkiye’de faaliyet göstermekte olan Tetra Pak, gıda maddeleri üreten müşterilerine ileri teknolojilerden yararlanılarak geliştirilmiş paketlenme çözümleri ve hizmetleri sunmayı ilke edinmiştir. Bu ilkenin ana hedefi ise, Türk tüketicilerine güvenli gıda maddeleri sunmak ve onların yaşamını kolaylaştırmaktır. Tetra Pak Türkiye, ambalajlı ve güvenli gıda tüketimini artırmak ve müşterilerinin başarı düzeyini yükseltmek amacıyla, sürekli olarak pazar araştırmaları yapmakta ve kampanyalar düzenlemektedir.

Tetra Pak’ın Vizyonu; Gıda ürünlerini her yerde güvenli ve kolay ulaşılır kılmaya adanmıştır. Misyonu ise; Gıdada tercih edilir işleme ve ambalajlama çözümleri sunmak amacıyla müşterileri için ve müşterilerle birlikte çalışmaktır. Yenilikçiliğe olan bağlılığını, tüketici ihtiyaçları konusundaki bilgisini ve tedarikçilerle olan ilişkilerini gıdanın tüketildiği her yerde ve her zaman bu çözümleri sunmak için uygulamaktadır.

Tetra Pak; Çevreci ve iyi kurumsal vatandaşlıkla uyumlu şekilde karlı bir büyüme yaratan sorumlu endüstriyel liderliğe inanmaktadır.

1971’de Türkiye’de ilk Tetra Pak makinesi Kayseri’de Meysu Meyve Suyu Fabrikası’nda kuruldu. **1978’de** Petaş ile imzalanan lisans anlaşmasından sonra Tetra

Pak paketleme malzemesi Türkiye'de üretilmeye başlandı. **1985'de** Tetra Pak İstanbul ofisi faaliyete geçti. Ofis halen pazarlama, satış yönetimi, teknik servis ve yedek parça dağıtım konusunda bir merkez olarak işlev görüyor. **1987'de** Tetra Pak Nasaş ile ortaklık kurdu. Fabrikanın ve paketleme malzemesi üretiminin geliştirilmesine yönelik yeni yatırımlar yapıldı. **1990'da** Yıllık 1 milyar ambalaj kapasiteli Tetra Pak Nasaş fabrikası İzmir'de açıldı. **1992'de** Nasaş'ın ortaklıktaki hisselerinin tamamının Tetra Pak tarafından satın alınması ile birlikte ismi Tetra Pak Paketleme Sanayi ve Ticaret A.Ş. olarak değiştirildi. Tetra Pak Türkiye, sıvı gıda endüstrisine, gıda işleme çözümlerini sunmaya başladı. **1993'de** Tetra Pak İzmir fabrikası, Alman DQS tarafından verilen ISO 9002 sertifikası ile birlikte Türk Standartları Enstitüsü (TSE) belgesi aldı. **1998'de** Tetra Pak İzmir Fabrikası "kuruluşların faaliyetlerini kontrol altında tutarak, çevreye verdikleri dolaylı dolaysız tüm etkileri en aza indirmeyi" amaçlayan ISO 14001 Çevre Yönetim Sistem Standardı'nı almaya hak kazandı. **2002'de** Okul Sütü Programı'nın ülkemizde uygulanması için öncülük eden Tetra Pak Türkiye program çerçevesinde eğitim ve iletişim faaliyetleri düzenledi.

3.1.1 TETRA PAK İzmir Fabrika



Fotoğraf 1. Tetra Pak İzmir

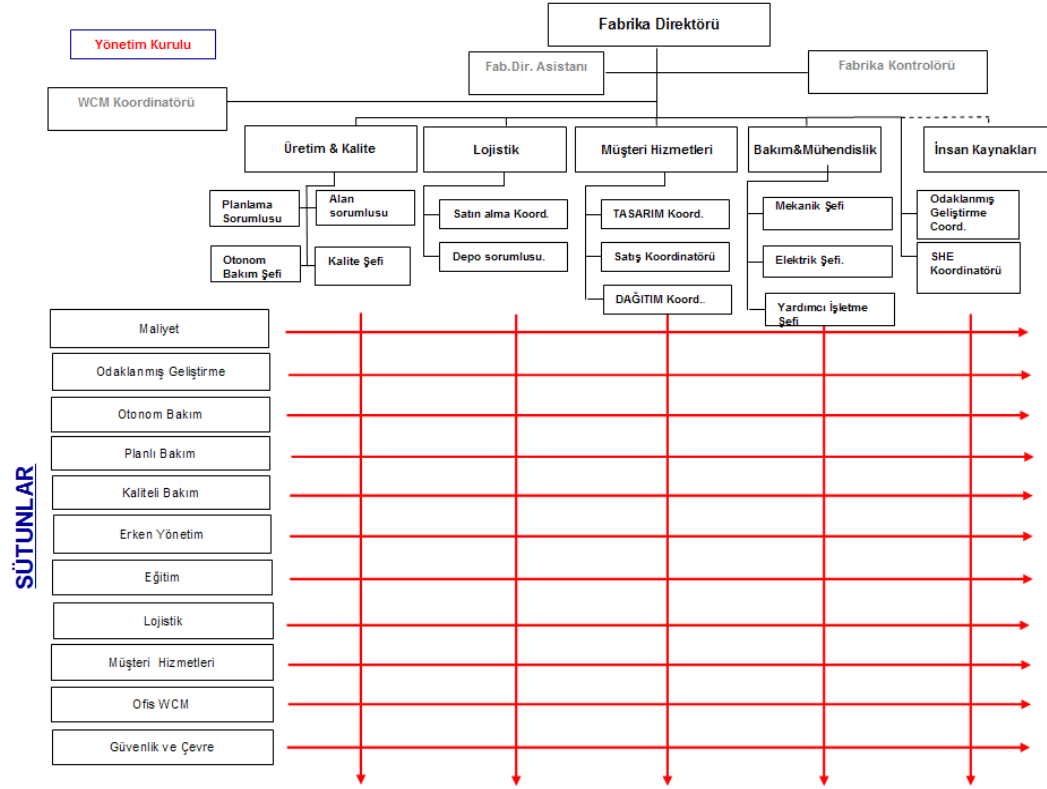
1976 yılında İzmir-Kemalpaşa' da inşa edilen fabrika 1986 yılında Tetra Pak tarafından satın alındı. 1988' de yıllık üretimi 176 milyon adet ambalaj olan Tetra Pak İzmir Fabrikası yıllık yaklaşık 2.6 milyar ambalaj üretimine ulaşmıştır. Üretilen ürünlerin yaklaşık üçte biri ihracata yöneliktir ve 16 değişik ülkeye ihraç edilmektedir.

Tetra Pak İzmir Fabrikası İzmir' e 30 km. mesafedeki Kemalpaşa Sanayi Bölgesi'nde yer almakta, 68' i doğrudan üretim sürecine dahil olan, geri kalanı ise idari ve diğer hizmet faaliyetlerini yürüten toplam 100 kişiyi istihdam etmektedir. Fabrika, Müşteri Hizmetleri, Satın Alma ve Lojistik, Üretim ve Kalite Güvence, Bakım ve Mühendislik, Operasyon Planlama ve Denetim olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Merkezi İstanbul' da bulunan İnsan Kaynakları ve Finansman bölümlerinin bölge temsilcileri Tetra Pak İzmir Fabrikası' nda görev yapmaktadır.⁹⁶

Tetra Pak Türkiye' de yönetsel sorumluluk, fabrika direktörü İzmir' de olmak üzere birinci dereceden direktörlerdedir. Fabrika direktörü fabrikadaki bütün çalışmalardan sorumludur. Üretim ve Kalite Güvence Müdürü, Müşteri Hizmetleri Müdürü, Satın alma ve Lojistik Müdürü, Bakım ve Mühendislik Müdürü, WCM Koordinatörü, Odaklanmış Geliştirme Koordinatörü, İş Güvenliği, Çevre ve Hijyen Koordinatörü Fabrika Direktörüne rapor eder.

⁹⁶ <http://www.tetrapak.com.tr/index2.html>, Erişim: 11.12.2006

3.1.2 Organizasyon Şeması



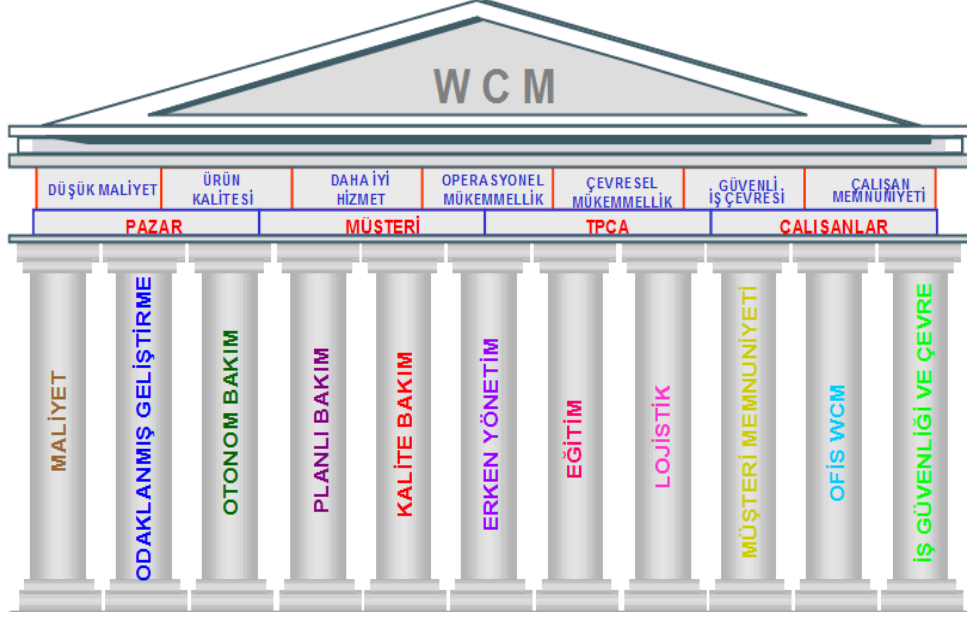
Şekil 6. Tetra Pak Organizasyon Şeması

Not: SHE: Güvenlik, Sağlık, Çevre

FI: Focus Improvement : Odaklanmış Geliştirme

WCM: World Class Manufacturing: Dünya Sınıfı Üretim

WCM Sütunları



Şekil 7: Tetra Pak WCM Sütunları

Not: TPCA: Tetra Pak Carton Ambient

WCM anlayışına göre Tetra Pak'ın bünyesinde 11 tane sütun vardır ve bizim inceleyeceğimiz kısmı ise İş Güvenliği ve Çevre Sütunudur. İş Sağlığı ve Güvenliği Faaliyetleri bu sütunda yürütülmektedir.

3.2 Tetra Pak İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları

3.2.1 İş Güvenliği ve Çevre Sütun Üyeleri

Sütun üyeleri; SHE koordinatörü, Bakım, Satın alma ve İnsan Kaynakları Departmanından oluşmaktadır. Sütun üyeleri bir takım halinde koordineli olarak çalışmaktadır.

3.2.2 İş Sağlığı ve Güvenliği Misyonu, Göstergeler ve Hedefler

Tetra Pak İSG Misyonu; Güvenli ve Sağlıklı çalışma ortamı sağlamaktır.

Tablo 4. Yıllara göre Kazalar ve Risk Seviyeleri

	2003	2004	2005	2006	2006T	2007T	2008T
Kazalar	9	8	6	5	0	0	0
Risk Seviyesi			6560	4583	4100	2560	1600

Not: T: Hedef

Tablo 4’te Kaza sayılarının ve Risk seviyelerinin yıllara göre dağılımını göstermektedir. Tablo 4’teki kaza sayılarına dikkat edersek; 2003 yılından bu yana düşüş gözlenmektedir. Hedeflenen kaza sayısı ise 0’dır. İlerleyen bölümlerde Tablo 8 ve Tablo 9’ da anlatılan risk seviyesi, Tablo 4’te yıllara göre dağılımı görülmektedir. 2005 yılından itibaren gösterilen risk düzeyinde; alınan önlemler ve iyileştirmeler nedeniyle düşüş ve iyileşme görülmektedir.

3.2.3 Master Plan

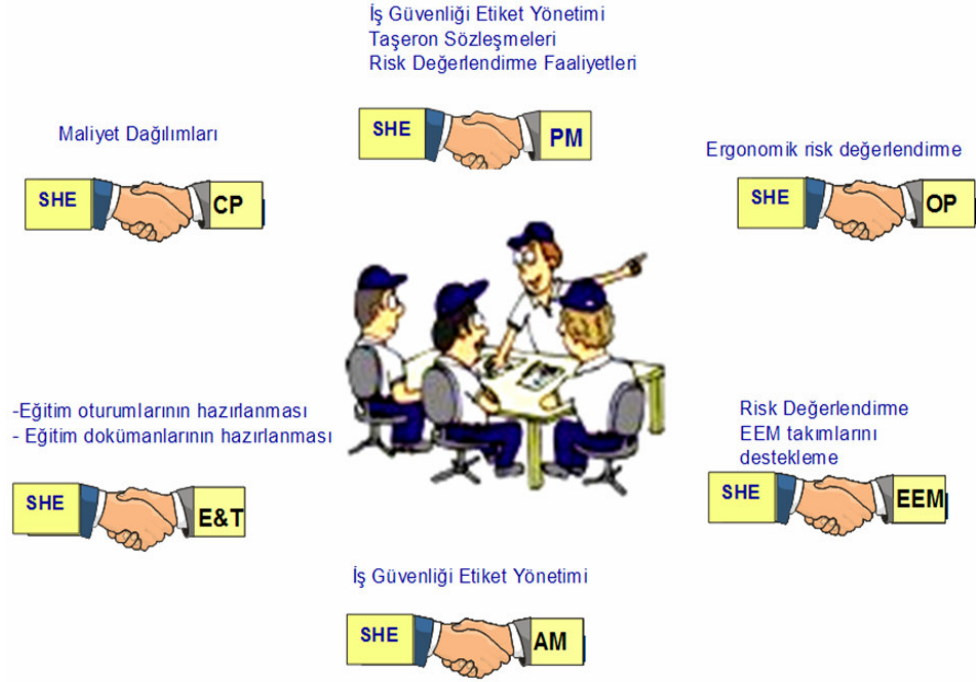
İş Güvenliği Master Planı	2006	2007	2008
<ul style="list-style-type: none">• Güncel Durum Değerlendirilmesi• Güncel Durumun İyileştirilmesi• Kaza Analizleri• Risk Analizleri• Denetleme Sistemi			



ENTEĞRE YÖNETİM SİSTEM SERTİFİKASYONU (OHSAH18001, ISO 14001, BRC/IOP9001)			

Şekil 8: İş Güvenliği Master Planı

3.2.4 Sütunlar Arası İlişkiler



Şekil 9. Sütunlar arası İlişkiler

Not: SHE:Safety, Health, Environment: Güvenlik, Sağlık, Çevre

CP: Cost Pillar: Maliyet sütunu

PM:Planned Maintenance: Planlanmış bakım

OP:Office Pillar: Ofis sütunu

EEM:Early Equipment Maintenance : Erken Ekipman Bakımı

E&T: Education and Training: Eğitim ve öğretim

AM:Autonomus Maintanance: Otonom bakım

3.3 İş Sağlığı ve Güvenliği Planı

- İSG Politikası ve ilk değerlendirme
- Planlama

- Uygulama
- Düzeltici ve önleyici faaliyetler

3.3.1 İSG Politikası ve İlk Değerlendirme

3.3.1.1 Güncel Durum Değerlendirilmesi

- İş Sağlığı ve Güvenliği politikasını ve sorumlulukları tanımlama
- İş Sağlığı ve Güvenliği hakkında uygulanan tüm kanuni şartları tanımlama ve Acil Durum Planları Hazırlama
- Kanuni şartları takip etmek için plan hazırlama & Acil durum planlarını uygulama
- İş Sağlığı ve Güvenliği performans göstergelerinin gerçek sonuçlarını (Geçmiş Veriler dikkate alınarak) ve Uzun Dönem Hedefleri belirleme
- Veri Toplama Sistemini Hazırlama ve Uygulama (Kaza, Vaka, Kayıp)
- Dokümantasyonu, Kayıt Sistemini, Veri Kontrol Kurallarını ve Akışları tanımlama ve Uygulama

3.3.1.1.1 Politika



POLİTİKA

Politikamız, Tetra Pak'ın spesifikasyonlarına uyan müşterilerle karşılıklı mutabakat ile mal ve hizmetin sağlanmasıdır. Bu spesifikasyonlar;

- Her zaman kalite konusunda mutabakat sağlamak,
- Fiyatta mutabakat sağlamak,
- Zamanında üretim ve teslim sağlamak,
- Müşteriyi ilk sıraya koymak,
- Ülkenin yasal yapısına uymak,
- Kaynak etkinliğini optimize etmek ve insan ve çevre üzerindeki negatif etkileri azaltmak.

Yerine getirilmesi gereken zorunluluklar ise;

- İnsan Kaynaklarının eğitim ve öğretiminin sürekliliği,
- Üst yönetim desteği.

İlkelerimiz Tetra Pak'ın temel değerleridir. Bunlar;

- Sorumluluk özgürlüğü,
- Müşteri, tedarikçi ve iş arkadaşı ile işbirliği,
- Uzun dönemli bakış açısı,
- Yenilikçilik ve yaratıcılık,
- Bağlılık ve eğlence.

Tetra Pak'ın kalite Politikasını spesifikasyonlarıyla, kaidelerle, ulusal ve uluslararası standartlarla, yönetmeliklerle temin ediyor ve destekliyoruz.

Faaliyetlerimiz hedeflendirilmiştir. Bunlar ise;

- Kalite konusunda sürekli gelişim,
- Kayıpları azaltma,
- Kayıp ortaya çıkmadan önleme,
- İş güvenliği, hijyen ve çevre üzerindeki performansın iyileştirilmesi.

Performansımız genel merkez tarafından oluşturulmuş olan anahtar performans göstergeleri ile izlenir ve ölçülür.

Yukarıda özetlenen stratejik taahhütlerin yerine getirilmesi pazardaki rekabetçi pozisyonumuzu desteklemektedir.

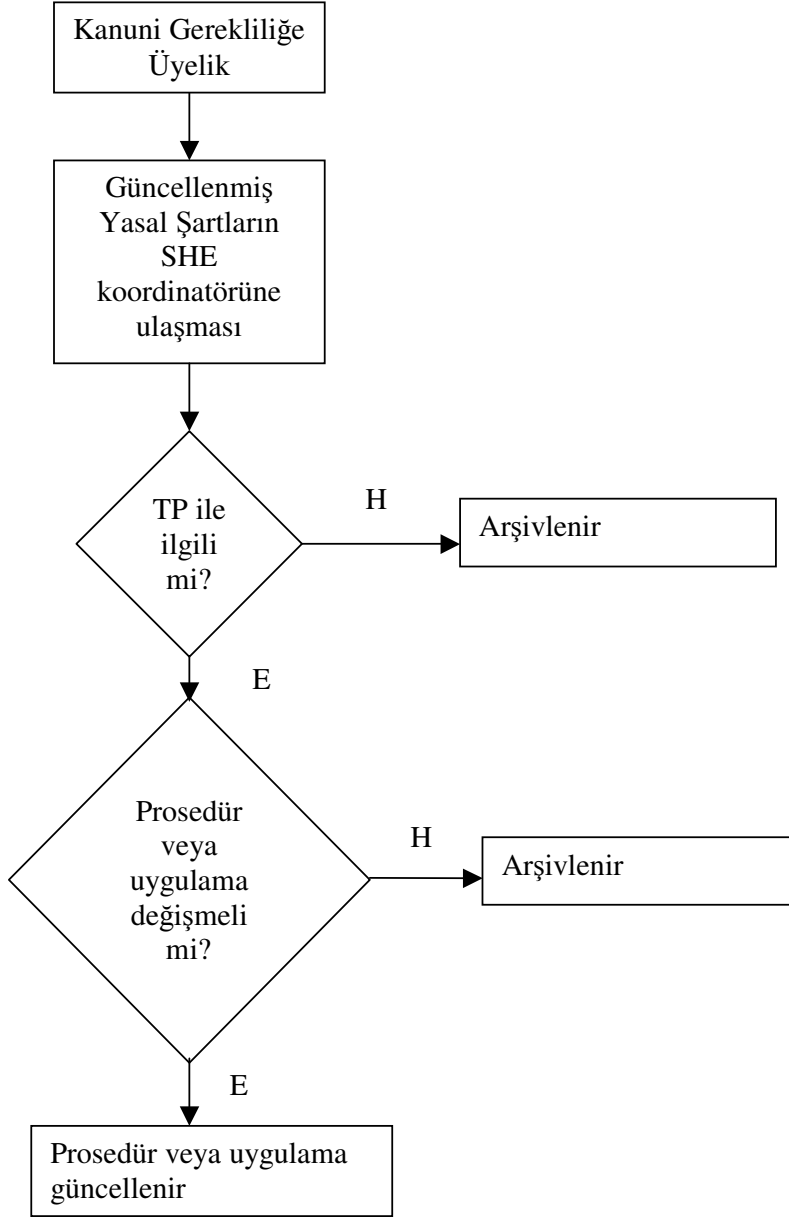
3.3.1.1.2 İş Sağlığı Ve Güvenliği Kapsamında Uygulanan Tüm Kanuni Şartlar

Tablo 5. İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili yönetmeliklerin listesi

Kanunu Uyarınca Hazırlanan Yönetmelikler	Yönetmelik R.G. Tarihi	UYGUNLUĞU
Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği ve Formu (4.maddesi değişti.)	16.6.2004	OK
Asgari Ücret Yönetmeliği	1.8.2004	OK
Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	7.4.2004	OK
Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik		OK
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Tarafından Yapılacak Piyasa Gözetimi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik		OK
Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	6.4.2004	OK
Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkındaki Yönetmelik	23.12.2003	OK
Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği	11.2.2004	OK
Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik	14.7.2004	OK
Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik	15.5.2004	OK
Gürültü Yönetmeliği	23.12.2003	OK
Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği	23.12.2003	OK
Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği	6.4.2004	OK
Hazırlama, Tamamlama ve Temizleme İşleri Yönetmeliği	28.4.2004	OK
İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği	11.2.2004	OK
İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği	6.4.2004	OK
İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği	6.4.2004	OK
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik	7.4.2004	OK
İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği	9.12.2003	OK
İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Risk Grupları Listesi Tebliği	6.3.2005	OK
İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Kurulun Teşekkülü ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik	5.3.2004	OK
İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik	10.2.2004	OK
İsveri Kurma İzni ve İşletme Belgesi Alınması Hakkında Yönetmelik	17.12.2004	OK
İşyerlerinde İşin Durdurulmasına veya İşyerlerinin Kapatılmasına Dair Yönetmelik	5.3.2004	OK
Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik	9.8.2004	OK
Kanserojen ve Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik	26.12.2003	OK
Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkındaki Yönetmelik	26.12.2003	OK
Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Yönetmelik	31.3.2004	OK
Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği		OK
Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik	11.2.2004	OK
Kişisel Koruyucu Donanımların Kategorizasyon Rehberine Dair Tebliğ		OK
Kişisel Koruyucu Donanımlarla İlgili Uyumlaştırılmış Ulusal Standartlara Dair Tebliğ		OK
Özürü, Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmelik	24.3.2004	OK
Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkındaki Yönetmelik	26.12.2003	OK
Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	7.4.2004	OK
Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Yedibuçuk Saat veya Daha Az Çalışması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik	15.4.2004	OK
Titreşim Yönetmeliği	23.12.2003	OK
Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği	23.12.2003	OK
Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği	3.3.2004	OK

Tetra Pak'ta İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamında yasal olarak uygulanan yönetmeliklerin listesi Tablo 5'de gösterilmektedir.

3.3.1.1.3 Kanunların takip süreci



Şekil 10. İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili Kanunların Takip Süreci

Not: TP : Tetra Pak

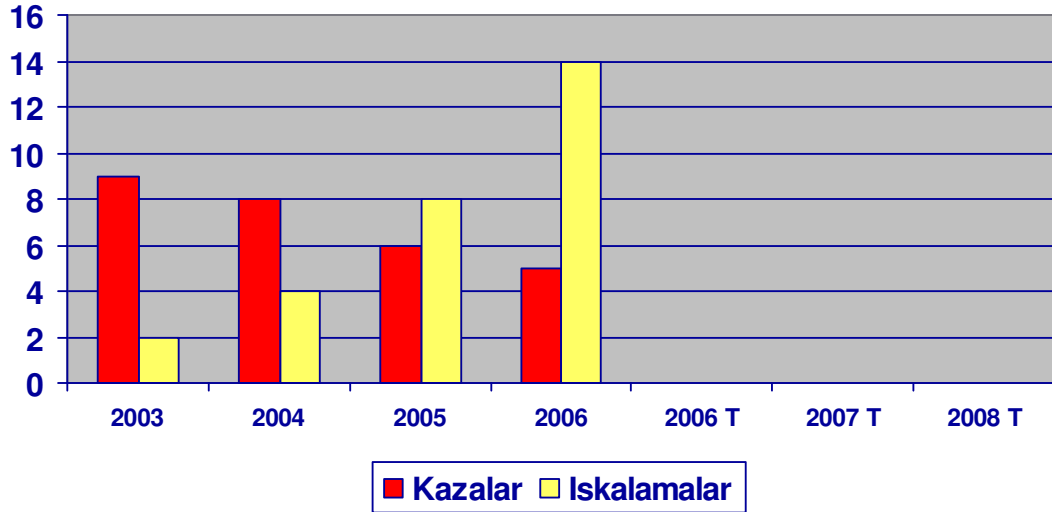
Şekil 10'a göre Tetra Pak Kanuni gerekliliğe üyelik işlemi tamamladıktan sonra güncellenmiş olan yasal şartlar SHE koordinatörüne ulaşır. Yasal şartlardan

hangileri TP ile ilgili olup olmadığı belirlenir. İlgili şart yok ise arşivlenir, eğer var ise kanuni şart ile ilgili prosedürün veya uygulamanın değiştirilip değiştirilmeyeceğine karar verilir. Prosedür veya uygulama değiştirilecek ise gerekli güncellemeler yapılır, eğer değiştirilmeyecek ise arşivlenir.

Kanuni süreç takibinden sonra Acil Durum Prosedürü hazırlanır ve bu prosedüre göre gerekli uygulamalar yapılır.

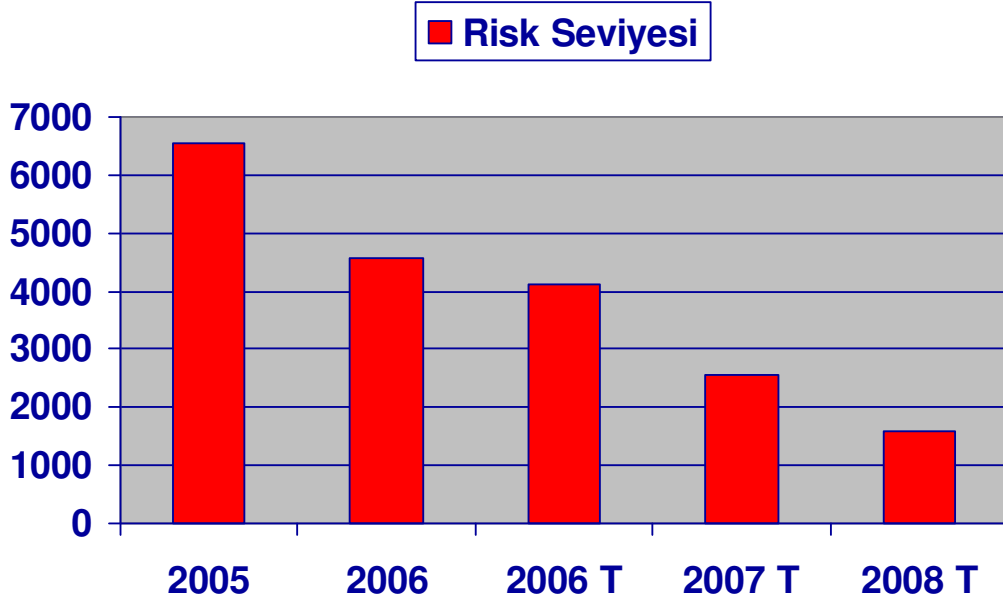
3.3.1.1.4 İş Sağlığı ve Güvenliği Performans Göstergelerinin, Gerçek Sonuçlarının (Geçmiş Veriler Göz önüne Alınarak) & Uzun Dönem Hedeflerin Belirlenmesi

Grafik 10; kaza ve ıskalama sayılarının yıllara göre dağılımını göstermektedir. ISG faaliyetleri 2001 yılında başlamasına rağmen, Grafik 10' da 2003 yılından bu yana olan süreç ve ilerleyen yıllardaki hedefler incelenmiştir. 2003 yılından itibaren ıskalama sayılarında artma gözlenmiştir. Bu durum ıskalama raporlarının ve bu raporların kalitesinin arttığını göstermektedir. Dolayısıyla ıskalama ne kadar artmış ise hatalar o kadar iyi tespit edilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmış demektir. Raporlama kalitesinin artması ve kazaya sebep olacak hataların düzeltilmesi sebebiyle iş kazalarında da düşüş görülmektedir.



Grafik 10. Kazaların ve Iskalamaların Yıllara göre Dağılımı

Grafik 11 risk seviyesinin 2005’den itibaren ve gelecek için hedeflenen dağılımı göstermektedir. Tablo 8 ve Tablo 9’ da hesaplanan risk seviyesi Grafik 11’ de 2005 yılından bu yana yapılan İSG faaliyetleri ve alınan önlemler sebebiyle düşüş gözlemlenmektedir.



Grafik 11. Risk Seviyesinin Yıllara Göre Dağılımı

3.3.1.1.5 Veri Toplama Sistemi (Kaza, Kayıp Durumunda)

İŞ KAZASI RAPORU						
İSİM	TARİH	SAAT	YAŞ	BÖLÜM	BÖLÜM SORUMLUSU	RAPOR NO:
İlyas Sarpkaya	11.04.2002	13.00		SİLO	GÖ	
Asli Görevi	Kaza sırasında yaptığı iş			Olay anındaki şahitler		
Pe.boşaltma elemanı	konteynir indirilmesi			yok		
1						
2						
2 Olası nedenler						
a Koruyucu kullanılmamış				İlave Açıklamalar		
b Koruyucu verilmemiş					
c Koruyucu yetersiz					
d Montaj güvenli değil veya arızalı durum					
e Ekipman güvenli değil veya arızalı					
f Malzeme güvenli değil veya arızalı					
g İş için yetersiz organizasyon					
h Prosedürlere uyulmamış					
ı Diğer çalışan tarafından engellenme - Prosedür takip					
i Diğer çalışan tarafından engellenme - Prosedür izlenmemesi					
j Eğitim yetersizliği					
k Prosedür yetersiz, açık değil					
l Prosedür öngörülmemiş					
m İş uygun önlemler alınmadan yapılmış					
n Diğer Nedenler					
İŞ GÜVENLİĞİ TAKIMI DOLDURACAK.						
3 Alınan düzeltici ve önleyici faaliyet						
.....						
.....						
.....						
.....						
4 Öneriler						
.....						
.....						
.....						
.....						

Düzeltilici ve Önleyici Aksiyonlar	Sorumlu	Tarih	İzleme	MALİYETLER																					
				Tedavi																					
				İş Gücü																					
				Malzeme																					
				İş Günü																					
				TOPLAM																					
<table border="1"> <tr> <th colspan="4">KAZANIN DERECESİ</th> </tr> <tr> <td>CİDDİ</td> <td>BÜYÜK</td> <td>KUÇUK</td> <td>ISKALAMA</td> </tr> <tr> <td>A</td> <td>B</td> <td>C</td> <td>D</td> </tr> </table>				KAZANIN DERECESİ				CİDDİ	BÜYÜK	KUÇUK	ISKALAMA	A	B	C	D	<table border="1"> <tr> <th colspan="3">KAZANIN TEKRAR SAYISI</th> </tr> <tr> <td>HİÇ</td> <td>BİR</td> <td>BİR KAÇ</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	KAZANIN TEKRAR SAYISI			HİÇ	BİR	BİR KAÇ			
KAZANIN DERECESİ																									
CİDDİ	BÜYÜK	KUÇUK	ISKALAMA																						
A	B	C	D																						
KAZANIN TEKRAR SAYISI																									
HİÇ	BİR	BİR KAÇ																							

Şekil 11. İş Kazası Raporu

Kaza meydana geldikten sonra, Fabrika Direktörü, Alan Yöneticisi, SHE koordinatörü, ve ilk yardım elemanı bilgilendirilir. İş kazası raporu Şekil 11'deki gibi kayıt altına alınır. İlgili sorumlu tarafından bu rapora gerekli bilgiler işlenir ve alınacak önlemler tanımlanır. Bunun sonucunda aksiyon planı oluşturulur.

3.3.1.1.6 Dokümantasyon, Kayıt Sistemi, Veri Kontrol Kuralları ve Akışların Tanımlanması ve Uygulanması

Kazalar için oluşturulmuş Tablo 6' daki X Matris; kazanın 'oluş şekli' başlangıç olmak üzere, 'kazanın asıl nedeni', 'düzeltici aksiyon' ve 'kazanın olduğu bölüm' sırasıyla incelenmektedir.

Kazaların oluş şekilleri matriste şöyle sıralanmıştır:

- Elini şaft rayına koydu eli yayla rulman arasında kaldı
- Varilde seviye kontrolü yaparken eli sıkıştı
- Şaftı yanlış arabayla taşıırken şaft düşmesin diye tutmaya çalıştı
- Banyo yaparken düşme
- Rulmanın yerinden düşmesi
- Setup sırasında bakım yapılırken vinç ayağı ezmiş
- Makine altından geçerken başını çarpmış
- Forklift çarpması
- Temizlik yaparken parmak sıkışması
- Bakım yaparken başını çarpması
- Servise giderken düşme

Kazanın asıl nedenleri de şöyle sıralanmıştır:

- Koruyucu fens yok 2-Dalgınlık
- Dikkatsizlik ve kontrol metodu yanlış
- Şaft taşıma metodu hatalı
- Küvetin kaygan oluşu
- Rulman yeri uygun değil
- Habersiz bakım yapılması

- Dikkatsizlik
- Makine acil stopda durmuyor
- Koruyucu kullanılmamış

Düzeltilici faaliyetler ise şöyle sıralanmıştır:

- Sargıya koruyucu kafes yapılması
- Seviye kontrollü seviye çubuğu ile yapılacak
- Uygun şaft taşıma arabası yapılacak
- Terlik kullanımı
- Rulman yeri uygun hale getirildi
- Bakım yapılacağında ilgililere haber verilmesi
- Elemanın bu durumlarda dikkati olması istendi
- Yaya yolları çizildi. Ambar trafiği yaya trafiğine kapatıldı
- Makinenin tüm acil stopları kontrol edildi
- Baş koruyucu şapkalar temin edildi
- Fabrika içinde koşulmayacak

En son olarak da Kazanın olduğu bölümleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kaplama
- Distilasyon odası
- Üretim alanı
- Soyunma odaları
- Baskı
- Ambar
- Doktor

Meydana gelmiş olan kaza bu matriste işaretlenir ve aylara göre uygulamanın tarihi işlenir ve tekrar takibi yapılır. Bunun yanı sıra hangi kaza tipi olduğu belirlenir ve 4M analiz ile kazanın sebebinin hangi grupta olduğu tespit edilir.

Bir örnek üzerinden anlatmak gerekirse; makinenin altından geçerken başını çarpmış olan kimse bu kazayı dikkatsizliği yüzünden yaşamıştır. Düzeltici faaliyet olarak elemanın böyle durumlarda dikkatli olması istenir. Ayrıca bu kaza kaplama bölümünde gerçekleşmiştir. Uygulanma tarihi Ocak ayıdır ve yıl içinde bir kez meydana gelmiştir. Kaza tipi ise tedavi gerektiren yaralanmalar grubu içindedir ve insan sebepli bir kazadır. X matris analizinin en alt sağ köşesinde verimliliği ölçülmektedir.

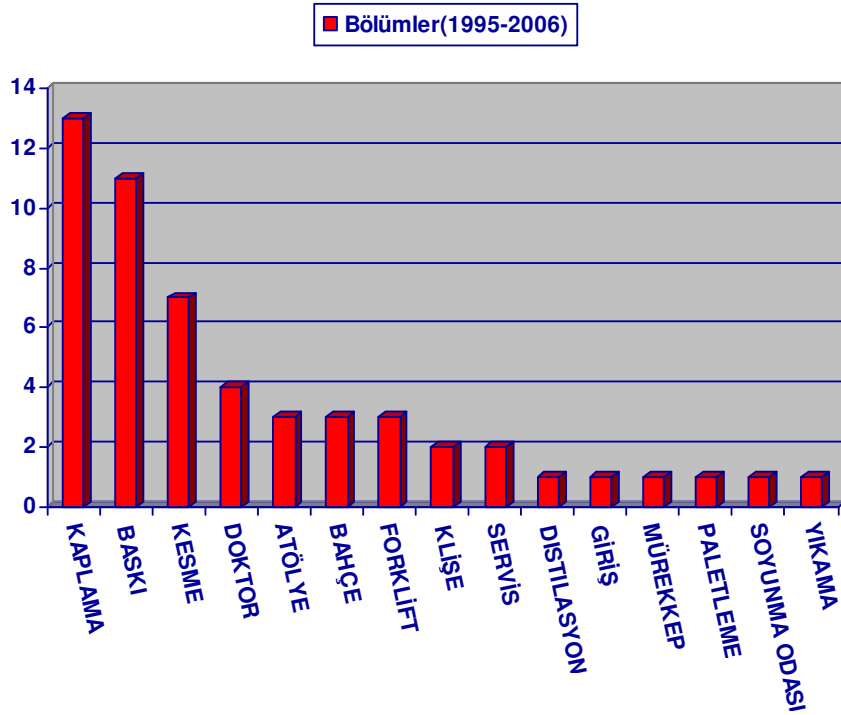
3.3.2 Planlama ve Uygulama

3.3.2.1 Güncel Durumun İyileştirilmesi

- Kritik alanları belirlemek için kazaların, vakaların ve kayıpların dağılımı
- Kritik alanlara göre Risk Analizini uygulama
- Risk düzeyine göre operasyonel kontrolleri uygulama ve tanımlama

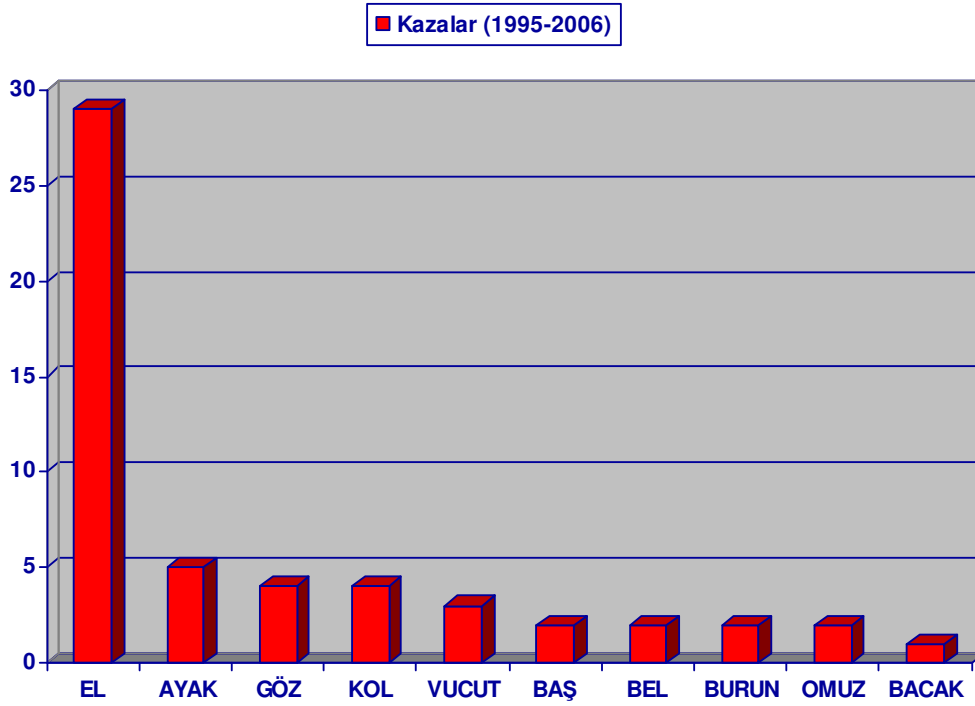
3.3.2.1.1 Kritik Alanları Belirlemek İçin Kazaların, Vakaların, Kayıpların Dağılımı

1995 – 2006 yılları arasında bölümlere göre gerçekleşen kaza sayıları Grafik 12’ de gösterilmektedir. En fazla kaplama bölümünde 13 tane olmak üzere kaza gerçekleşmiştir. Baskı bölümünde 11, Kesmede 7, Doktorda 4, atölye ,bahçe ve forklifte 3, klişe ve serviste 2, distilasyon, giriş, mürekkep, paketleme, soyunma odası ve yıkamada ise 1 adet kaza meydana gelmiştir.



Grafik 12. 1995 – 2006 yılları arasında bölümlere göre gerçekleşen kaza sayıları

Grafik 13' te ise 1995 - 2006 yılları arasında vücut bölgelerine göre meydana gelen kaza sayıları ele alınmaktadır. En yüksek oran 'el' içindir. Diğer vücut bölümleri ile 'el' arasında oldukça büyük bir fark gözlemlenmektedir. Grafik 13' te görüldüğü gibi en düşük oran ise 'bacak' içindir.



Grafik 13. 1995 - 2006 yılları arasında vücut bölgelerine göre meydana gelen kaza sayıları

Bu grafiklerin verileri 5WHY ve 4M analiz araçları ile hesaplanmıştır.

3.3.2.1.2 Güvenlik Etiket Yönetimi

BAKIM

ETİKET SERİ NUMARASI

MEKANİK ELEKTRİK
YARDIMCI İŞL.

HAT _____

ALT MAKİNA _____

SİSTEM _____

TARİH ____/____/____ HAFTA

KİM _____

SINIFLANDIRMA A B C

ETİKET KAYNAĞI

İŞ GÜVENLİĞİ
 ÇEVRE
 HİJYEN
 WCM TAKIMLARI
 OTONOM
 OTONOM – KONT.LİSTESİ
 PLANLI BAKIM – KONT.LİSTESİ

AÇIKLAMA _____

ÖNLEM ALAN: _____

ÖNLEM TARİHİ: ____/____/____

ALINAN ÖNLEM : _____

UYGULAMA SÜRESİ: _____

Şekil 12. Güvenlik Etiket Örneği

Güvenlik etiketleri; firma içerisinde çalışan herkes tarafından, gerekli görülen uygunsuzluk için doldurulabilmektedir. Özellikle ekipmanlara takılmaktadır. Şekil 12’ deki etiketin ilk sayfası uygunsuzluğu saptayan kişi, ikinci sayfası ilgili bölüm

sorumluları tarafından doldurulmaktadır. Güvenlik etiketleri günlük olarak izlenmektedir. Ayrıca toplanan etiketler ilgili bölüm sorumluları tarafından 'Mentor' adı verilen bir sistemde takip edilir, değerlendirilir ve gerekli iyileştirmeler yapılır. Bu Mentor sisteminin örneği aşağıda gösterilmektedir:

QlikView Enterprise - [\\Trizserver\users\data\PUBLIC\MENTORIQY_MENTORPM_AM.qvw]

File Edit View Selections Layout Settings Bookmarks Object Window Help

Start Etiketler Aksiyonlar Analiz Formu-Önyüz Analiz Formu-Arkayüz Typology and Components

TAKILAN ETİKETLER

NO	FA	10	25	26	MONTH	TASK COLOR	LINE	MACHINE	EQUIPMENT	IRIGLITY
92	9	10	25	26	jan fev mar	BAKIM	BASKI	01 - ÇÖZGÜ	108 - DİĞER	A B C
485	27	1	2	3	apr may jün	OTONÖM	DOKTOR-68	04 - LAMİNATOR İSTASYONU -	190 - HAVA & SOĞUTMA	SERVICE TYPE
492	4	5	6	7	jul ago set	PROJE	KAPLAMA	10 - SARGI	010 - TARET	MEKANİK
2584	8	11	12	13	out nov dez	ORJİN	AMPALAT	19 - YARDIMCI İŞLETMELER	10 - FREN SİSTEMİ	ELEKTRİK
3657	14	15	16	17	YEAR	IS GÜVENLİĞİ	BASKI 06	01 - KONVEYÖR	10 - TARET	YARDIŞLT
4026	18	19	20	21	2006	VEYRE	BASKI ÖNCESİ	01 - MÜREKKEP YAPIM	11 - PNÖMATİK S-SİEM	DİĞER
						DİĞER	DOKTOR-65	11 - ÇİLLER - 1	11 - TESİS KOLU	BOYAMA
						HİİYEN	DOKTOR-66	11 - TR-1 TRAFİC	012 - FREN SİSTEMİ	
						OTONÖM	DOKTOR-67	12 - KEMAR KONTROL		

HAFTA

4	28	41	5	6	8
9	39	-	E	7	10

TAKILAN

Ercan Sabutay
İbrahim Abaylı
Kadir Temel
Yusuf Durğan
Abdullah Akar

ANOMALİ

BASKI ÇÖZGÜ PLATFORM FANLARINA MERDİVEN ÇIKIŞINDAKİ YENİ YAPILAN HAVA KANALI TEHLİKELİ
Çözgüde taşıyıcının asiri yukarı kalkmasını önlemek ; Taşıyıcı asiri yukarı kalktığından çözgü raylardan Doktor 68 in tertü sisteminin kabloları yerde.
Lam-2 hava hortumlarına yapılan muhafaza ayaga takılıyor. (Devamli çalışılan bölge)
Sargıda bulunan bıçağın üzerine gelen kağıt parçalarını temizlemek için operatör platforma çıkıyor sarkı

PLANLANAN ETİKETLER

PLANNER	REQUIRETECHNICIAN	COUNTERMEASURE	DEADLINE	PLANNED
Levent İshak	Murat Erdoğan	Hortumlar kanal içine taşınacak	24/01/2006	01:00
Mahmet Kemeroikoğlu	TASERON DİĞER	korkuluk	05/03/2006	04:00
Allyay Erakman	TASERON MEKANİK	merdiven çıkışı yan tarafa verilecek	16/03/2006	06:00
Levent Akylmaz		yeni hidrolik pompa montajı	08/10/2006	00:11

ÇIKARILAN ETİKETLER

ENGINEERTECHNICIAN	WEEK OF EXECUTION	DATE OF EXECUTION	OBSERVATIONS	SPENT TIME
Murat Erdoğan	9	01/11/2006	Taşındı	01:00
TASERON DİĞER	44	05/03/2006	kablolar kanal içerisine alındı	02:00
Haluk Zafer Paçacı	0	05/09/2006	merdiven yeri değiştirildi.	08:00
Adnan İlin	45	06/12/2006	Yeni hidrolik pompa montajı yapıldı.	03:30

For Help, press F1

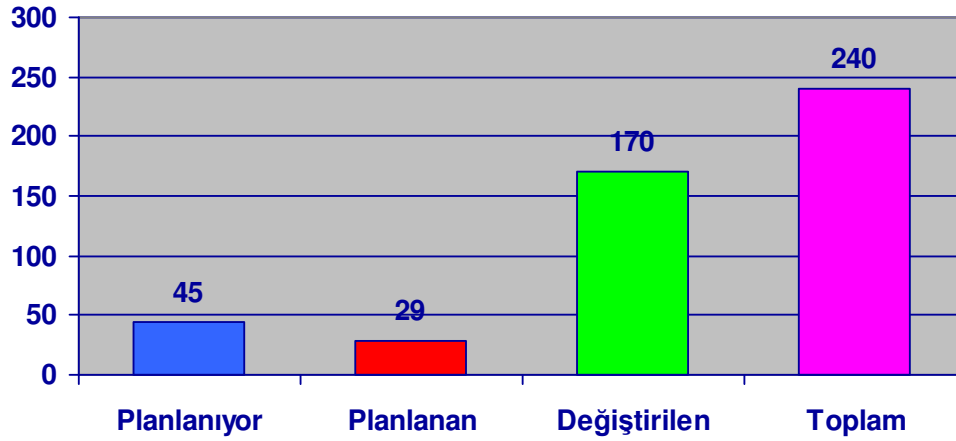
17/12/2006 10:41:34 D: 0+7/11 F: 7/11

Şekil 13. Güvenlik Etiketlerinin İzlendiği Mentor Sistemi

Şekil 13'te; 'Mentor' programında yeşil ile işaretli olan, iş güvenliği ile ilgili olan etiket ayrıntıları görülmektedir. Takılan, çıkartılan ve aksiyon planlanan etiketler ile ilgili her türlü ayrıntıya bu sayfadan ulaşılabilmekte ve takip edilmektedir. 'Mentor' sistemi vasıtası ile iyileştirmeler gerçekleştirilmektedir.

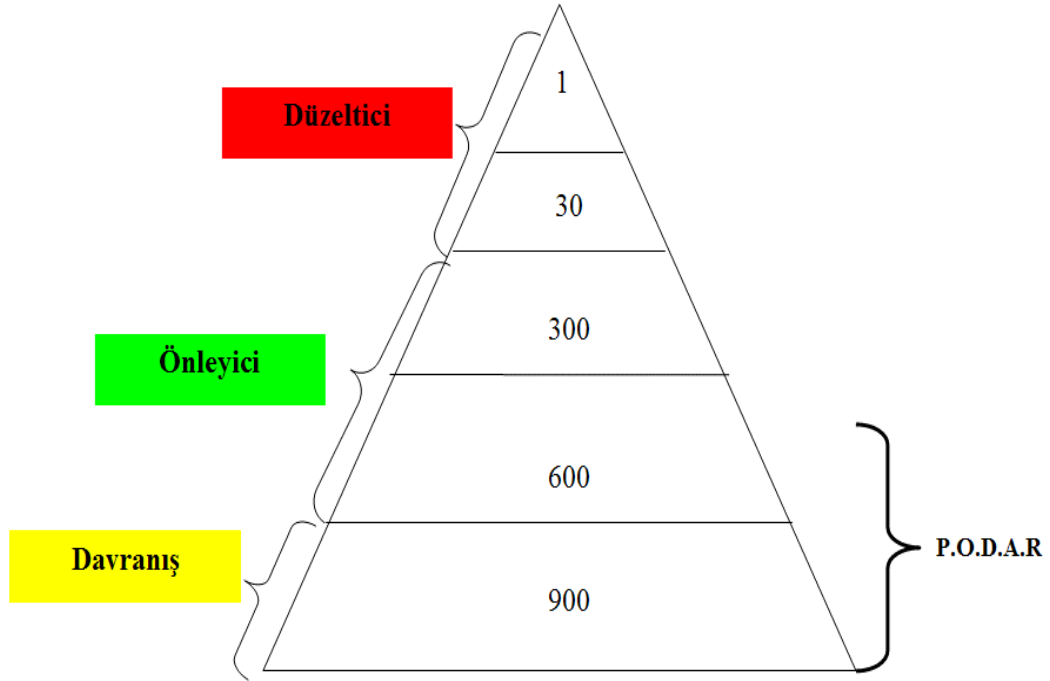
3.3.2.1.3 Güvenlik Etiketlerinin 2006 Yılı İncelemesi

Grafik 14' te; 2006 yılı için hazırlanmıştır. 45 adet aksiyon beklenmektedir, 29 adet aksiyon planlanmıştır ve 170 adet önlem alınmış ve uygunsuzluk giderilmiştir. Toplamda ise 240 tane etiket incelenmiştir.



Grafik 14. Güvenlik Etiketlerinin 200 Yılı İçersinde Rakamsal Dağılımı

gözlem kartını işler ve kartları SHE Koordinatörüne rapor eder. Bunun sonucunda iyileştirmeler gerçekleştirilir ve gerekli önlemler alınır. Olumsuz bir davranış gözlemlenmiş ise kişi ikaz edilir, gerekiyorsa eğitimler gerçekleştirilir. Eğer davranış olumlu ise o kişi ödüllendirilir.





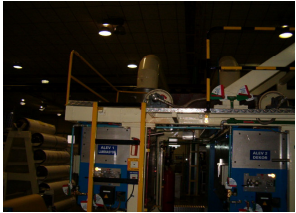
Şekil 15. Tetra Pak Frank Bird Piramidi

Injury Pyramid veya Frank Bird diye bilinen Şekil 15'teki piramide göre; 1 tane ölümcül çok ciddi iş kazasının altında 30 tane majör kaza, 30 majör kazanın altında 300 minör iş kazası, 300 minör kazanın altında 600 tane ıskalama, 600 adet ıskalamanın altında 900 davranış yer almaktadır. Çok ciddi ve majör iş kazaları düzeltici faaliyet, minör ve ıskalama iş kazaları önleyici faaliyet gerektirmektedir. Tetra Pak bünyesinde en altta kademede yer alan 900 adet yanlış davranışın düzeltilmesi için ise PODAR kart kullanılmaktadır.

3.3.2.1.5 Günlük Gözlem Turları

Günlük denetim turları, SHE koordinatörü tarafından yapılmaktadır. Gerek alışa ortamını gözlemleyerek, gerek çalışanlarla diyalog kurularak uygunsuzlukların tespiti yapılmaktadır. Tespit edilen uygunsuzluklar fotoğrafların ve aşağıdaki tablo 'ya göre alınacak önlemler, planlanan ve uygulama tarihleri, sorumlular ve sonuçlar ayrıntılı olarak yazılmaktadır. Ayrıca bu uygunsuzluklar toplantılarda SHE koordinatörü tarafından raporlanmaktadır.

Tablo 7. Günlük Gözlem Turları Tablosu

TARİH/DATE	Uygunsuzluk, Kazalar Non conformities,Accidents	Alınacak Önlem Corrective Action	Planlanan Tarih Planned Date	Uygulama Tarihi Due date	Sorumlu Responsible	Sonuç Status
07.Oca	 Şaft arabası uygun değil,sallanıyor	Yeni yaptırılması	Şub.05		CA,MFD	AÇIK
05.Oca	 Kapaklar kırık	Kapakların tamir edilmesi	14.Oca		A.Y	AÇIK
04.Oca	 Korkuluk kısa	Korkuluğun uzatılması	2. HAFTA		Lİ	AÇIK

Güvenlik etiketler, PODAR kart ve günlük gözlem turları doğrultusunda aksiyonlar planlanır ve gerçekleştirilir.

3.3.2.2 Kaza Analizi

- Kaza kayıt sistemlerini tanımlama ve uygulama (Ciddi, Minör ve Iskalama)
- İş Sağlığı & Güvenliği denetleme planını tanımlama, uygulama ve ekipmanların temel durumunu gözden geçirme (Kritik Koruma Kısımları İçerir; Sensörler, Stop Düğmeleri). İş Güvenliği Etiketlemesini hızlandırma
- Risk içeren kritik faaliyetler (Operasyon Ve Bakım) için standartları belirleme ve Uygulama

İş kazası ve ıskalama gerçekleştikten sonra Fabrika Direktörü, Alan Yöneticisi, Lider Operatör ve SHE koordinatörü bilgilendirilir. Alan sorumlusu ve SHE sütun üyesi tarafından Şekil 11. İş Kazası Raporu tutulur ve analizi yapılır. Alınması önlemler, gereken düzeltici ve önleyici aksiyonlar belirlenir.

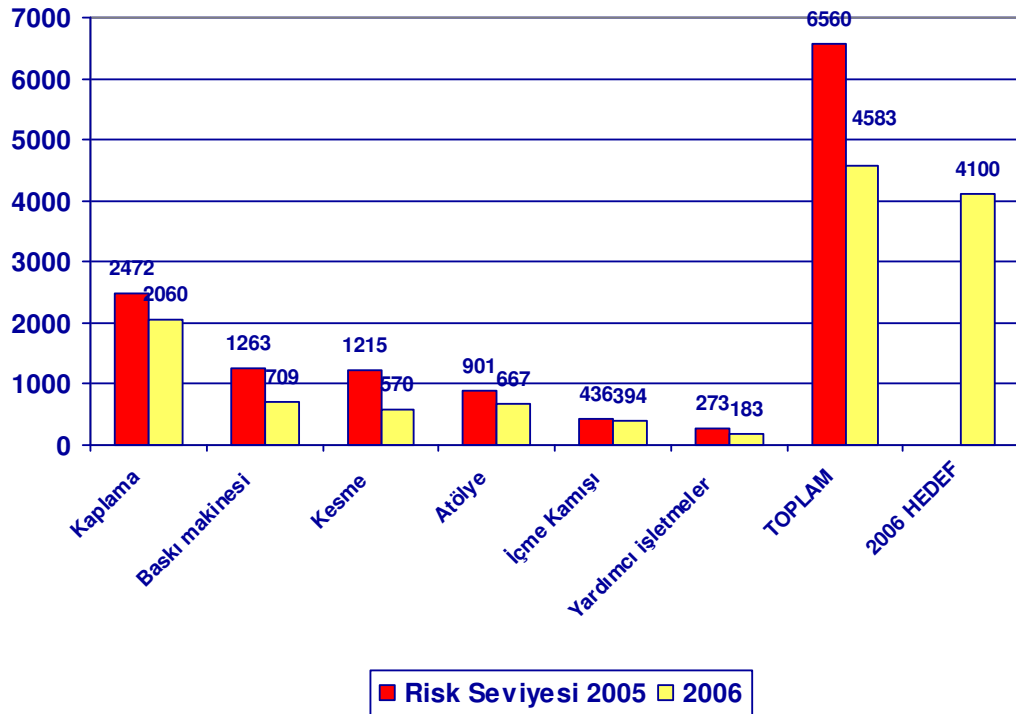
3.3.2.3 Risk Analizi

- İş Sağlığı & Güvenliği denetleme planını tanımlama, uygulama ve ekipmanların temel durumunu gözden geçirme (Kritik Koruma Kısımları İçerir; Sensörler, Stop Düğmeleri).
- İş Güvenliği Etiketlemeyi hızlandırma
- Risk Analizini Güncelleme

3.3.2.3.1 Risk Düzeyine Göre Kritik Faaliyetler (Operasyon & Bakım) İçin Standartların Belirlenmesi ve Uygulanması

Grafik 15'te Tetra Pak bünyesindeki üretim bölümlerine göre 2005, 2006 yılları karşılaştırmalı risk seviyeleri gösterilmektedir. İlerleyen bölümlerdeki Tablo 8'de risk seviyelerinin nasıl hesaplandığını göreceğiz. Grafik 15' e göre; en fazla risk, işin kaplama bölümünde yer almaktadır. En az risk seviyesi ise yardımcı işletmeler (

kazan dairesi, arıtma tesisi gibi) kısmındadır. Grafik 15’ te görüldüğü üzere; 2005 yılından bu yana 2006 risk seviyeleri düşüş göstermektedir. 2005-2006 arası risk seviye farkı en fazla olan üretimin kesme bölümü, en az risk seviye farkı ise kamış kısmındadır. Dolayısıyla Grafik 15’ ten; yapılan iyileştirmeler ve İSG faaliyetleri sonucu risk seviyelerinin azaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum da iş kazalarının azalmasına etki edecektir.



Grafik 15. Bölümlere Göre 2005 – 2006 Yılı Karşılaştırmalı Risk Seviyesi Grafiği

3.3.2.3.2 Risk Seviyesine göre Operasyonel Kontroller



Fotoğraf 2. Merdiven Koyularak Yapılan İyileştirmenin Sonucu

Fotoğraf 2' de çalışma ortamında, merdiven konularak operatorlerin makine üzerinden düşmeleri önlenmiştir.



Fotoğraf 3. Silindirler Sayesinde Yapılan İyileştirme

Fotoğraf 3' te hareketli valsler (üzerinden geçen kağıtı transfer eden dönen silindirler ile) koruma altına alınarak iş kazası riski azaltıldı. Aynı zamanda kağıt hızla geçtiği için kazara kağıda temas da önlenmiş oldu.



Fotoğraf 4. Kişisel Koruyucu Ekipmanlar

Fotoğraf 4' te de çalışanlara Kişisel koruyucu (PPE=Personal Protective Equipment) kullanımı eğitimi verilerek iş kazası riski azaltılmış olur.

3.3.2.3.3 Risk Analiz Sistemi

Tablo 8' de FMEA tablosunun nasıl işlediği açık olarak anlatılmaktadır. Öncelikle Tablo 8'te her arıza, potansiyel etkileri ve arızanın hangi sürece ait olduğu yazılır. Daha sonra her arıza için :

- ÇOK ZAYIF; (Küçük kesikler, hafif yaralanmalar, çürükler, sıkışma, tozdan dolayı göz problemleri) = 1 ,
- ZAYIF; (Kısa süreli rahatsızlıklar, kısa süreli işe gelememe) = 2,

- ORTA; (Hastanede tedavi gerektiren, ciddi burkulmalar, küçük kırıklar, orta süreli iş gücü kaybı) = 3
- YÜKSEK; (Yaralanma, beyin sarsıntısı, büyük kırıklar, sağırılık, cilt hastalıkları, astım, kalıcı küçük iş görmezliğe yol açan sağlık problemleri) = 4
- ÇOK YÜKSEK; (Organ kaybı, ölümcül yaralanmalar, mesleki kanser, diğer yaşam süresini kısaltıcı hastalıklar, akut ölümcül hastalıklar) = 5 olmak üzere 1-5 arası **şiddet etkisi** yazılır.

5. sütunda ise her arıza için olası sebepler belirtilir. Bu sebepler ise;

- ZAYIF; (Sadece Olağanüstü durumlarda gerçekleşebilir) =1
- ORTA; (Operatör eğitimsiz, ekipman hatalı ise gerçekleşebilir) =2
- YÜKSEK; (Normal şartlar altında gerçekleşebilir) =3 şeklinde **sıklığı** yazılır.

Daha sonra mevcut tasarım gözden geçirilip, her arızaya 1-5 arası **yakalama (tespit) derecesi** verilir. Bu dereceler ise;

- VAR ÇOK İYİ = 0
- VAR İYİ = 1
- VAR ORTA = 2
- VAR ZAYIF = 3
- YOK = 5 şeklinde hesaplanır.

Bu hesaplamalardan sonra Risk Öncesi Puan (RÖP) hesaplanır. RÖP; şiddet, sıklık ve yakalamanın bileşik etkisidir. Formüle etmek gerekirse;

$$\text{RÖP} = \text{Şid} \times \text{Sık} \times \text{Yaka}$$

Tablonun en altında ise RÖP' larının toplamı yer alır. Buraya kadar anlatılanlar tablonun **Risk Değerlendirme** kısmı ile ilgilidir. Tablonun bundan sonraki kısmı ise Düzeltici Önleyici Faaliyetler ile ilgilidir. Bu kısımda; aksiyonlar, sorumlular,

hedefler, tedbirler ve sonuç takibi yapılır. Gerçekleştirilen aksiyonlar ve iyileştirmeler sonucunda RÖP azaltılmış yani risk seviyesi düşmüş olur.

Tablo 9' u inceleyerek, bir örnek üzerinden gitmek gerekirse; küçük şaftların kesme makinesine takılması esnasında bel incinmesi olasıdır. Şaft arabası küçük yapıldığı için bel rahatsızlıkları meydana gelir. Bel rahatsızlığı 4 numaralı şiddet etkisindedir. Yani; Yaralanma, beyin sarsıntısı, büyük kırıklar, sağırılık, cilt hastalıkları, astım, kalıcı küçük iş görmezliğe yol açan sağlık problemleri içinde yer alır. Sıklığı ise; 3'tür, yani normal şartlar altında gerçekleşebilir demektir. Mevcut kontroller yapılmamıştır. Yakalama derecesine ise 5 numara verilmiştir. Bunun anlamı yok demektir. RÖP'a gelince formülde verileri yerine koyarsak, 60 sonucuna ulaşabiliriz. Risk değerlendirmesi sonucunda uygun araba yapımına karar verilmiştir. 34. haftada Hüsnü I. Tarafından uygun araba yapılmıştır. RÖP'nın 6'ya düştüğü görülmüştür. Fotoğraf 5 bu örnekteki sürecin hatasını göstermektedir.



Fotoğraf 5. Küçük Şaftların Kesme Makinesine Takılması Esnasında Bel İncinmesi Olasılığı hali

Tablo 8. Potansiyel Arıza Tipi ve Etkileri Analizi (FMEA) Tablosu Örneği

FMEA Tablosu															
Sistem _____		Potansiyel Arıza Tipi ve Etkileri analizi (Proses FMEA)						FMEA No _____		Aksiyon Sonuçları					
Altsistem _____								Hedef Tarih _____		Hazırlayan _____		FMEA Tarihi _____		Yeni Şiddet	
Komponent _____								Revizyon Tarihi _____		Yeni RÖP					
Proje Lideri _____								Sayfa _____							
Ekip _____															
Proses / Fonksiyon	Potansiyel Arıza Tipleri	Potansiyel Arıza Etkileri	Şiddet	Anızanın Potansiyel Sebebi/ Mekanizması	Sıklık	Mevcut Tasarım Kontrolleri	Yakalama	RÖP	Aksiyonlar	Sorumlu ve Hedef Tarih	Alınan Tedbirler	Yeni Şiddet	Yeni Sıklık	Yeni Yakalama	Yeni RÖP
Her arızayı ve potansiyel etkilerini yazınız.		Şiddet - Her arıza için 1-5 arası şiddet etkisini yazınız (5= en şiddetli). Şiddet tablosuna bakınız		Sıklık - Her arıza için olası sebep/mekanizmaları yazıp, 1-3 arası derecelendiriniz. (3= En Olası). Sıklık tablosuna bakınız		Yakalama - Mevcut tasarımı gözden geçirip, her arızaya 1-5 arası öngörülebilirlik (tespit) derecesi v eriniz. (5 = En zor yakalanır). Yakalama tablosuna bakınız		Risk Öncelik Puanı - Şiddet, Sıklık ve Yakalamanın bileşik etkisi RÖP = Şid X Sık X Yaka							
Tedbirler ve sonuç takibi															

Tablo 9. Risk analizinde kullanılan FMEA Tablosu

FMEA TABLOSU										EK3					
Proses / Fonksiyon	Potansiyel Kaza Tipi	Potansiyel Kaza Etkileri	Şiddet	Potansiyel Kaza Sebebi/ Mekanizması	Sıklık	Mevcut Kontroller	Yakalama	RÖP	Aksiyonlar	Sorumlu ve Hedef Tarih	Alınan Tedbirler	Aksiyon Sonuçları			
												Yeni Şiddet	Yeni Sıklık	Yeni Yakalama	Yeni RÖP
1	Baskı Çözüde set-up bobini takılması	Bel incinmesi Bel rahatsızlığı	4	Çözüde set-up bobini takılırken sehpanın az kalkması. Sıkma kafalarına bobini takmak için el ile kaldırma	3	YOK	5	60	SET UP BOBINİNİN TAKILABİLMESİ İÇİN UYGUN ARABA YAPILMASI	33. HAFTA ŞERİF Y.	UYGUN ARABA YAPILDI	1	3	1	3
2	Baskı çözüde hatalı bobini çıkarmak	Bel incinmesi Bel rahatsızlığı	4	Çözüde hatalı bobini çıkarırken el ile çıkartılıyor	3	YOK	5	60	BA SKI ÇÖZÜDE HA TALİ BOBİNİ ÇIKARMAK İÇİN UYGUN ARABANIN YAPILMASI	33. HAFTA ŞERİF Y.	UYGUN ARABA YAPILDI	1	3	1	3
3	Küçük şaftların kesme makinasına takılması	Bel incinmesi Bel rahatsızlığı	4	Şaft arabasının yapılması (Küçük)	3	YOK	5	60	UYGUN ARABA YAPILMASI	34. HAFTA HÜSNÜ L	UYGUN ARABA YAPILDI	1	3	2	6
4	Kırpıntı pres kapağının kaldırılması	Bel incinmesi Bel rahatsızlığı	4	Kırpıntı pres kapağı kaldırma sistemi	3	YOK	5	60	UYGUN EKİPMANIN YAPILMASI	32. HAFTA ÖZGÜR A.	UYGUN EKİPMAN YAPILDI	1	3	1	3
5	Sargıdan çıkan bobini itirmek zorunda kalıyoruz.	Bel incinmesi Bel rahatsızlığı	4	bobin itirme sistemi yok	3	yok	5	60	UYGUN EKİPMANIN ALINMASI	34. HAFTA KADİR T.	PROJE HALİNDE				
6	Pastaların taşınması	Bel incinmesi Bel rahatsızlığı	4	Ekipman yetersiz	3	Araba kullanılıyor	4	48	PA STA BİDONLARININ TA ŞINMASI İÇİN ARABA YAPILMASI	32. HAFTA ŞERİF Y.	ARABALAR YAPTIRILDI	1	3	1	3
								348							
												18			

3.3.3 Düzeltici ve Önleyici Faaliyetler

3.3.3.1 Denetleme Sistemi ve Vaka Analizi

- Kaza Analiz Sistemini tanımlama ve uygulama
- İş Sağlığı & Güvenliği Denetleme Sistemini tanımlama ve uygulama
- Yönetim sistemini düzenli olarak gözden geçirme

3.3.3.1.1 Kaza Analiz Sistemi

Şekil 16' ya göre; Kaza analiz sisteminde iş kazası raporu, 4M ve 5 WHY araçları kullanılarak kaza analiz edilir ve rapor edilir.

İş kazası raporu; kaza ile ayrıntılı ilgili bilgileri içermektedir. Kazanın kim tarafından ne zaman yapıldığı, kazayla ilgili açıklamalar, olası nedenler, alınan düzeltici, önleyici faaliyetler ve önlemler yazılır.

4M (bakıl kılıçığı) tekniği kullanılarak kazanın olası sebepleri belirlenerek analiz yapılır ve düzeltici, önleyici aksiyonlar, maliyetler, kaza dereceleri ve tekrar sayısı tanımlanır ve izlenir.

5 WHY (niçin analizi) analiz tekniği ile problem tanımlandıktan sonra kazaya sebep olan 5 adet neden tanımlanır ve önlemler yazılır. Bunun sonucu olarak aksiyon planı hazırlanır.

3.3.3.1.2 İş Sağlığı ve Güvenliği Denetleme Sistemi

Daha önce bahsettiğimiz Tablo 7' ye göre her gün SHE koordinatörü tarafından günlük gözlemler yapılmaktadır ve uygunsuzluk görülen durumlar fotoğraflanmaktadır. Tablo 7' deki 2. örnekten anlatmak gerekirse; 5 Ocak tarihinde kapaklarda uygunsuzluk görüşmüştür. Alınacak önlem olarak da 14 Ocak' ta sorumlu tarafından kapakların tamir edilmesi gerektiği ve sonuç kayıt altına alınmıştır.

Daha önce bahsettiğimiz PODAR kart ve Güvenlik Etiketleri ile İSG denetimi sağlanmaktadır.

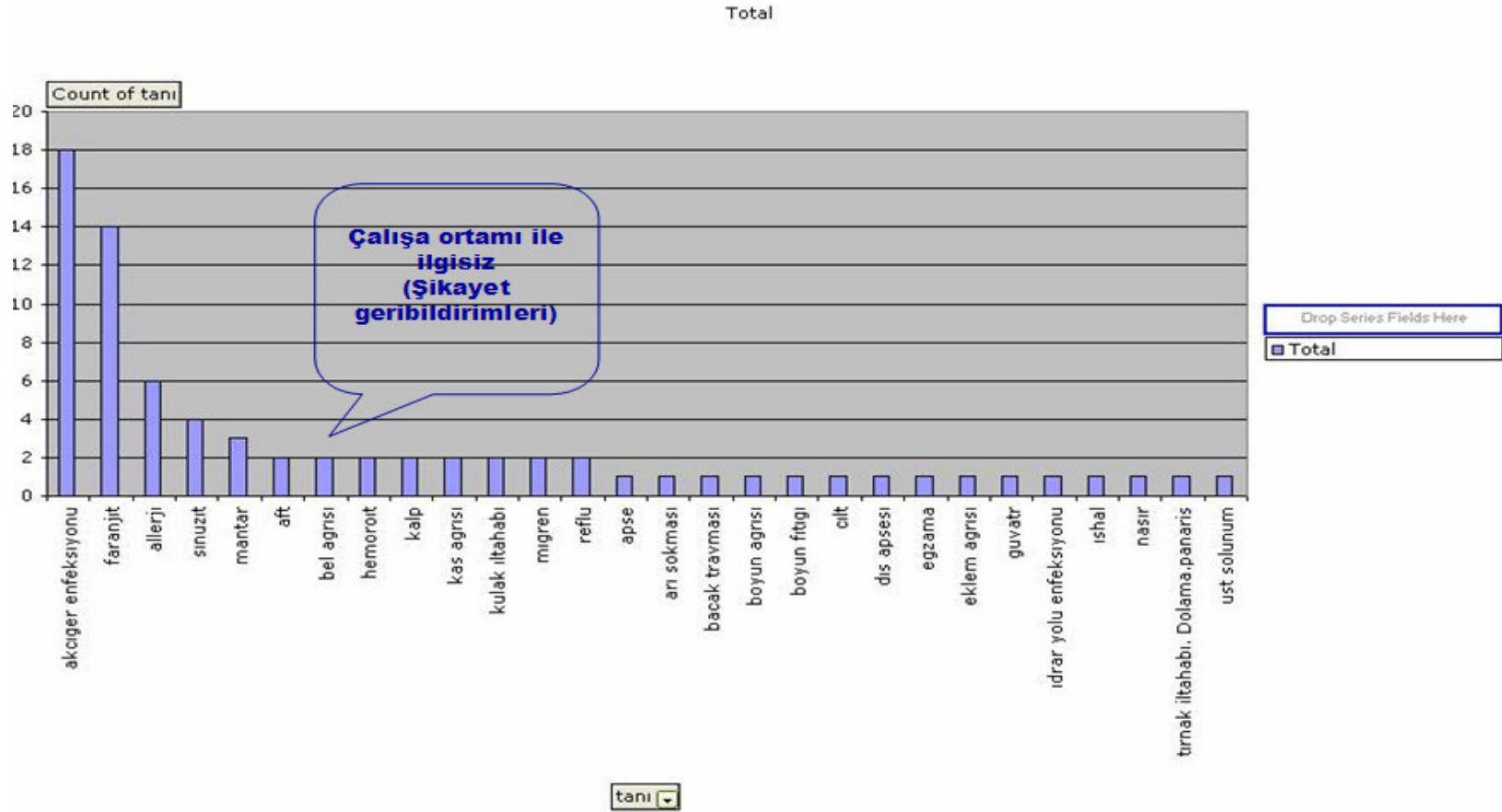
3.3.3.1.3 Yönetim Sisteminin üzenli Olarak Gözden Geçirilmesi

- Entegre Yönetim Sistemi Sertifikasyonundan sonra Yönetim Gözden Geçirme toplantıları düzenli olarak devam edecektir.
- Düzenli toplantılar; çevre, hijyen ve kalite yönetim sistemleri hakkında yapılmaktadır.

3.3.3.2 Çalışma Ortamını Geliştirme

- Sağlık Şikayetleri Verilerinin Toplama Sistemini tanımlama ve uygulama
- Kritik Noktaları Tanımlamak İçin Ergonomi Değerlendirmesini Tanımlama ve Uygulama
- Ergonomik Kritik Noktaları Ortadan Kaldırmak İçin Plan Tanımlama

3.3.3.2.1 Sağlık Şikayet Verilerini Toplama Sistemi



Grafik 16. Sağlık Şikayetlerinin Dağılımı

Tetra Pak bünyesinde; periyodik olarak sağlık kontrolleri yapılmaktadır. İşçilerin ciğer grafikleri çekilir, gürültü testleri (kulak kontrolleri) ve göz muayeneleri yapılır. Muayeneler ve testler sonucunda ilgili kişi kontrol altına alınır. Hastalığın işle ilgili olup olmadığına bakılır. Ayrıca sağlık şikayetleri doktor tarafından takip edilir ve SHE koordinatörü bilgilendirilir.

3.3.3.2.2 Kritik Noktalar İçin Ergonomi Değerlendirmesi

Günümüzde endüstride, ergonomi teknik bir terimdir. Ergonominin çalışma alanı; araçların dizaynını ve kişilere uygun işleri araştırır ve sağlık , güvenlik ve verimliliği sağlayan koşulları hedefler. Ergonomi bir bilimdir ve iki temel çalışma alanı vardır.

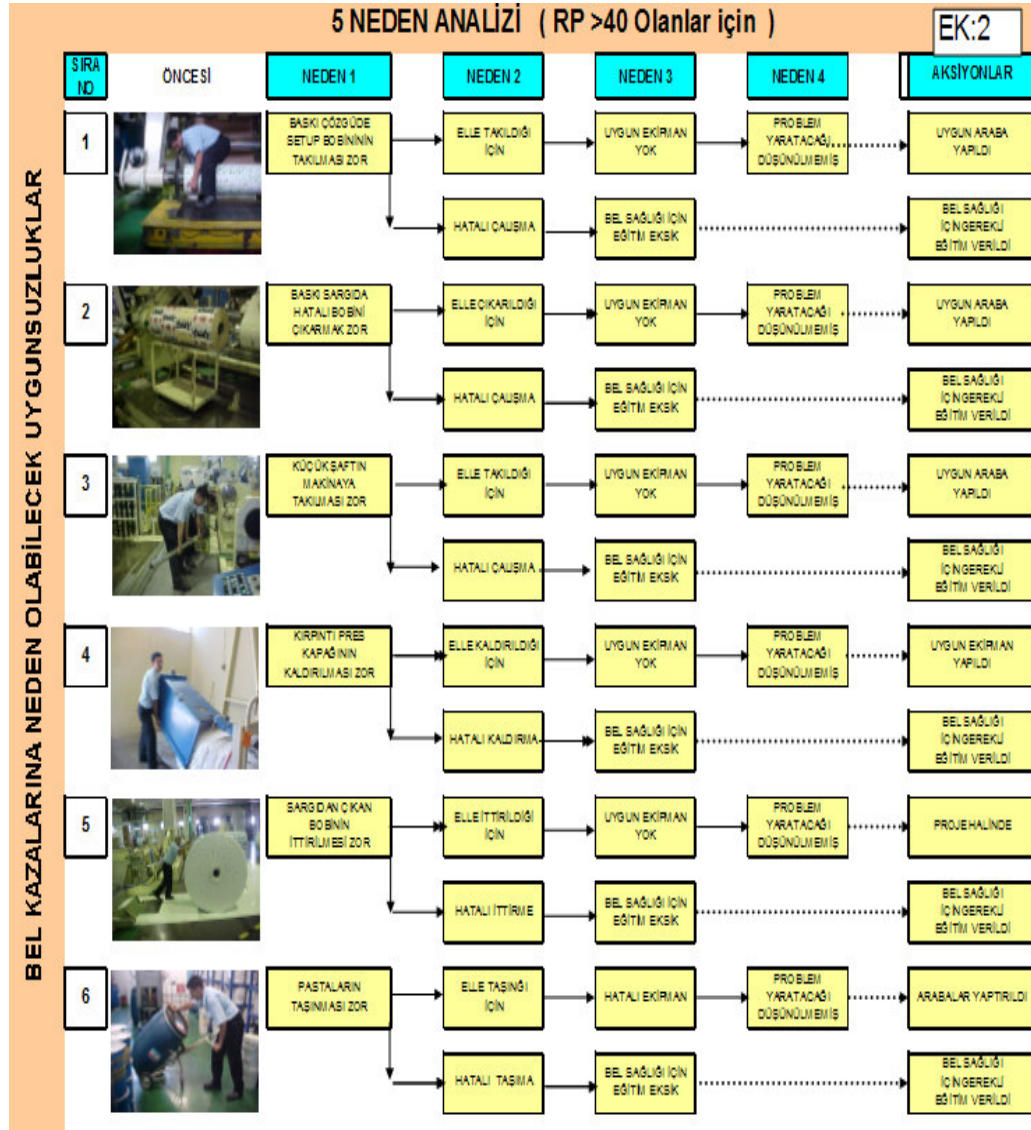
- İnsana göre iş (fiziksel ortam dizaynı)
- İşe göre insan (Eğitim ve Öğretim)

Özet olarak ergonomi; çalışan refahı için kalite, verimlilik ve çevre koşullarının geliştirilmesidir.⁹⁷

Daha önce bahsettiğimiz Tablo 7' ye göre Ergonomik Değerlendirme izlenmektedir. Çalışanların işi yaparken hal ve davranışları incelenir. Ergonomi Risk Değerlendirme üretim alanlarında ve ofislerde yapılmaktadır.

Ayrıca 5 WHY tekniği ile kazalara neden olabilecek uygunsuzluklar belirlenir ve nedenleri saptanmaya çalışılır. Bu doğrultuda aksiyonlar planlanır. Şekil 17'de görmekteyiz.

⁹⁷ Dzissah, John. Setutsinam.(1992). *Methodology to Simultaneously Address Organizational Needs with Respect to Quality, Ergonomics and Safety*. Yayınlanmış Doktora Tezi, University of Louisville, Kentucky. S.19-24



Şekil 17. Bel Kazalarına Neden Olabilecek Uygunsuzluk tespitinde 5 WHY analizi

3.3.3.2.3 Ergonomik açıdan Kritik olan Noktaları Ortadan Kaldırmak İçin Plan

5 WHY tablosunda kazalara sebep olabilecek uygunsuzluklar belirlenmiştir. Şekil 17' yi örnek fotoğraf üzerinden açıklamak; aksiyonu ve iyileştirmeyi daha iyi kavramamıza yol açacaktır.



Fotoğraf 6. Kırpıntı Pres Kapağının Kaldırılmasının Zor Olduğu Önceki Hali

Fotoğraf 6’ da Kırpıntı pres kapağının kaldırılmasının zor olduğunu görmekteyiz. Bu durumda hata; kapağın elle kaldırılmasından dolayı veya hatalı kaldırma şeklinden kaynaklanır. Dolayısıyla bel rahatsızlıklarına sebep olabilir. Kapağın elle kaldırılmasının iki sebebi vardır. Birincisi, uygun ekipmanın olmaması, ikincisi ise hatalı kullanılmasıdır. Uygun ekipman olmamasının bir uygunsuzluk olduğu düşünülmemiştir. Hatalı kullanılmasının sebebi ise eğitim eksikliğidir. Bu durumda yapılması gereken ise uygun ekipmanın yapılması ve bel sağlığı için eğitim verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, gerekli plan hazırlanır ve bu plan dahilinde ilgili sorumlu kişiler iyileştirmeyi gerçekleştirir. Sonucu da Fotoğraf 7’ de görmekteyiz.



Fotoğraf 7. Kırpıntı pres kapağının kaldırılmasını kolaylaştıran ekipman ile sonraki hali

Fotoğraf 7' de görülen iyileştirme sayesinde bel rahatsızlığına yol açabilecek her türlü etki ortadan kaldırılmış olur. Böylelikle iş kazaları ve hastalıkların riski azaltılarak mutlu bir çalışma ortamı sağlanmış olur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde kaliteye verilen anlam ve önem gittikçe artmaktadır. Toplam Kalite Yönetimi insana öncelik tanıyan ve önem veren bir felsefedir. Toplam kalite yönetimini benimseyen işletmeler için insan değer verilen bir varlıktır. Dolayısıyla insan sağlığı hem işletmeler hem de ekonomik refah açısından önem teşkil etmektedir. Verimlilik çalışanların sağlığına bağlıdır.

Toplam kalite Yönetimi felsefesi içinde yer alan, kalite ve çevre yönetim sistemlerinin dar perspektifi, iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerini de içine alarak entegre yönetim sistemi halini almıştır. Artık işletmeler sadece ISO 9000 Kalite Yönetim Sisteminin ve ISO 14001 Çevre Yönetim Sisteminin tek başlarına yeterli olmadığını anlamışlar, içinde OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin de yer aldığı entegre yönetim sistemini kurmaya ve işletmeye başlamışlardır. İşletmelerin kalite bilincinin bu oranda artıyor olması ve insan hayatının önemini fark etmesi, önemli bir gelişmedir.

Firmalar müşteri ve ürün kalitesine verdikleri önemi ISO 9000 belgesi, çevreye ve çalışanlarına olan duyarlılıklarını da ISO 14001 ve İşçi Sağlığı ve Güvenliği Standartları ile gösterebilmektedirler. Atık azaltılması veya kazalar sonucu oluşan çevre problemlerinin nedenlerinin kalite ve iş güvenliği nedenlerinden farklı olmadığı görülmektedir. Bu nedenle Entegre yönetim sisteminin son parçasını da OHSAS/TS 18001 oluşturmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği; psikolojiden davranış bilimlerine, temel bilimlerden mühendislik ve tıp bilimlerine, ergonomiden en son teknolojiye kadar geniş bir ilgi alanında, öncelikle üreten insanın kazalardan ve hastalıklardan korunmasını, üretim araçları ve süreç zararlarının meydana gelmemesini, ürün, tesis ve satış kayıplarının önlenmesini sağlayan, sürekli gelişim ve güncelleme yeteneği olan bilimsel ve sistemli çalışmaların toplamıdır.

Her sektördeki işin yürütülmesi esnasında, farklı nedenlerden kaynaklanan insan sağlığı açısından tehlike oluşturan kazalara ve diğer etkenlere karşı korumak ve iyi çalışma ortamı sağlamak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalar **‘İş Sağlığı ve Güvenliği’** kapsamındadır.

Ülkemizde her yıl ortalama 140,000 iş kazası, 2,600 malûliyet, 1,500 ölümlü iş kazası meydana gelmektedir. Sosyal Sigortalar Kurumu istatistiklerine göre 2005 yılında 73.923 iş kazası, 519 meslek hastalığı vakası meydana gelmiş, bunların 1.096’sı ölümlü sonuçlanmıştır. 2005 yılında iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kaybedilen iş günü sayısı ise, 1.797.917’dir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu maddi ve manevi kayıplar, ülke ekonomisi açısından çok önemli boyutlara ulaşmaktadır. Bu nedenle ülkemizde de iş sağlığı ve güvenliği alanında çok ciddi tedbirlerin alınması mecburiyeti vardır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yapılan istatistiklere göre günümüzde her üç dakikada bir, dünyanın herhangi bir yerinde bir işçi, işinde yaralanma veya hastalanma sonucu hayatını kaybetmekte ve her geçen saniyede en az üç kişi yaralanmaktadır. Dünya genelinde, ekonomik aktif nüfus; 2.836.897.404 ‘dür. Toplam işgücü; 2.325.092.239, ölümlü sonuçlanan kazalar; 351.250, 3 günlük iş kaybı ile sonuçlanan kazalar; 268.059.672’dir. Görüldüğü üzere Dünya’daki durum da oldukça ciddidir. Dolayısıyla yasalarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınması gereken önlemleri zorlayıcı hale getirmektedir.

Adaylık sürecini yaşadığımız Avrupa Birliği, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili global bir yaklaşıma, Avrupa Topluluğunun kurulmasıyla birlikte ihtiyaç duymaya başlamıştır. Gerçekten üye ülkelerin uymakla yükümlü buldukları Direktiflerin önemli bir bölümünün iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda 4857 sayılı İş Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerle iş sağlığı ve güvenliği sistemimiz yeniden şekillendirilirken AB Direktiflerine birebir uyum sağlanmıştır.

İş kanunumuzda; hem işveren hem işçi için yükümlülükler yer almaktadır. Bu yükümlülükler iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının daha sistemli ilerlemesine katkıda bulunmaktadır. Toplam Kalite Yönetimi çalışmalarının yetersiz kaldığı durumdaki son boyut ise OHSAS/TS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistem Standardıdır.

OHSAS/TS 18001, İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri için bir değerlendirme şartnamesidir. Şirketlerin sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini etkin bir şekilde yerine getirme ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde geliştirilmiştir. OHSAS/TS 18001'in değerini ifade etmek amacıyla, şartnamenin gerekliliklerini açıklayan ve uygulama ve belgelendirme sürecine doğru nasıl çalışılması gerektiğini gösteren, kılavuz niteliği taşıyan **OHSAS/TS 18002**'i yayımlanmıştır.

OHSAS/TS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi standardı dünyanın önde gelen bir çok ulusal standart, belgelendirme ve danışmanlık kuruluşların ortak gayretleri ile oluşturulmuştur. Standardın hazırlanmasındaki temel sebep; çalışma ortamı ile ilgili onaylanmış tek bir standardın yaratılarak değişik uygulamalardan kaynaklanan karmaşıklığın önlenmesidir. OHSAS/TS 18001 standardı kuruluşların İş Sağlığı ve Güvenliği (İGS) ile ilgili risklerini kontrol altına almaları ve bu konudaki performanslarını artırmaları amacıyla hazırlanmıştır.

OHSAS/TS 18001' in en önemli faydaları arasında; karlılığı artırmak; İGS çalışmalarını diğer faaliyetlerle entegre ederek kaynakların korunmasını sağlamak; motivasyon ve katılımı artırmak; rekabet gücünü artırmak yer almaktadır.

OHSAS/ TS 18001 kuruluşların *ürün ve hizmetlerinin* güvenliğinden çok *çalışanın sağlığına ve işin güvenliğine* yönelik bir standarttır. OHSAS/TS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri standardının asıl amacı ÖNLEME' dir. Önleyici sistem yaklaşımında hatalar ortaya çıkmadan önlemeye çalışıldığından maruz kalınabilecek risklerde azaltılmış olur. Bu standardın firmalara öngördüğü sistemde risk analizinin ve firma içi denetimlerin büyük rolü vardır.

Risk değerlendirme; kapsamı belli yada tahmin edilebilir tehlikelerin metodolojik olarak değerlendirilmesine ve giderilmesine olanak sağlayan yöntemdir. İşyerlerinde var olan yada dışarıdan gelebilecek tehlikelerin, işçilere, işyerine ve çevresine verebileceği zararların ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla yapılması gerekli çalışmalardır. Tetra Pak bünyesindeki risk değerlendirme yöntemleri bu tezde yer almaktadır. Risk analizinde kullanılan teknikler firmalara yol gösterici niteliktedir. Firma içi denetimler sayesinde ise durum sürekli kontrol altında tutulur ve gerekli önlemler alınarak iyileştirmeler yapılır.

Dünyada yapılan nitelikli analizler ve istatistikler sonucunda varılan nokta; insan davranışlarının tüm kazalarda büyük oranda rol oynadığıdır. Meydana gelen iş kazaları incelendiğinde temel kök nedenler %90 üzerine çıkan oranlarda Güvensiz Davranışlara aittir. Bu noktada firma içi denetimler insan davranışlarını kontrol altında tutma konusunda oldukça etkili bir yöntemdir.

Dünyanın önde gelen sıvı gıda işleme ve paketleme üreticilerinden biri olan Tetra Pak; İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemini en profesyonel şekilde uygulayan firmalar arasında yer almaktadır. Uygulama kısmında kuruluşun organizasyon şeması, misyonu, göstergeleri, hedefleri, master planı, politikası, uygulanan İSG yönetmelikleri, İş Sağlığı ve Güvenliği planı detaylı şekilde anlatılmaktadır. Bu açıklamaların doğrultusunda *Risk analizi ve firma içi denetimlerin* nasıl yapıldığı yer almaktadır. Yapılan iyileştirmeler fotoğraflar ile açıklanmaktadır. İSG alanında yapılan tüm faaliyetler bir sistem üzerinden ilerlemekte ve incelenmektedir. Dolayısıyla İş Kazaları ve Risk seviyeleri oldukça düşüktür. Bu çalışmalar doğrultusunda iş kazalarının sayısında sıfır hedeflenmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği yönetim sistemini uygulamak isteyen işletmeler için yapılması gerekeler bir plan halinde önerilebilir. Bunlar;

- Üst yönetim de dahil olmak üzere tüm çalışanlara iş kanunu ve AB direktifleri hakkında bilgi verilmesi,
- İş Kazaları ve meslek hastalıkları konusunda tüm çalışanların bilgilendirilmesi,

- İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda yerine getirilmesi gereken yönetmeliklerin kişi sınırlaması olmadan tüm işletmelerde uygulamaya geçirilmesi,
- İşletmelerin genel kalite politikasında İş Sağlığı ve Güvenliğini konusunun da yer alması,
- İşletmelerin kendi içinde denetim ve risk değerlendirme mekanizmasını kurması,
- Denetleme ve iyileştirmenin sadece hem makine hem de bireysel olarak ele alınması,
- Kritik noktaların belirlenerek gerekli kontrollerin yapılması,
- Periyodik olarak yapılan kontroller için bir ekip kurulması,
- Çalışanlarında kurulan İSGYS projesine dahil edilmesi, kendi kendilerini denetlemelerinin sağlanması,
- Sağlık kontrollerinin rutin olarak yapılması ve çalışan şikayetlerinin değerlendirilmesi şeklinde sıralanabilir.

Bu çalışma; ayrıntılı şekilde incelenirse, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemini kurmak isteyen firmalara yol gösterici niteliktedir. Rekabetin yüksek dozda hissedildiği günümüz koşullarında, firmaların yeniden yapılanmaları ve verimliliği artırma ihtiyaçları ortaya çıkar. Mutlu çalışanlar verimliliği, dolayısıyla karlılığı, müşteri memnuniyetini arttırmış olur. Özet olarak bu tez; Tetra Pak'taki iyileşme sürecini anlatarak, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi konusunda firmaları aydınlatmaktadır.

KAYNAKÇA

- 1- Barbeau, E., Roelofs, C., Youngstrom, R., Sorensen, G., Stoddard, A., D. Lamontagne,A. (2004). Assessment of Occupational Safety and Health Programs in Small Businesses, *American Journal of Industrial Medicine*, Volume: 45, s. 371-379
- 2- Başaran, İbrahim., Ethem.(1982). *Örgütsel Davranış*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. Ankara.
- 3- Beckmerhagen, I.A., Berg, H.P., Karapetrovic, S.V., Willborn, W.O. (2003). Integration of management systems: focus on safety in the nuclear industry, *International Journal of Quality & Reliability Management*, Volume 20, No 2, s. 210-228
- 4- Clarke, S. (2003).The Contemporary Workforce: Implications for Organizational Safety Culture, *Personal Review*, Volume 32, No 1,s. 40-57
- 5- Dzissah, John. Setutsinam.(1992). *Methodology to Simultaneously Address Organizational Needs with Respect to Quality, Ergonomics and Safety*. Yayınlanmış Doktora Tezi, University of Louisville, Kentucky. s. 19-24
- 6- Engin, O., İş Sağlığı ve Güvenliği Geliştirme Seminer Sunusu: KOBİ'ler de Güvenlik Kültürü Oluşturma Süreci, s.13-18, Erişim: 02.09.2006, <http://isggm.calisma.gov.tr/dosyalar.asp>
- 7- Güvercinci, M., İş sağlığı ve Güvenliği konusunda Yeni Dönem, *İşveren dergisi*, Cilt:43,No:9, Haziran 2005, s. 28-30
- 8- *İş Kanunu*.(**Kabul Tarihi : 22.5.2003**). Kanun No: 4857, http://www.csqb.gov.tr/mevzuat/4857_is_kanunu.htm., Erişim: 02.01.2006

- 9- Kaplan, T.S.(2005). 4857 Sayılı İş Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği'ne ilişkin olarak Getirilen Yükümlülükler, İşveren Dergisi, Cilt: 43, Sayı:9, s.48-51
- 10- Labodova, A. (2004). Implementing integrated management systems using a risk analysis based approach, *Journal of Cleaner Production*, Volume 12, 571–580
- 11- Matias, J.C.O., Coelho, D.A. (2002). The İntegration Of The Standards Systems Of Quality Management, Environmental Management And Occupational Health And Safety Management, *Taylor And Francis Group*, Volume 40, No 15, 3857-3866
- 12- McAleer, Shannon.L.(2001). *Recommendations for the Integration of an Occupational Health and Safety Management System and an Enviromental Managemet System*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.Calgary University, Alberta. s.34-35
- 13- Mearns, K., Havold, J.I. (2003). Occupational health and safety and the balanced scorecard, *The TQM Magazine*, Volume 15, Number 6, 408-423
- 14- Mikheev, M. I. (1997). Occupational health for all: the strategy of the World Health Organization, *Environmental Management and Health*, Volume 8, No 5, 199–201
- 15- Odaman, S. (2005). 4857 İş Kanunu Döneminde İş Sağlığı ve Güvenliği Hükümlerinin Önemi ve Ohsas 18001 Yönetim Sistemi, *Mercek Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 39, Temmuz 2005, s. 133
- 16- Özçelik, Burcu.(Yayın Tarihi: 19.11.2006). İş Kazasına Karşı Eğitim Kampı, *Hürriyet Gazetesi İnsan Kaynakları Eki*, s.12

- 17- Podgórski, D. (2006). Factors Influencing Implementation of Occupational Safety and Health Management Systems by Enterprises in Poland, *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing*, Volume 16, No 3, 255–267
- 18- Pun, K. F., Yam, R. C. M., Lewis, W. G. (2003). Safety management system registration in the shipping industry, *International Journal of Quality & Reliability Management*, Volume 20, No 6,704-721
- 19- Pun, K. P., Hui, I.K, (2002). Integrating the safety dimension into quality management systems: a process model, *Total Quality Management*, Volume 13, No 3, s. 373-391
- 20- Sabuncu, H., İş sağlığı ve Güvenliğine evrensel yaklaşım, *İş Hukuku ve güvenliği Hukuku Dergisi*, Yıl: 2005, Sayı:5, s. 106-107
- 21- Tepe, S., Haslett, T. (2002). Occupational Health and Safety Systems, Corporate Governance and Viable Systems Diagnosis: An Action Research Approach, *Systemic Practice and Action Research*, Volume 15, No. 6, s. 509-522
- 22- Tuğrul KUDATGOBİLİK, İş Sağlığı Ve Güvenliğinde Alınan Yol,işveren, Erişim: 16.11.2006, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1423&id=76
- 23- Türk Standartları Enstitüsü, İş sağlığı ve güvenliği eğitim notu, 2006, s. 2
- 24- Türk Standartları Enstitüsü, Tanıtım dergisi, 2006, s. 12
- 25- Türk Standartları Enstitüsü.(2004). *TS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim sistemleri- Şartlar*, Bakanlıklar: Ankara
- 26- Türk Standartları Enstitüsü, Yönetim Sistemleri tanıtım dergisi, 2006, s. 16

- 27- Wilkinson, G., Dale, B.G. (2002). An Examination Of The Iso 9001:2000 Standard And Its Influence On The Integration Of Management Systems, *Production Planning & Control*, Volume 13, No. 3, 284-297
- 28- Woollatt, C. (1996). Managing Safely, *Industrial Management & Data Systems*, Volume 96, No 6, s. 20-22
- 29- http://www.kanbankasi.com/haber_ayrinti.asp?id=1030, Erişim: 16.10.2006
- 30- <http://www.kaliteofisi.com/makale/makaleler.asp?makale=163&ad=Kalite%20Standartları&id=19>, Erişim: 03.09.2006
- 31- http://www.avrupapatent.com/standart_kalite_ohsas_18001.htm ,Erişim:
28.07.2006
- 32- <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402>, Erişim: 28.07.2006
- 33- <http://www.tse.org.tr/Turkish/KaliteYonetimi/18001bilgi.asp>, Erişim:
28.07.2006
- 34- <http://www.ohsas-18001-occupational-health-and-safety.com/>, Erişim:
28.07.2006
- 35- http://www.standartkalite.com/ohsas18001_nedir.htm, Erişim: 31.07.2006
- 36- <http://isggm.calisma.gov.tr/haberler/skistatistik2005.asp>, Erişim: 16.11.2006
- 37- http://www.standartkalite.com/ohsas18001_nedir.htm, Erişim: 31.07.2006
- 38- <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/labinsp/dussrep.pdf>,
18.10.2006

- 39- <http://www.ilo.org/public/english/protectiona/safework/intro/>, Erişim:
16.10.2006
- 40- http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/mod2_culture.html, Erişim
29.11.2006
- 41- http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_ques.html., Erişim:
9.10.2006
- 42- <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1.html>, 29.10.2006
- 43- http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_mgt_lead.html, Erişim:
30.10.2006
- 44- http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_empl_envolv.html,
Erişim: 30.10.2006
- 45- http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_responsibility.html,
Erişim: 30.10.2006
- 46- http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp1_review_program.html,
Erişim: 08.11.2006
- 47- <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp2.html>, Erişim:
09.11.2006
- 48- <http://www.osha.gov/Publications/osha2209.pdf>., Erişim: 09.11.2006
- 49- <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/mod1.html>, Erişim: 09.11.2006
- 50- <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp2.html>, Erişim:
13.11.2006

- 51- <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp3.html>, Erişim:
13.11.2006
- 52- <http://www.osha.gov/SLTC/etools/safetyhealth/comp4.html>, Erişim:
13.11.2006
- 53- <http://www.bsiamericas.com/OHS/ImplementingOHSMS/index.xalter>, Erişim:
04.01.2007
- 54- <http://www.tetrapak.com.tr/index2.html>, Erişim: 11.12.2006

EK I. İŞ KANUNU

Kanun No: 4857

Kabul Tarihi : 22.5.2003

Resmi Gazete Yayım Tarih ve Sayısı : 10.6.2003 – 25134

BEŞİNCİ BÖLÜM

İŞ Sağlığı ve Güvenliği

İŞverenlerin ve İŞçilerin yükümlölükleri

MADDE 77. - İŞverenler İŞyerlerinde İŞ sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, İŞçiler de İŞ sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlölüdürler.

İŞverenler İŞyerinde alınan İŞ sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, İŐçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli İŞ sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Yapılacak eğitimin usul ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

İŞverenler İŞyerlerinde meydana gelen İŞ kazasını ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki İŞ günü içinde yazı ile ilgili bölge müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar.

Bu bölümde ve İŞ sağlığı ve güvenliğine ilişkin tüzük ve yönetmeliklerde yer alan hükümler İŞyerindeki çıraklara ve stajyerlere de uygulanır.

Sağlık ve güvenlik tüzük ve yönetmelikleri

MADDE 78. - Sağlık Bakanlığının görüşünü alarak çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması, makineler, tesisat, araç ve gereçler ile kullanılan maddeler sebebiyle ortaya çıkabilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi, yaş, cinsiyet ve özel durumları sebebiyle korunması gereken kişilerin alışma Őartlarının düzenlenmesi amacıyla tüzük ve yönetmelikler çıkarır.

Ayrıca bu Kanuna tabi işyerlerinde, işçi sayısı, genişlik, yapılan iş, işin özellikleri, ağırlık ve tehlikesi bakımından hangi işyerleri için kurulmaya başlamadan önce planların çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yetkili teşkilatına gösterilerek kurma izni alınacağı bu işyerleri kurulduktan sonra yine aynı makama başvurularak işletme belgesi alınması gerekeceği, Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

İşin durdurulması veya işyerinin kapatılması

MADDE 79. – Bir işyerinin tesis ve tertiplerinde, çalışma yöntem ve Őekillerinde, makine ve cihazlarında işçilerin yaşamı için tehlikeli olan bir husus tespit edilirse, bu tehlike giderilinceye kadar işyerlerini iş sağlığı ve güvenliği bakımından denetlemeye yetkili iki müfettiş, bir işçi ve bir işveren temsilcisi ile Bölge Müdüründen oluşan beş kişilik bir komisyon kararıyla, tehlikenin niteliğine göre iş tamamen veya kısmen durdurulur veya işyeri kapatılır. Komisyona kıdemli iş müfettişi başkanlık eder. Komisyonun alışmaları ile ilgili sekretarya işleri bölge müdürlüğü tarafından yürütülür.

Askeri işyerleri ile yurt emniyeti için gerekli maddeler üretilen işyerlerindeki komisyonun yapısı, alışma Şekil ve esasları Milli Savunma Bakanlığı ile çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca birlikte hazırlanacak bir yönetmelikle belirtilir.

Bu maddeye göre verilecek durdurma veya kapatma kararına karşı işverenin yerel iş mahkemesinde altı iş günü içinde itiraz etmek yetkisi vardır.

İş mahkemesine itiraz, işin durdurulması veya işyerinin kapatılması kararının uygulanmasını durdurmaz.

Mahkeme itirazı öncelikle görüşür ve altı iş günü içinde karara bağlar. Kararlar kesindir.

Bir işyerinde çalışan işçilerin yaş, cinsiyet ve sağlık durumları böyle bir işyerinde çalışmalarına engel teşkil ediyorsa, bunlar da çalışmaktan alıkonulur.

Yukarıdaki fıkralar gereğince işyerlerinde işçiler için tehlikeli olan tesis ve tertiplerin veya makine ve cihazların ne şekilde işletilmekten alıkonulacağı ve bunların ne şekilde yeniden işletilmelerine izin verilebileceği, işyerinin kapatılması ve açılması, işin durdurulmasına veya işyerinin kapatılmasına karar verinceye kadar acil hallerde alınacak önlemlere ilişkin hususlar ile komisyonda görev yapacak işçi ve işveren temsilcilerinin nitelikleri, seçimi, komisyonun çalışma şekil ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Bir işyerinin kurulmasına ve işletilmesine izin verilmiş olması 78 inci maddede öngörülen yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına hiçbir zaman engel olamaz.

Bu maddenin birinci fıkrası gereğince makine, tesisat ve tertibat veya işin durdurulması veya işyerinin kapatılması sebebiyle işsiz kalan işçilere işveren ücretlerini ödemeye veya ücretlerinde bir düşüklük olmamak üzere meslek veya durumlarına göre başka bir iş vermeye zorunludur.

İş sağlığı ve güvenliği kurulu

MADDE 80. - Bu Kanuna göre sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde her işveren bir iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurmakla yükümlüdür.

İşverenler iş sağlığı ve güvenliği kurullarınca iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun olarak verilen kararları uygulamakla yükümlüdürler.

İş sağlığı ve güvenliği kurullarının oluşunu, çalışma yöntemleri,dev, yetki ve ykmllkleri çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

İşyeri hekimleri

MADDE 81. - Devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran işverenler, Sosyal Sigortalar Kurumunca sağlanan tedavi hizmetleri dışında kalan, işçilerin sağlık durumunun ve alınması gereken iş sağlığı ve güvenliğinlemlerinin sağlanması, ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık hizmetlerini yürütmek üzere işyerindeki işçi sayısına ve işin tehlike derecesine göre bir veya daha fazla işyeri hekimi çalıştırmak ve bir işyeri sağlık birimi oluştırmakla yükümlüdür.

İşyeri hekimlerinin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimi, çalışma şartları, görevlerini nasıl yürütecekleri ile işyeri sağlık birimleri, Sağlık Bakanlığı ve Türk Tabipleri Birliğinin görüşü alınarak çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikte düzenlenir.

İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanlar

MADDE 82. - Bu Kanuna göre sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işverenler, işyerinin iş güvenliğinlemlerinin sağlanması, iş kazalarının ve meslek hastalıklarınınnlenmesi için alınacaknlemlerin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi hizmetlerini yürütmek üzere işyerindeki işçi sayısına, işyerinin niteliğine ve tehlikelilik derecesine göre bir veya daha fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle ykmldrlr.

İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların nitelikleri, sayısı, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimi, çalışma şartları, görevlerini nasıl yürütecekleri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşü alınarak çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca ıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

İşçilerin hakları

MADDE 83. - İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği açısından işçinin sağlığını bozacak veya vücut bütünlüğünü tehlikeye sokacak yakın, acil ve hayati bir tehlike ile karşı karşıya kalan işçi, iş sağlığı ve güvenliği kuruluna başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul aynı gün acilen toplanarak kararını verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar işçiye yazılı olarak bildirilir.

İş sağlığı ve güvenliği kurulunun bulunmadığı işyerlerinde talep, işveren veya işveren vekiline yapılır. İşçi tesbitin yapılmasını ve durumun yazılı olarak kendisine bildirilmesini isteyebilir. İşveren veya vekili yazılı cevap vermek zorundadır.

Kurulun işçinin talebi yönünde karar vermesi halinde işçi, gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbiri alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir.

İşçinin çalışmaktan kaçındığı dönem içinde ücreti ve diğer hakları saklıdır.

İş sağlığı ve güvenliği kurulunun kararına ve işçinin talebine rağmen gerekli tedbirin alınmadığı işyerlerinde işçiler altı iş günü içinde, bu Kanunun 24 üncü maddesinin (I) numaralı bendine uygun olarak belirli veya belirsiz süreli hizmet akitlerini derhal feshedebilir.

Bu Kanunun 79 uncu maddesine göre işyerinde işin durdurulması veya işyerinin kapatılması halinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

İçki veya uyuşturucu madde kullanma yasağı

MADDE 84. - İşyerine sarhoş veya uyuşturucu madde almış olarak gelmek ve işyerinde alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanmak yasaktır.

İşveren; işyeri eklentilerinden sayılan kısımlarda, ne gibi hallerde, hangi zamanda ve hangi şartlarla alkollü içki içilebileceğini belirleme yetkisine sahiptir.

Alkollü içki kullanma yasağı;

- a. Alkollü içki yapılan işyerlerinde çalışan ve işin gereği olarak üretileni denetlemekle görevlendirilen,
- b. Kapalı kaplarda veya açık olarak alkollü içki satılan veya içilen işyerlerinde işin gereği alkollü içki içmek zorunda olan,
- c. İşinin niteliği gereği müşterilerle birlikte alkollü içki içmek zorunda olan,

İşçiler için uygulanmaz.

Ağır ve tehlikeli işler

MADDE 85. - Onaltı yaşını doldurmamış genç işçiler ve çocuklar ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaz.

Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağı, kadınlarla onaltı yaşını doldurmuş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilecekleri Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Ağır ve tehlikeli işlerde rapor

MADDE 86. - Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin işe girişinde veya işin devamı süresince en az yılda bir, bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı oldukları işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimleri tarafından verilmiş muayene raporları olmadıkça, bu gibilerin işe alınmaları veya işte çalıştırılmaları yasaktır. Sosyal Sigortalar Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınmaz.

İşyeri hekimi tarafından verilen rapora itiraz halinde, işçi en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesi sağlık kurulunca muayeneye tabi tutulur, verilen rapor kesindir.

Yetkili memurlar isteyince, bu raporları işveren kendilerine göstermek zorundadır.

Bu raporlar damga vergisi ve her çeşit resim ve harçtan muaftır.

On sekiz yaşından küçük işçiler için rapor

MADDE 87. - Ondört yaşından onsekiz yaşına kadar (onsekiz dahil) çocuk ve genç işçilerin işe alınmalarından önce işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimlerine muayene ettirilerek işin niteliğine ve şartlarına göre vücut yapılarının dayanıklı olduğunun raporla belirtilmesi ve bunların onsekiz yaşını dolduruncaya kadar altı ayda bir defa aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarına bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu raporların işyerinde saklanarak yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur. Sosyal Sigortalar Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınmaz.

Birinci fıkrada yazılı hekimlerce verilen rapora itiraz halinde, işçi en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesi sağlık kurulunca muayeneye tabi tutulur, verilen rapor kesindir.

Bu raporlar damga vergisi ve her çeşit resim ve harçtan muaftır.

Gebe veya çocuk emziren kadınlar için yönetmelik

MADDE 88. - Gebe veya çocuk emziren kadınların hangi dönemlerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğu ve bunların çalışmalarında sakınca olmayan işlerde hangi şartlar ve usullere uyacakları, ne suretle emzirme odaları veya çocuk bakım yurdu (kreş) kurulması gerektiği Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Çeşitli yönetmelikler

MADDE 89. - Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı;

- a.Ağır ve tehlikeli işlerden başka işler için de işçilerin işe başlamadan hekim muayenesinden geçirilmelerini,
- b.Bazı işlerde çalışan işçilerin belirli sürelerde genel olarak sağlık muayenesinden geçirilmelerini,
- c.Çeşitli veya bir kısım işlerde çalışan işçilerin sağlık durumlarının aksaması, yaptıkları işin ürünlerine ve genel sağlığa yahut birlikte çalıştıkları öteki işçilere zararlı olursa, bu gibilerin o işlerden çıkarılmalarını,
- d.Ne durumda ve ne gibi şartları haiz olan işyerlerinde banyo, uyku, dinlenme ve yemek yerleri ile işçi evleri ve işçi eğitimi yerleri yapılmasını,

Öngören yönetmelikler hazırlayabilir.